

● **Min favorittlærer** | 22 Redaktørens favoritt ● **Aktuelt** | 24 Lærere nektet å bruke mikrofon
● **Aktuelt** | 28 Vold mot lærere ● **Fotoreportasje** | 34 50 år i barnehage

UTDANNING

13

16. NOVEMBER 2018

utdanningsnytt.no

Foreldreundersøkelsen
i barnehagen:

Han valgte å være ærlig
– da forsvant toppresultatet

Knut Hovland
Ansvarlig redaktør
kh@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törrgren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen (perm.)
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Bokansvarlig/korrekturleser
sj@utdanningsnytt.no

Synnøve Maaø
Markedssjef
sm@utdanningsnytt.no

Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Digital markedsansvarlig
ls@utdanningsnytt.no

Innhold

● Hovedsaken: FORELDREMESTERSKAPET

Styrer Royne Berget var ærlig om bemanningen i barnehagen. Det fikk han svi for da foreldrene svarte på Foreldreundersøkelsen. Berget tror frykt for dårlige resultater bidrar til at barnehageeiere ikke alltid informerer foreldre om ting som kan sette barnehagen i et dårlig lys.

10

● «Smuk ræv billig til salgs» 39

I boka «Erfaren jomfru søkes strax – kuriøse annonser fra gamle dager» kan du lese om «en smuk ræv billig til salgs». Håvard Mossige har samlet avisannonser fra årene 1770–1970.

Innhold

Aktuelt	4	På tavla	40
Aktuelt navn	8	Innspill	42
Hovedsaken	10	Debatt	48
Kort og godt	20	Kronikk	54
Ut i verden	21	Stilling/Kurs	58
Min favorittlærer	22	Minneord	60
Aktuelt	24	Lov og rett	61
Glimt	31	Fra forbundet	62
Aktuelt	32	Medlemstilbud	66
Fotoreportasje	34		
Friminutt	38		

● Min favorittlærer

– Du inspirerte oss til å jobbe ekstra, sier Utdannings avtroppende redaktør Knut Hovland (t.h.) til sin favorittlærer, Anders Breidlid.

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

Tung kamp for tilrettelegging

Lærerne kunne ikke nok om hørselstap. Tilretteleggingen var langt fra god nok. Til slutt ville Marthe Solheim Helseth (19) gi opp videregående skole.

Fotoreportasje

– Jeg har verdens beste jobb, sier Lise Arnesen (69). Etter 50 år i yrket er hun ennå ikke klar for pensjonistlivet.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2017: 164.338
issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Sörmlands Printing Solution
www.sormlandsprinting.se

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen. Mer informasjon: presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

Da styrer Roeyne Berget fortalte foreldrene at barnehagen har for lav bemanning deler av dagen, falt resultatet på foreldreundersøkelsen som en stein.

Foto: Tom-Egil Jensen

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

Leder

Knut Hovland | Ansvarlig redaktør

KrF har en viktig jobb å gjøre framover

I flere uker har nesten hele Norge holdt pusten og ventet på avgjørelsen om hvilken vei Kristelig Folkeparti ville velge: Et historisk nytt regjeringssamarbeid med Senterpartiet og Arbeiderpartiet eller å starte forhandlinger med de tre borgerlige partiene som i dag inngår i regjeringen til Erna Solberg. På landsmøtet til KrF fredag 2. november stemte et flertall (98 mot 90) for å starte forhandlinger med Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre. Det blir garantert tøffe forhandlinger. Det vil gå noen uker før vi får det endelige svaret. Kampen om hvem som skal sitte med kunnskapsministeren, blir en del av pakken.

Som flere hadde regnet ut på forhånd, var det valget av delegater på årsmøtet til KrF i Rogaland som ga en klar pekepinn om det endelige utfallet. I de andre fylkeslagene ble det valgt delegasjoner som var bredt sammensatt, mens det i Rogaland nesten bare ble valgt «blå» delegater. Vi skal selvsagt ikke blande oss bort i de interne prosessene i KrF, men vi har registrert at det er høyst ulike oppfatninger om hvorfor det gikk som det gikk og om hvordan de skal unngå en langvarig splittelse i partiet. Uansett er det viktig å klare å løfte blikket og se framover, spesielt med tanke på statsbudsjettet for 2019 som skal løses i havn før jul.

Kristelig Folkeparti har vært et sentralt parti i budsjettforhandlingene de siste årene. Partiet kommer sikkert til å spille en avgjørende rolle denne gangen også. Det mangler blant annet over 100 millioner kroner for å finansiere lærernormen, og det mangler rundt 400 millioner kroner for at barnehagene tilfredsstiller den nye pedagognormen. Den er i utgangspunktet heller ikke god nok, mener både barnehagelærere og mange foreldre rundt om i landet. Her kan KrF bidra til å presse budsjettet i riktig retning. Det er tre år til neste stortingsvalg, og de kommende ukers regjeringsforhandlinger vil bli viktige med tanke på hva som skal skje fram til høsten 2021.

Selv om det ikke er sikkert at forhandlingene fører fram, er det mange kommentatorer som har pekt på at bordet fanger når man først er kommet i gang. Det kan bli en krise eller to, men løser seg som regel. Høsten 2019 blir det, uansett hvem som sitter i regjering, et spennende kommunevalg. I tillegg skal de gjenværende gamle fylkene og de nye regionene få på plass sine respektive folkevalgte. Regionen Viken alene dekker et område som går fra Svinesund i øst og langt inn på Hardangervidda i vest. Det som betyr mest for folk i deres hverdag, avgjøres i stor grad av dem som blir valgt i september neste år. Vi går noen spennende uker og måneder i vente.

Knut Hovland

● Oslo

Johansen: – Skolebyråden har ikke brutt noen regler

Skolebyråd Inga Marte Thorkildsen (SV) fortsetter etter varslersaken. Byrådsleder Raymond Johansen (Ap) har fortsatt full tillit til henne.

TEKST OG FOTO

Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

– Vi har nå gått igjennom alt påstand for påstand. Etter dette er min konklusjon

– **Alle varslene** mot skolebyråd Inga Marte Thorkildsen er grundig gått gjennom av kommuneadvokaten, kommunens internrevisjon, og også Deloitte har bistått, sa byrådsleder Raymond Johansen.

at jeg har full tillit til skolebyråd Inga Marte Thorkildsen, sa byrådsleder Raymond Johansen under redegjørelsen i Oslo rådhus 9. november.

Varslene er grundig gjennomgått

Johansen sa at kommuneadvokaten har gjennomgått alle varslene grundig.

– Internrevisjonen i Oslo kommune har også gjennomgått varslene. De har bred erfaring etter å ha gjennomgått rundt 600 varslingssaker. Vi har i tillegg leid inn Deloitte for å bistå i arbeidet, sa han.

Det var stor interesse knyttet til Johansens redegjørelse.

– Vi har brukt seks uker på å gå grundig igjennom alle varslene. Varslerne har blitt intervjuet, og de har fått anledning til å lese igjennom referatene, sier byrådsleder Raymond Johansen.

Det som er blitt vurdert, er: brudd på taushetsplikten, brudd på offentlighetsloven og brudd på loven om offentlige anskaffelser.

Utdanning spurte byrådsleder Raymond Johansen hva han tenkte om konklusjonen etter å ha gjennomgått alle påstandene i varslene. Konklusjonen er at det ikke har skjedd noe ulovlig.

– *Er det dermed samarbeidsklimaet mellom byrådet og Utdanningsetaten det må gjøres noe med?*

– Det er opplagt, og jeg har nå full tillit til at Inga Marte Thorkildsen følger opp dette, sier han til Utdanning.

– *Betyr det at du ikke kommer til å følge opp denne saken videre nå?*

– Nei, jeg har full tillit til at Thorkildsen takler dette på en god måte, sa Johansen.

– *Er du lettet over at dere nå har konkludert i varslingssakene?*

– Ja, uten tvil, svarte Johansen, som måtte takle spørsmål fra en lang kø av journalister.

Sms ikke brudd på journalføringsplikten

Etter redegjørelsen sa Johansen til media at han hadde blitt orientert av kommunaldirektør Bente Fagerli om at direktør for Utdanningsetaten, Astrid Søgner var blitt tilbudt en annen stilling.

– Dette er en prosess som følges opp videre av kommunaldirektøren og Thorkildsen, sier Johansen.

– Når det gjelder sms-meldingen som Thorkildsen sendte til en rektor, og som det var spørsmål om kunne være brudd på journalføringsplikten, ble det konkludert med at det ikke var brudd.

– I ettertid beklaget imidlertid Thorkildsen at hun hadde sendt en melding som kunne misoppfattes. Jeg synes det er bra at Thorkildsen beklaget dette, sa Johansen.

Johansen ble minnet om at direktør for Utdanningsetaten i Oslo Astrid Søgner fylte 67 år 8. november, og dermed kan gå av med pensjon. Byrådslederen sa da at Søgner har full rett til å stå i stillingen.

– Hva som videre vil skje, påhviler det kommunaldirektør Fagerli og Thorkildsen å følge opp, sa Johansen.

Thorkildsen er glad for tilliten

Inga Marte Thorkildsen sier til Utdanning at hun er glad for byrådslederens tillit.

– Det er godt at vi nå kan sette punktum i denne saken og se framover. Vi har så mange flotte og dyktige elever og medarbeidere i Osloskolen, og nå gleder jeg meg til å bruke all min energi på å jobbe for at skolen kan bli enda bedre for alle Oslos barn og unge. Det brenner jeg sterkt for, sier hun.

Utdanningsetaten i Oslo ønsker ikke å kommentere saken, fordi varselet ikke kom fra Utdanningsetaten, men anonyme varslere.

MEST LEST:

- Lise har jobba i barnehagen i snart 50 år
- I denne barnehagen var parkdress et fremmedord
- Kampen om departementet – KrF kan gå for kunnskapsministeren
- Stortinget i dag: Marit Arnstad ber Sanner gjøre noe med ytringskulturen i skolen
- Slik kan du gjøre om badet i barnehagen til et sted for vannlek
- PISA-kritiker med krass kritikk av ILS-ledelsen for å svekke ytringsfriheten

**Gikk du
glipp av
denne?**

Oslo-elever er ikke som andre elever

Amina er i gang med Oslo-løpet. I løypa er det flere tester, bedre resultater, høyere fravær og flere elever utenfor ordinær skole enn i resten av landet.

**Utdanningsnytt.no/
osloelever2018**

● Økonomi

Barnehageeiere har betydelige formuer

Eierne av de store barnehagekjedene har bygget seg opp betydelige formuer og tar ut en pen slump penger for å drive sine barnehager, viser høstens skatteoppgjør.

Gjennom barnehagedrift har eierne av de største private barnehagekjedene bygget seg opp betydelige formuer.

ILL. FOTO PAAL SVENDSEN

TEKST Jørgen Jelstad og Kari Oliv Vedvik

FUS-barnehagene er eid av Eli Sævareid og hennes tidligere ektemann Sigurd Steen Aase. Tallene fra årets skatteoppgjør viser at Sævareid har en lønnsinntekt på 17,2 millioner kroner i 2017. Formuen hennes er på 40,3 millioner kroner.

Medeier Sigurd Steen Aase hadde en inntekt på 11 millioner kroner og er notert med 41 millioner kroner.

Læringsverkstedet er eid av Randi Sundby og Hans Jacob Sundby. De har henholdsvis 3,4 og 4,1 millioner kroner i skattbar inntekt. Ekteparet har til sammen over 60 millioner kroner i formue, fordelt med 26,5 millioner på Randi Sundby og 33,9 millioner på mannen Hans Jacob.

Norlandia-kjeden driver, i tillegg til barnehager, også med helse- og velferdstjenester. Roger Adolfsen er en av hovedeierne og hadde i fjor en skattbar inntekt på 11,4 millioner kroner. Han er ført opp med en formue på 246 millioner kroner. Med seg som eier har han broren Kristian Arne Adolfsen, som i fjor hadde en skattbar inntekt på 9,5 millioner og en formue på 236 millioner kroner.

Espira-barnehagene er eid av det svenske firmaet Acade Media.

De fire største barnehagekjedene eier til sammen om lag 500 barnehager i Norge.

● Politikk

KrF kan likevel sørge for rødgrønn regjering

Dersom Kristelig Folkepartis forhandlinger med regjeringen kolliderer, åpner partiets vedtak fra landsmøtet for å vende seg til Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Flere stortingsrepresentanter i KrF fremhever at det ekstraordinære landsmøtets endelige vedtak åpner for at et slikt veivalg fortsatt er mulig, skriver Dagsavisen.

Rammeverket for de videre forhandlingene KrF vil ha med Solberg-regjeringen er nemlig at partiet skal søke regjeringsmakt. Lar det seg ikke gjøre med dagens regjering, kan KrF gå til Ap og Sp.

KrF skal inn i harde forhandlingsrunder med regjeringen om blant annet abort, kvoteflyktninger, barnetrygd og familiepolitikk og klima.

– Flertallet har sagt at vi først prøver oss med Solberg-regjeringen. Lykkes ikke det, oppfatter jeg landsmøtevedtaket slik at vi da skal prøve andre veien, sier stortingsrepresentant og støttespiller til KrFs leder Knut Arild Hareide, Geir Bekkevold.

Ap-leder Jonas Gahr Støre stiller seg avventende til KrFs regjeringsprosess.

– Det er vel sannsynlig at KrF blir enig med høyresiden. Her har man langt på vei solgt skinnen selv om bjørnen fortsatt er i live. Hvis det mot formodning likevel ikke skulle skje, og KrF skulle ønske å ha samtaler med oss, vil vi komme tilbake til det hvis den situasjonen skulle oppstå, skriver Støre i en epost. NTB

● Barnehage

KrF krever dobbel satsing på flere folk i barnehagene

● KrF vil i 2019 bruke 160 millioner kroner mer enn regjeringen foreslår på å få flere ansatte i norske barnehager. Det kommer fram i KrFs alternative budsjett, som ble lagt fram 9. november.

Regjeringen har selv lagt inn 102 millioner kroner til oppfølging av bemanningsnormen for

barnehagene i sitt budsjettforslag for 2019. KrF krever 160 millioner i tillegg.

– Dette er for å følge opp satsingen fra i høst, og for å kunne bidra til ytterligere å øke bemanningen der man ennå ikke er i mål.

– Dette vil gjelde særlig de mindre barnehagene,

som små ideelle. De sliter mest. Av ekstrabeløpet vi har satt inn, foreslår vi 60 prosent til de private barnehagene og 40 prosent til de kommunale, sier KrFs parlamentariske nestleder, Hans Fredrik Grøvan, til NTB.

● Ytringsfrihet

Sanner lover å bidra til å styrke ytringskulturen

– Partiene står sammen i vår klare holdning til ytringsfriheten i skolen og i samfunnet for øvrig. Derfor vil jeg takke Marit Arnstad for en god og viktig interpellasjon, sa Jan Tore Sanner i Stortinget.

TEKST OG FOTO Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

6. november utfordret Marit Arnstad (Sp) kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner (H) til å gjøre noe med ytringskulturen i skolen. Debatten viste at politikere fra Rødt til Høyre mener en styrket ytringskultur trengs både i skolen og i andre offentlige virksomheter.

Da Utdanning møter Sanner rett etter debatten, sier han at han vil bidra til en styrket ytringskultur.

– Det beste virkemiddelet mot usaklige ytringer er saklige motytringer, sa Sanner.

– Det viktigste framover er å ha en levende debatt om ytringsfriheten og dens vilkår. Oppmerksomhet om temaet vil kunne påvirke ledere blant annet fordi deres legitimitet som ledere vil være avhengig av at de tar ytringsfriheten på alvor, sier han.

I september inviterte han Utdanningsforbundet, Norsk Lektorlag, Elevorganisasjonen, Skolenes landsforbund, Skolelederforbundet og KS til et møte med tema ytringsklima og -kultur. Møtet ble holdt 26. oktober.

– Målet er å skape en god ytringskultur både i kommunene og fylkene, sier Sanner.

Rydding i lokale regelverk

Som kommunal- og moderniseringsminister sendte Sanner et brev til kommunene i 2016 der han blant annet ba dem å rydde i lokale regelverk slik at disse ikke er i strid med menneskerettighetene og grunnlovens paragraf 100.

– Kommunene skal påse at lokale reglementer ikke strider mot grunnloven eller menneskerettighetene. Vi må også følge med på at arbeidsgivere,

blant dem skoleeiere, ikke trekker styringsretten for langt, sier Sanner.

Ubehagelige ytringer ikke nok

Han sa at lojalitetsplikten i arbeidsforholdet også kan begrunne begrensninger.

– Dette gjelder opplysninger som kan skade virksomhetens saklige og legitime interesser. Men arbeidsgiver har ikke fri adgang til å regulere eller slå ned på ytringer som den ansatte fremsetter på egne vegne. En ytring som føles uheldig eller ubehagelig, er ikke tilstrekkelig for at lojalitetsplikten er brutt, sa han.

Sanner understreket at ansatte i skolen skal ha et vidt spillerom for å uttrykke sine meninger om sin egen jobb og arbeidsplass.

– Generelt skal det mye til før lojalitetshensyn begrenser ytringsfriheten. En lærer kan selvsagt uttale seg kritisk om kommunens og om nasjonal skolepolitikk.

– **Beste virkemiddel** mot usaklige ytringer er saklige motytringer, sa statsråd Jan Tore Sanner i en debatt om ytringsfrihet i skolen i Stortinget 6. november.

– Umulig å få tillitsvalgte til å fortelle om kritikkverdige forhold

Martin Henriksen (Ap) mener det er behov for en kultur for å løfte bekymringer, tanker og skjønnsmessige vurderinger i norsk skole.

– Jeg har snakket med tillitsvalgte som forteller at det så å si er umulig å få medlemmer til å fortelle om kritikkverdige forhold. De er bekymret for at kritikken skal gå ut over skolens omdømme, og at de på den måten taper kampen om elever.

Det sa Arbeiderpartiets utdanningspolitiske talsperson Martin Henriksen under debatten om ytringsfrihet og ytringskultur i Stortinget 6. november. Han utdypet slik:

– De er redde for represalier fra ledere og andre i kommune og skoleverk. De kan bli forbigått i lønn, miste oppgaver eller utelates fra fellesskapet. Stemmer dette, er det en situasjon vi ikke kan tolerere. Det er et ledelsesansvar å skape en annen kultur, sa han.

Henriksen mener tiltakene bør være tillitsbasert ledelse, slik det rødgrønne byrådet i Oslo har vedtatt: – Vi trenger lave dørterskler og stor takhøyde for å si fra og ta opp saker, spørsmål og innspill om forhold på arbeidsplassen som ikke er bra nok.

● **Ny regjering**

– KrF kan gå for kunnskapsministeren

Utdanning har snakket med tre av landets politiske redaktører. To av dem tror KrF går for kunnskapsministeren. Én spør at Kjell Inge Ropstad kan bli den nye kunnskapsministeren i en ny regjering med KrF.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

2. november ble det klart at leder av Kristelig Folkeparti, Knut Arild Hareide, går av. KrF begynner forhandlingene for å gå i regjering med Høyre og Frp.

I Fædrelandsvennen på Sørlandet tror politisk redaktør Vidar Udjus at KrF vil prøve å få de fire ministrene for barn og familie og bistand, kunnskap og landbruk.

– Landbruksdepartementet kan være viktig for KrF for å vinne velgere i distriktene. De kan gå for Justisdepartementet, men det kan være vanskelig å få, sier han til Utdanning.

– Hvem tror du blir statsråd hvis KrF får ansvaret for Kunnskapsdepartementet?

– Jeg tror det er veldig sannsynlig at de vil ønske seg det departementet. Lærernormen er en viktig sak for KrF. Får de den ministerposten, har jeg stor tro på at Kjell Ingolf Ropstad kan ta det vervet. En mulig annen kandidat er Hans Olav Syversen, sier Udjus.

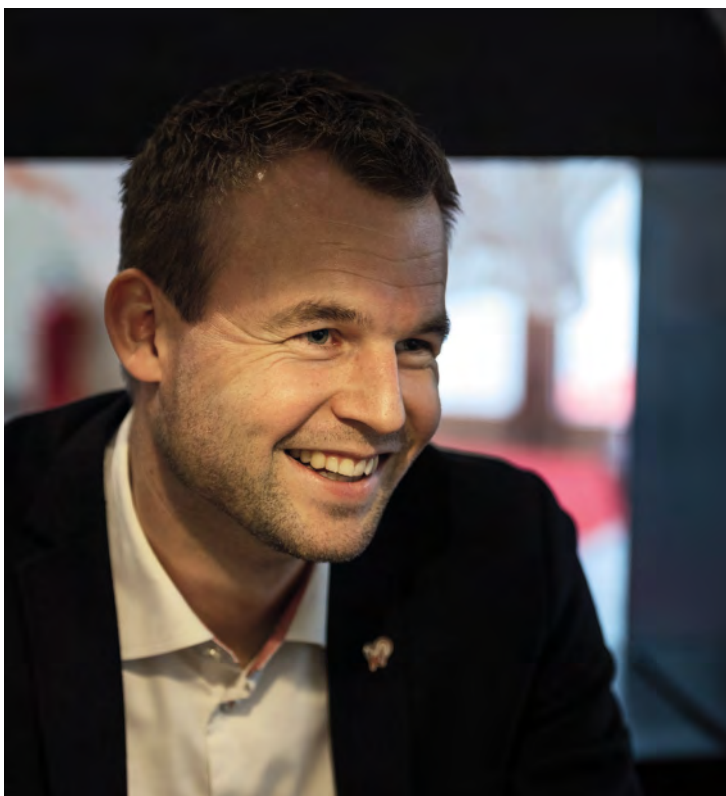
Drømmeposten

I Bergens Tidende er politisk redaktør Frøy Gudbrandsen enig i at KrF vil gå for Kunnskapsdepartementet.

– KrF må få en synlig ministerpost. De vil ikke få tre, men kunnskapsministeren har de nok veldig lyst på. Justisdepartementet har vært lansert som et mulig departement for KrF. Det tror jeg ikke er realistisk, sier Gudbrandsen til Utdanning.

Hun vil ikke spå om hvem som får den posten hvis KrF får kunnskapsministeren.

– De har mange kompetente folk, men hvem vil jeg ikke gjette på. Den personen må brenne for feltet og være engasjert. Hvis inkludering fortsatt ligger under det departementet, tror jeg det vil

Kjell Ingolf Ropstad (33) pekes ut som en mulig ny kunnskapsminister i en regjering med KrF.

FOTO HÅKON MOSVOLD

være drømmeposten for KrF, sier Gudbrandsen.

Tror Sanner blir sittende

I Nordlys i Tromsø tror ikke politisk redaktør Skjalg Fjellheim at KrF vil få kunnskapsministerposten.

– Jeg tror Sanner blir sittende. Han er en viktig støttespiller for statsministeren, og jeg tror ikke hun vil bytte ut ham. Jeg kan heller ikke se at KrF har kandidater til den posten, selv om lærernormen har vært en fanesak for dem. Jeg tror de vil gå for Helsedepartementet. I og med at Bent Høie har fått jobb som fylkesmann, tror jeg det er det departementet KrF vil sette høyest på ønskelista, sier Fjellheim til Utdanning.

– Jeg skal ikke utelukke at KrF får kunnskapsministeren, men jeg har ingen jeg vil foreslå til

● Bakgrunn

Partileder i Kristelig Folkeparti, Knut Arild Hareide ville ta KrF inn i regjering med Ap og Sp. Den drømmen ble knust på partiets ekstraordinære landsmøte. Med 98 over 90 stemmer vant det borgerlige alternativet flertall, to stemte blankt. Dermed vil KrF søke regjeringssamarbeid med den borgerlige regjeringen. Det innebærer at Erna Solberg (H) fortsetter som statsminister og en trolig utvidelse av dagens trepartiregjering med ett parti til. Etter fem år som mindretallsregjering vil Solberg-regjeringen slik få flertall Stortinget. ©NTB

den posten. Min fornemmelse er at de vil gå for departementene Barne- og familie, Bistand, Helse og Samferdsel, sier Fjellheim.

Partileder Knut Arild Hareide under KrFs ekstraordinære landsmøte på Gardermoen 2. november, sammen med nestlederne Olaug Bollestad og Kjell Ingolf Ropstad.

FOTO HÅKON MOSVOLD LARSEN / NTB SCANPIX

Aktuelt navn

Den snille refseren

Det er frustrerende å måtte kjefte på sjefen. Så om noen har kjørt forbi deg med Creedence eller Kygo på full guffe i bilen det siste, kan det ha vært Sandra Bruflot.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

FOTO Unge Høyre

● Sandra Bruflot (26)

Hvem

Leder av Unge Høyre.

Aktuell

Da statsminister Erna Solberg åpnet for å forhandle ordlyden i abortloven med Kristelig Folkeparti, gikk Sandra Bruflot hardt ut mot egen partiledelse i et debattinnlegg i VG.

«Abortloven er ikke et forhandlingskort!» skrev du i en kronikk i VG og minnet om at landsmøtet i Høyre hadde sagt klart nei til endringer. Hvordan reagerte du da Erna Solberg plutselig åpnet for å forhandle ordlyden i abortloven med KrF?

Jeg syntes det var veldig rart at de skulle forhandle om noe KrF er alene om å ville endre. Temaet vekker også veldig sterke følelser hos folk.

Hva frykter du resultatet av slike forhandlinger kan bli?

Jeg vil ikke ha noen endringer, så det er bra at Venstre og Fremskrittspartiet sier så tydelig at de ikke vil endre abortloven. De skal være med i forhandlingene, og har de ikke noe å gi, får vi støtte oss til det.

Noen tror utspillet fra statsministeren bare er lokkemat for KrF. Er det egentlig realistisk at forhandlinger vil føre til noe?

Jeg tror på Erna Solberg og helse- og omsorgsminister Bent Høie når de sier de åpner for å se på formuleringen i abortloven. Særlig når vi også vet at dette er noe de personlig mener. Jeg skulle ønske det var lokkemat, men jeg tror faktisk de vil forhandle.

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

Toppen av kransekaken må være Barack Obama. Han tror jeg er en kul lærer. Han kunne tatt en time i favorittfaget mitt, samfunnsfag.

Hvem ville du gitt straffelekse?

Den får jeg gi til han andre der borte. Donald Trump kan få straffeleksa.

Hva liker du best med deg selv?

Som de fleste andre, er jeg bedre til å si noe om hva jeg ikke liker så bra. Men jeg ser ganske positivt på ting. Og så er jeg snill. Det liker jeg. Snill er bra.

Hvilke lag og foreninger er du medlem av?

Norges Jeger- og Fiskerforbund, Turistforeningen, Europeisk Ungdom. Og Norsk Målungdom, det er nok overraskende for noen, men jeg har en pappa fra Vestlandet. Og så Unge Høyre og Høyre, så klart.

Hvilken bok har du ikke fått tid til å lese?

«Ringenes Herre», men den er så tjukk. Jeg har kommet et stykke på vei flere ganger, men så har det endt med en lang pause, og da må jeg begynne på nytt. Det er blitt et slags evighetsprosjekt.

Hva gjør du for å få utløp for frustrasjoner?

Jeg lufter dem til de stakkarene som er i nærheten, gjerne kollegaer på kontoret eller han jeg er gift med. Eller jeg hører på veldig høy musikk, for eksempel i bilen. Alt mulig, fra Dire Straits og Creedence til listepop og norsk musikk som Dagny, Astrid S og Kygo.

Hvem er din favorittpolitiker?

I Norge er det nok Heidi Nordby Lunde i Høyre. Hun er en prinsippfast og bra dame. Og Torbjørn Røe Isaksen er kjempekul og veldig flink. Jeg fikk jobbe med ham da han var kunnskapsminister, og det var helt rått.

Hva er ditt bidrag for å redde verden?

Jeg leder et ungdomsparti, det får være mitt bidrag. Selv om de som er uenige med meg politisk, kanskje vil si at det er et dårlig bidrag. Og så vil jeg gjerne bli lærer og jobbe som det. Hvis jeg får til det, da har jeg i alle fall bidratt.

«Torbjørn Røe Isaksen er kjempekul og veldig flink.»

Nye videreutdanningstilbud for skoleledere innen digitalisering og juss

Få kunnskap og ferdigheter som støtter deg som skoleleder i arbeidet innen digitalisering eller juss.

Tilbudet er for rektorer og skoleledere som har gjennomført rektorutdanning eller tilsvarende utdanning.

Digitalisering for skoleledere tilbys våren 2019 ved NTNU i Trondheim og Osloområdet. Juss for skoleledere tilbys våren 2019 ved Handelshøyskolen BI i Oslo og Trondheim.

Søknadsfrist er 1. desember

Les mer om tilbudet og hvordan du kan søke på udir.no/rektorutdanning

Utdanningsdirektoratet

NM i fornøyde foreldre

Private barnehager er bedre enn kommunale. Og ideelle drivere er bedre enn kommersielle kjeder. Det viser den store foreldreundersøkelsen. Eller gjør den egentlig det?

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

FOTO Tom-Egil Jensen

I november får mange av landets barnehageforeldre tilsendt en spørreundersøkelse fra Utdanningsdirektoratet. Det er en årlig foreteelse hvor foreldrene svarer på hva de synes om barnehagetilbudet.

Politikere og andre samfunnsdebattanter banker ofte undersøkelsen i bordet. Foreldrene er storfornøyde, så barnehagetilbudet i Norge er utmerket, er gjennomgangsmelodien.

Og hvert år skårer de private barnehagene litt bedre enn de kommunale på undersøkelsen. Resultatet er medieartikler med overskrifter som «Private barnehager gruser de kommunale» og «Mamma og pappa mener private barnehager er best på det meste».

Kunnskapsminister Jan Tore Sanner (H) har gjentatte ganger brukt den samme formuleringen: «Foreldreundersøkelsen viser at foreldrene jevnt over er litt mer fornøyde med private barnehager enn kommunale barnehager». Civita-leder Kristin Clemet har vist til «tidens største foreldreundersøkelse» hvor de private barnehagene gjør det «bedre enn de kommunale nesten på alle områder det er spurt om».

Den store foreldreundersøkelsen er med andre ord en viktig del av debatten om kommunale og private barnehager.

Men hva skjuler seg bak de store tallene? Utdanning tok en titt bak fasaden. >

Smedhusåsen barnehage har svært fornøyde foreldre, ifølge den store foreldreundersøkelsen. Men både barnehagestyreren og foreldrestyret er usikre på om undersøkelsen alltid gir svar som rimer godt med virkeligheten.

Ærlighetens pris

Da barnehagestyrer Royne Berget informerte foreldrene om hvordan bemanningen faktisk var i barnehagen, sank resultatet på foreldreundersøkelsen som en stein.

– **Hvis ikke foreldrene** er fornøyde med barnehagen, vil man jo ikke ha barna sine der, sier Synøve Hvidsten.

På andre siden av bordet i Smedhusåsen barnehage i Rygge kommune i Østfold sitter Maria Steinum. Begge har de barn i barnehagen, og begge deltok de på fjorårets foreldreundersøkelse.

– Man svarer på vegne av barna som er i barnehagen hele dagen, men som forelder vet ikke jeg så mye om barnehagehverdagen. Jeg er jo kun innom for levering og henting, sier Steinum mens hun blar i en utskrift av fjorårets resultater.

De peker også på at i undersøkelsen blir foreldrene blant annet spurt om barnehagene tilrettelegger for språkutvikling, bidrar til sosial utvikling og barnas medbestemmelse.

– Hvor mye vet egentlig vi foreldre om det? Men man svarer på det når man får spørsmålet. Og vet man ikke, er det kanskje lettere å svare at man er fornøyd, sier Steinum.

For det kan sitte langt inne å være kritisk til det stedet man sender barnet sitt i åtte timer hver dag.

– Man vil jo at barna skal være på et best mulig sted, så man kan gå på jobb med god samvittighet, sier Hvidsten og fortsetter:

– Og de færreste foreldre har noe å sammenligne med. De har kun hatt barna i én barnehage.

Reklameplakat

Ved siden av dem sitter barnehagestyrer Royne Berget. Han nikker.

– Det er ikke tvil om at foreldreundersøkelsen brukes av barnehagene som et innsalg overfor foreldrene. Jeg har selv gjort det. Vår barnehage har fått kjempeskår på foreldreundersøkelsen i mange

år, og vi har brukt det som reklame på våre egne hjemmesider. Selvsagt har vi det, sier Berget.

Private barnehager er avhengige av å få fylt opp plassene for å få økonomien til å gå rundt, fordi de får tilskudd per barn. Foreldreundersøkelsen er blitt et viktig sjekkpunkt for foreldre som vurderer hvilken barnehage de skal velge, ettersom resultatene publiseres på den myndighetsdrevne siden barnehagefakta.no. Dårlig resultat på foreldreundersøkelsen kan føre til skeptiske foreldre, færre søkere til barnehagen og økonomiske konsekvenser.

Smedhusåsen barnehage får fortsatt resultater godt over landsgjennomsnittet på alle områder av undersøkelsen, men med ett unntak – om foreldrene mener bemanningen i barnehagen er tilfredsstillende. Hva er grunnen til det?

– Det er fordi vi har vært ærlige om hvordan situasjonen faktisk er, svarer Berget.

La oss ta et tilbakeblikk. Til den dagen barnehagestyreren skjønte at han måtte gjøre noe.

Vendepunktet

Berget har selv skrevet om da han en dag fikk besøk på kontoret av en far med barn i barnehagen:

«Han undret seg over hvorfor det kun var én barnehageansatt sammen med ti-tolv 1–2-åringene når han hentet barnet sitt litt over kl. 16.00? Selv han mente at det virket litt heftig. Han hadde tross alt opplevd et par barnebursdagsselskap hjemme hos seg selv. Jeg så ingen annen utvei enn å forklare ham at åpningstiden vår ikke hang sammen med arbeidstida til de ansatte, at barna ofte har lengre dager i barnehagen enn de ansatte jobber, og at vi ikke hadde penger nok til å sette inn ekstra med folk selv om jeg skulle ønske det.»

Det skrev Royne Berget i et innlegg på nettmagasinet Barnehage.no i vår. Faren fortalte at dette var noe han ikke hadde tenkt på før. Det ble en vekker for Berget. Foreldrene visste faktisk ikke så mye som han kanskje hadde trodd.

Han bestemte seg for å ta tak i det. Med støtte fra styret i barnehagen sendte han ut et informa-

● Foreldreundersøkelsen

2 661 av rundt 6 000 norske barnehager deltok i foreldreundersøkelsen i 2017.

Svarprosenten blant foreldrene var 70 prosent. Undersøkelsen består av ni temaer med totalt 32 spørsmål.

Foreldrene svarer med en skala som går fra 1 til 5, hvor 5 er beste skår.

Foreldrene er fornøyde, med en gjennomsnittsskår på mellom 4 og 5.

De private barnehagene skårer litt høyere enn kommunale. I størst grad gjelder det mattilbud og lokaler.

Et hovedspørsmål i undersøkelsen er:

Totalt sett, hvor fornøyd eller misfornøyd er du med din barnehage?

Her skårer private barnehager i snitt 4,6, mens de kommunale skårer 4,4.

Resultatene for hver barnehage offentliggjøres på barnehagefakta.no.

Kilde: Utdanningsdirektoratet og barnehage.no.

– **Det er ikke tvil** om at foreldreundersøkelsen brukes av barnehagene som et innsalg overfor foreldrene, sier barnehagestyrer Roeyne Berget. Her flankert av forelder Maria Steinum (t.v.), pedagogisk leder Elin Ruvik og forelder Synnøve Hvidsten.

sjonsskriv til foreldrene som forklarte bemanningssituasjonen slik han hadde forklart den til den undrende faren.

Resultatet? Smedhusåsen barnehage fikk historisk dårlig skår på spørsmålet om bemanning i foreldreundersøkelsen i 2017. Året før var skåren 4,4, godt over landssnittet. Nå fikk de en blank treer.

Alt Berget hadde gjort annerledes, var å informere bedre.

– Det er med blandede følelser jeg er så ærlig og åpen, for det kan slå tilbake på oss. Hvis snittet på undersøkelsen blir dårlig, kan det gå ut over om vi får barn til barnehagen. Men vi skylder foreldrene og barna å fortelle åpent og ærlig om hvordan hverdagen er, også det som er vanskelig, sier Berget.

Ærlighet koster

Han understreker at han er tilhenger av foreldreundersøkelser, men mener det lille eksperimentet de har gjort, viser hvor sårbar undersøkelsen er for

manipulering. Alt avhenger av hva slags informasjon foreldrene får fra barnehagen. Og barnehagen ønsker selvsagt å få best mulig skår på undersøkelsen. Berget mener derfor den er nokså ubrukelig slik den framstår i dag, og at det er behov for endringer.

– *Du tror barnehagestyrere og eiere unnlater å informere foreldre om ting som kan stille barnehagen i et dårlig lys, nettopp fordi det kan gi dårligere resultater på foreldreundersøkelsen?*

– Ja, sier Berget.

Han mener problemer, for eksempel knyttet til mangel på bemanning, blir dysset ned av mange overfor foreldrene.

– Å stå fram med dette koster. Det er nok av andre barnehageeiere, både private og kommuner, som ikke vil at problemer knyttet til bemanning skal fram i lyset. De ønsker ikke at noen skal pirke borti foreldreundersøkelsen, fordi den kan brukes til å vise at alt er på stell i sektoren, sier Berget.

Han har flyttet seg ut på kanten av sofaen.

– Jeg må tenke på hva som er best for barna her i barnehagen, og de ansatte. Da må vi være ærlige overfor foreldrene, også om det som ikke alltid er bra, sier Berget.

Legger debatten død

Foreldrene rundt bordet, Steinum og Hvidsten, nikker.

– Vi foreldre vil jo vite, og vi tåler å høre det. Det er først da det er mulig å ta tak i ting. Hadde barnehagen holdt tilbake informasjon og skapt et annet bilde av barnehagehverdagen enn det som var reelt, ville jeg blitt fly forbannet, sier Hvidsten.

Smedhusåsen barnehage er en foreldreeid barnehage. Hvidsten sitter selv i styret etter å ha hatt tre barn i barnehagen gjennom flere år. For Steinum er barnehagelivet ganske ferskt, med ett barn som begynte i fjor høst. De har begge sett at foreldreundersøkelsen brukes av politikerne som et argument for at alt står bra til i barnehagesektoren. >

– Og det er vanskelig å argumentere mot. Det legger debatten død for den har begynt, sier Hvidsten.

– Alle som ønsker at ting skal forbli som de er, bruker foreldreundersøkelsen slik. Politikerne gjør det, PBL gjør det. Det stopper all diskusjon, sier Berget.

– Det blir på en måte spikeren, sier Hvidsten og titter ned på 2017-resultatene til Smedhusåsen barnehage.

Enda en gang fikk barnehagen kjempeskår. På alt bortsett fra ett punkt.

– Vil bli stadig viktigere

Forskningsleder ved forskningssenteret NORCE Samfunn i Bergen, Tord Skogedal Lindén, har forsket på foreldreundersøkelser i barnehagene, men ikke den til Utdanningsdirektoratet.

– Foreldrene svarer jo på vegne av sine barn, som er til stede i barnehagen hele dagen. Noen ting har foreldrene gode forutsetninger for å svare på, som hente- og leveringssituasjonen. Med mye av det andre er de avhengige av hva barna forteller og informasjonen de får fra barnehagen, sier Lindén.

Han sier det er en vanlig kritikk at det ikke er de som bruker tilbudet, barna, som faktisk svarer.

– Men så er det heller ingen andre som er i bedre stand til å svare på vegne av barna enn foreldrene, sier han.

Han tror betydningen av foreldreundersøkelser vil øke etter hvert som det blir så god barnehagedekning at foreldrene får mer reell valgfrihet.

– Da tror jeg slike undersøkelser kan være viktig for å overbevise foreldre om å velge deres barnehage. I det øyeblikk det oppstår konkurranse, vil barnehagene bli mer opptatt av å få frem sine styrker. Det kan føre til at barnehagene vil jobbe enda mer for å heve kvaliteten og fokusere på hvordan de kan skille seg ut i mengden, sier Lindén.

– Er det fare for at gode resultater blir så viktig at barnehagestyrene unngår å informere foreldre om ting som kan sette barnehagen i et dårlig lys?

– Jeg har ikke grunnlag for å si noe om dette. Barnehagestyrene er opptatt av å gi et godt tilbud og ta vare på barna. Men barnehagene vil være bevisste på at den type informasjon kan resultere i lavere skår på foreldreundersøkelsen, sier Lindén.

Det er frivillig for barnehagene å delta på Utdanningsdirektoratets store foreldreundersøkelse.

– I teorien kan barnehager som tror de vil få dårligere resultater, velge ikke å delta. Det gjelder både private og offentlige barnehager. For eksempel om det er en barnehage hvor det har vært mye konflikter, sier Lindén.

Denne frivilligheten kan få konsekvenser for resultatene. Det er tid for en nærmere titt på tallene bak tallene.

Frihet, likhet, eierskap

Private barnehager velger i større grad ikke å delta på foreldreundersøkelsen. Men ingen har sjekket om det påvirker resultatene.

Først, et faktum. Gjennomsnittresultatene fra foreldreundersøkelsen viser at de private barnehagene skårer bedre enn de kommunale. Forskjellen er ikke stor, men den er der.

Det er altså ikke så rart at det fører til konklusjonen: Private er bedre enn kommunale barnehager.

Men er egentlig den store foreldreundersøkelsen egnet til å sammenligne private og kommunale barnehager?

Problemet er frivillighet. Det er frivillig for barnehagene å delta på foreldreundersøkelsen. Men frivilligheten er ikke lik for alle.

Kommune X

For å illustrere hva dette handler om, begynner vi med et tenkt eksempel.

I X kommune er det fire kommunale barnehager og fire private barnehager. De kommunale og private barnehagene er helt like. To av dem har nedslitte bygg og lav bemanning, mens de to andre har nye bygg og høy bemanning. La oss for enkelhets skyld kalle dem dårlige og gode barnehager.

Nå er det klart for årets foreldreundersøkelse. Undersøkelsen er frivillig, men X kommune pålegger alle sine fire kommunale barnehager å delta.

Blant de private barnehagene er det imidlertid kun to som deltar, og det er de to gode barnehagene som har nye bygg og høy bemanning. Ledelsen i de to dårlige private barnehagene frykter at foreldrene vil være misfornøyde.

Slik blir resultatet på foreldreundersøkelsen i X kommune på en skala hvor 5 er beste skår:

Kommunal barnehage	Foreldretilfredshet	Privat barnehage	Foreldretilfredshet
Dårlig barnehage	3	Dårlig barnehage	Deltar ikke
Dårlig barnehage	3	Dårlig barnehage	Deltar ikke
God barnehage	5	God barnehage	5
God barnehage	5	God barnehage	5
Snittskår	4		5

Samfunnsdebattanter og toppolitikere bruker foreldreundersøkelsen til å slå fast at private barnehager har mer fornøyde foreldre enn kommunale barnehager. Men svakheter ved undersøkelsen gjør en slik sammenligning svært usikker, ifølge metodeeksperter.

Hvor formået eller misformået er du med:	Svært formået	Ganske formået	Verken formået eller misformået	Ganske misformået	Svært misformået	Vet ikke	Snitt
barnehagens utearealer?							
Smedhusåsen barnehage Sa (2017)	38	26	2	0	0	0	4,5
Nasjonalt (2017)	36012	51374	11547	5128	1358	185	
barnehagens lokaler?							
Smedhusåsen barnehage (2017)	12	47	7	0	0	0	
Nasjonalt (2017)	33538	51745	14075	4939	1068	167	
barnehagens leker og utstyr?							
Smedhusåsen barnehage (2017)	36	26	3	0	0	0	
Nasjonalt (2017)	34853	52879	13906	3140	820	1136	
barnehagens i barnehager?							
Smedhusåsen barnehage (2017)	28	28	2	0	0	0	
Nasjonalt (2017)	39800	48000	13000	3000	1000	0	
barnehagens innredning?							
Smedhusåsen barnehage (2017)	10	28	0	0	0	0	
Nasjonalt (2017)	47000	48000	13000	3000	1000	0	

Snittskåren blir slått opp i lokalavisen i X kommune med overskriften: «Private barnehager er bedre enn kommunale».

Dette forenklede eksempelet er dratt ut til et ytterpunkt. Men det illustrerer noe som kan være et reelt problem med den årlige foreldreundersøkelsen i barnehagene. Snittresultatene fra X kommune gir et skjevt bilde av virkeligheten.

Er det mulig at slike skjevheter preger hele foreldreundersøkelsen?

Frihetsberøvelse

Utdanning har, ut fra en oversikt fra Utdanningsdirektoratet, sjekket hvor mange barnehager som har deltatt i hver enkelt kommune.

Dette er hva vi fant:

- Private barnehager fra 194 kommuner deltok i foreldreundersøkelsen.
‣ 63 prosent av de private barnehagene i disse kommunene deltok.
- Kommunale barnehager fra 179 kommuner deltok i foreldreundersøkelsen.
‣ 88 prosent av de kommunale barnehagene i disse kommunene deltok.

Utdanning har også sett nærmere på 11 stor-kommuner, hvor tendensen er den samme (se faktaboks på side 18). På kommunenivå er tallenes tale tydelig. De private barnehagene velger i større grad enn kommunale ikke å delta på foreldreundersøkelsen.

Forklaringen på forskjellen ser ut til å være enkel. Når kommuner deltar, pålegger flere av dem alle sine kommunale barnehager å delta. De kommunale barnehagene har dermed ikke noe reelt valg. De må være med på undersøkelsen. Mens de

private barnehagene i samme kommune i større grad står fritt til å velge bort deltakelse.

Den store usikkerheten

Ottar Hellevik, professor emeritus ved Institutt for statsvitenskap ved Universitetet i Oslo, er ekspert på spørreundersøkelser som metode. Han sier den betydelige forskjellen i andelen barnehager som deltar, gjør det vanskelig å tolke eventuelle forskjeller mellom private og kommunale barnehager.

- Det kan tenkes at det en undersøger – tilfredshet med barnehagen blant foreldrene – kan ha betydning for ledelsens beslutning om å delta eller ikke. Med andre ord, at der en barnehage forventer at resultatet kanskje ikke blir så godt, kan en velge å la være å delta, skriver Hellevik i en e-post til Utanning.

Han får støtte av førsteamanuensis Thor Arnfinn Kleven, som har forfattet lærebøker om vitenskapelig metode.

- Hvis frivilligheten har vært mer reell for de private barnehagene enn for de kommunale, kan det være en medvirkende årsak til at de private kommer bedre ut, skriver Kleven i en e-post til Utdanning.

Kleven mener en forventning om gode eller dårlige resultater kan påvirke lysten til å gjennomføre undersøkelsen.

- Når deltakelse er frivillig, er det en mulighet for, og antagelig en sannsynlighet for, at man sitter igjen med et skjevt utvalg, skriver Kleven.

Både Kleven og Hellevik understreker at man ikke vet om dette faktisk er tilfelle i foreldreundersøkelsen. Det kan være mange andre grunner

til at barnehager ikke deltar, men så lenge det ikke er gjort grundigere analyser, vet man ikke. De mener derfor slike analyser absolutt burde vært gjort.

Utdanningsdirektoratet opplyser at de ikke har analysert om det er systematiske skjevheter i utvalget. De trekker allikevel selv fram på sine nettsider at private barnehager på enkelte områder gjør det bedre enn kommunale. Slik er det også i offentlig debatt og medieoppslag, hvor undersøkelsen i stor grad blir brukt til å sammenligne private og kommunale barnehager.

- Dette er et eksempel på ukritisk bruk av forskningsresultater, der en ser bort fra muligheten for at metodeproblemer kan forklare tendensen i resultatene, sier Hellevik.

Alle skal med

Utdanning har vært i kontakt med tre store kommuner – Oslo, Tønsberg og Trondheim – som alle bekrefter at de gir beskjed til sine kommunale barnehager om at de skal delta på foreldreundersøkelsen. I Trondheim og Tønsberg deltar barnehagene annethvert år.

I Tønsberg kommune deltok samtlige av de kommunale barnehagene i 2017, mens 60 prosent av de private deltok. Leder for fagenheten for barnehagene i kommunen, Anita Schjelderup, skriver i en e-post til Utdanning at de spurte de sju private barnehagene som ikke deltok om hvorfor. Tre svarte at de ville delta året etter. En gjennomførte en egen undersøkelse.

- «De tre siste opplevde ikke behov for å ha foreldreundersøkelse i sine barnehager», skriver Schjelderup til Utdanning.

Ideelle barnehager gruser de

De kommersielle barnehagegigantene trekker ned resultatene til de private barnehagene på foreldreundersøkelsen. De ideelle driverne trekker snittet opp.

Før du leser de neste avsnittene av denne saken, må du vite én ting: Det er ikke sikkert tallene gir et riktig bilde av virkeligheten. Hvorfor, skal vi raskt komme tilbake til.

Men siden det er slik foreldreundersøkelsen i stor grad brukes i medieoppslag og offentlig debatt, til enkle sammenligninger, begynner også vi her. Med en enkel sammenligning som kanskje ikke burde vært gjort.

Familiebarnehager og ideelle på topp

Private barnehager er så mangt, alt fra barnehager drevet av stiftelser,

– **Man svarer** på vegne av barna som er i barnehagen hele dagen, men som forelder vet ikke jeg så mye om barnehagehverdagen. Jeg er jo kun innom for levering og henting, sier Maria Steinum, her med datteren Kaja. Til høyre forelder og styremedlem i Smedhusåsen barnehage, Synnøve Hvidsten.

kommersielle ... eller?

menigheter og foreldre til små aksjeselskap og store kommersielle aktører. Utdanningsdirektoratet, som drifter foreldreundersøkelsen, har aldri sortert resultatene etter eierform. Utdanning har derfor gjort en grovsortering.

Dette er hva vi fant:

Eierform	Foreldretilfredshet	Antall barnehager i undersøkelsen
Familiebarnehager	4,71	58
Ideelle drivere	4,63	536
Aksjeselskap (mindre kjeder og enkeltstående barnehager)	4,60	383
Espira	4,53	92
Læringsverkstedet	4,49	150
Norlandia	4,44	56
FUS-barnehagene	4,43	170

Snittet for private barnehager er 4,6. Altså viser tabellen over at ideelle drivere og familiebarnehager bidrar til å trekke snittet opp, mens de fire store kommersielle kjedene trekker det ned.

Inngangen på denne saken er riktig, men det er slettes ikke sikkert den gir et riktig bilde av virkeligheten. Problemet er nøyaktig det samme som sammenligningen mellom private og kommunale – for noen private barnehager ser ut til å ha mer valgfrihet enn andre.

Kjedebarnhagene deltar mest

Under halvparten av de ideelle barnehagene i Norge deltok på undersøkelsen i 2017. Men slik var det ikke for de fire største kommersielle barnehagekjedene: Læringsverkstedet, FUS-barnehagene, Espira og Norlandia-barnehagene. Alle disse kjedene pålegger sine barnehager å delta.

Akkurat som de fleste kommunale barnehager, har altså barnehagene i de store kommersielle kjedene ingen reell valgfrihet – de må delta. Barnehager som mistenker at de kan få dårlige resultater, kan ikke bare droppe undersøkelsen. Det er mulig at årsaken til at de store kjedene i snitt har lavere skår enn de andre private driverne, kan være at de deltar med alle barnehagene sine.

Kjeder og kommuner

Hvis man først skal sammenligne private og kommunale barnehager, er det derfor kanskje mer rimelig å sammenligne kommunale barnehager med de store kjedebarnhagene – ettersom begge har høy deltakelse. Hvis man gjør det, blir forskjellene mellom kommunale og private barnehager mye mindre. Fortsatt skårer de private kjedebarnhagene ørlite høyere, men forskjellene er svært små.

Unntaket er enkelte spørsmål om ute- og innemiljø, hvor de private stor-kjedene skårer en del bedre. Dette handler blant annet om mattilbudet, og her er det en vesentlig forskjell mellom kommunale og private aktører. De private kan ta ekstra matpenger fra foreldrene, noe som gir dem mer penger å bruke på mat. Flere av dem har for eksempel egen kokk, noe som knapt finnes i kommunale barnehager.

De nasjonale tallene viser også at det er nettopp punktet «Mattilbud» hvor man finner den klart største forskjellen mellom kommunale og private barnehager.

Kanvas bedre enn kommersielle

Det er allikevel en siste mulighet for å sammenligne kommersielle og ideelle drivere, for det finnes én stor ideell driver med over 60 barnehager: stiftelsen Kanvas. Og akkurat som de store kommersielle kjedene deltar så godt som samtlige av Kanvas-barnehagene på foreldreundersøkelsen.

Slik skårer den ideelle driveren Kanvas sammenlignet med de fire store kommersielle kjedene:

Selskap	Foreldretilfredshet	Antall barnehager i undersøkelsen
Kanvas	4,57	64
Espira	4,53	92
Læringsverkstedet	4,49	150
Norlandia	4,44	56
FUS-barnehagene	4,43	170

Skåren over gjelder punktet «Total tilfredshet», men Kanvas skårer bedre enn de andre kjedene på nesten samtlige temaer i undersøkelsen.

– Vi setter selvfølgelig veldig stor pris på gode resultater fra brukerundersøkelsen, og det er for så vidt stas å ligge øverst på denne listen, sier Synne Alsaker, kommunikasjonssjef i Kanvas.

– Men jeg tror ikke det har veldig mye å si om man skårer 4,43 eller 4,57 på undersøkelsen, for foreldre i Norge er stort sett fornøyd med barnehagetilbudet, avslutter hun.

Og da står vi igjen med det kanskje mest sentrale punktet: Har disse minimale forskjellene egentlig noen betydning?

Er forskjellene ubetydelige?

Professor og metodeekspert Ottar Hellevik peker på at forskjellene mellom kommunale og private barnehager i undersøkelsen er så små at man må vurdere om de kan skyldes tilfeldigheter.

Forskningsleder Tord Skogedal Lindén ved NORCE Samfunn i Bergen, har sett nærmere på tallene fra en annen undersøkelse enn Utdanningsdirektoratets. De fant at foreldrene med barn i kommersielle barnehager var litt mer fornøyd med tilbudet enn i de ideelle og kommunale. Her endte de ideelle barnehagene på bunnen av lista, helt motsatt av foreldreundersøkelsen til Utdanningsdirektoratet.

– Men forskjellene vi fant, var veldig små, og generelt var foreldrene veldig fornøyd i alle typer barnehager, sier Lindén.

I tillegg viste det seg at folk som stemmer Høyre eller Frp oppga høyere tilfredshet med kommersielle barnehager, mens KrF-velgere var mer tilfredse med ideelle barnehager.

– Det antyder at ideologisk syn hos brukerne, ikke egenskaper ved barnehagene alene, kan bidra til å forklare hvor fornøyd foreldrene oppgir å være, sier Lindén.

>

«Ingen ønsker å velge en barnehage hvor foreldrene er misfornøyde.»

En ekspert mener foreldreundersøkelsen er avgjørende for foreldrenes valg av barnehage. En annen tror den er uvesentlig.

Professor ved Norges handelshøyskole, Tor W. Andreassen, er ekspert på markedsføring og grunnla i sin tid Norsk Kundebarometer. Han mener slike målinger er både viktig og riktig.

– Ingen ønsker å velge en barnehage hvor foreldrene er misfornøyde, skriver Andreassen i en e-post til Utdanning.

Han peker imidlertid på at foreldrene kun kan uttale seg om det de selv ser og opplever i barnehagen, og hva barnet deres forteller.

– Foreldres kontakt med personale vil også være en faktor, skriver Andreassen.

– Ikke viktig for foreldrene

Ekspert på markedsføring og forbrukeratferd, Trond Blindheim, er ikke helt enig med Andreassen. Han tror foreldreundersøkelsen har lite eller ingenting å si ved valg av barnehage.

– Det må i så fall undersøkes. Men om man for eksempel ser på undersøkelser for butikker, er det én enkelt variabel som knuser alt annet, og det er beliggenhet. Det klart viktigste er at butikken ligger i nærheten av der du bor. Jeg vil tro det samme gjelder barnehager, sier Blindheim, som er dosent ved Høyskolen Kristiania.

Færre private deltar

Storkommuner hvor både kommunale og private barnehager deltok i undersøkelsen.

Kommune	Hvor mange kommunale barnehager deltok?	Hvor mange private barnehager deltok?
Oslo	98 %	86 %
Stavanger	90 %	91 %
Bærum	84 %	80 %
Fredrikstad	100 %	55 %
Tromsø	87 %	43 %
Sarpsborg	87 %	69 %
Skien	52 %	70 %
Bodø	85 %	70 %
Larvik	73 %	48 %
Tønsberg	100 %	59 %
Arendal	100 %	62 %

Kommunale barnehager:
92 prosent deltok.
50 av 615 barnehager deltok ikke.

Private barnehager:
75 prosent deltok.
167 av 679 barnehager deltok ikke.

Både foreldrene og barnehagestyrer Royne Berget har sett politikere bruke foreldreundersøkelsen som bevis for at alt står bra til i barnehagesektoren. – Og det er vanskelig å argumentere mot. Det legger debatten død før den har begynt, sier forelder Synnøve Hvidsten (t.h.).

I alle beregninger i denne saken har vi fjernet kommuner hvor under 20 prosent av barnehagene deltok. 8 av 187 kommuner er fjernet fra beregningen for kommunale barnehager. Det samme gjelder 8 av 202 kommuner i beregningen for private. Familiebarnehager er også tatt ut av beregningene av deltakere og ikke-deltakere, ettersom de blir anbefalt ikke å delta.

– Vi ser at vi må være tydeligere

I Utdanningsdirektoratet er de enige i at man bør være forsiktig med å bruke undersøkelsen til å sammenligne private og kommunale barnehager.

– **Vi har ikke undersøkt** om det er systematiske skjevheter i utvalget av barnehager, men det vil vi se nærmere på i årets undersøkelse, sier Irene Hilleren, avdelingsdirektør i Utdanningsdirektoratet.

Hun sier resultatene for alle barnehagene samlet skal være relativt robuste grunnet høy deltakelse og stor geografisk spredning, men at eventuelle skjevheter i barnehager som deltar kan være et problem, for eksempel hvis man sammenligner private og kommunale.

– Det er ikke sikkert det er et problem, men det vet vi ikke ennå, sier Hilleren.

Hun sier de gjør grundige vurderinger av hvordan resultatene presenteres, og direktoratet opplyser om at undersøkelsen ikke nødvendigvis er representativ fordi det er frivillig å delta.

– Men vi ser at vi må være enda tydeligere på hva undersøkelsen

kan si noe om, og hva den ikke bør brukes til. Det er stor interesse for undersøkelsen blant medier og i samfunnsdebatten, og vi er ikke herre over hvordan den brukes av andre, sier Hilleren.

– *Men dere trekker selv fram forskjeller mellom private og kommunale barnehager på direktoratets nettsider. Folk vil vel fort tenke at da er det greit å bruke undersøkelsen til å sammenligne?*

– Ja, vi ser at det kan oppfattes slik, og vi vil nå være enda tydeligere på hvilke begrensninger som ligger i frivillige undersøkelser sier Hilleren.

Hun understreker at undersøkelsen først og fremst skal være et verktøy for kvalitetsutvikling i den enkelte barnehage.

– I det perspektivet vil eventuelle systematiske skjevheter i utvalget av barnehager være mindre relevant, sier Hilleren.

– Viktig at undersøkelsen ikke misbrukes

Foreldre er opptatt av andres erfaringer når de skal velge barnehage, tror leder i Foreldreutvalget for barnehager (FUB), Marie Therese Skinstad-Jansen.

– **Da gir** foreldreundersøkelsen en fin indikasjon, men det som teller mest er nok hva man får høre fra andre foreldre man kjenner eller snakker med, sier FUB-lederen.

– *Vet foreldrene nok om hvordan barnehagehverdagen er til å svare godt på undersøkelsen?*

– Det tror jeg, men foreldrene har ikke nødvendigvis noe å sammenligne med. De har ofte bare hatt barnet i én barnehage, sier Skinstad-Jansen.

Hun tror mange barnehageeiere er opptatt av at barnehagen skårer godt på undersøkelsen, men hun håper ikke det bidrar til at de holder tilbake informasjon.

– Jeg vil tro de fleste styrere og eiere er ærlige om hvordan det står til i barnehagen.

– *Er foreldrene prisgitt hvor god informasjon de får fra barnehagen?*

– Ja, det er de selvsagt. For eksempel er noen styrere veldig tydelige og ærlige om at bemanningen er for dårlig deler av dagen. På det området er nok ikke alle styrere like ærlige om hvordan det ligger an.

Hun er ikke særlig glad i at undersøkelsen genererer medieoppslag av typen «dette er Oslos beste barnehage».

– Det er viktig at undersøkelsen ikke misbrukes. Det er ikke slik at den automatisk viser hva som er den beste barnehagen, sier Skinstad-Jansen.

«Takknemlighetsgjeld er den eneste gjeld som gjør menneskene rikere».

Fredrik Georg Gade, norsk lege (1855–1933)

Media

Tv-serie om seksuelle overgrep nominert til Emmy-pris

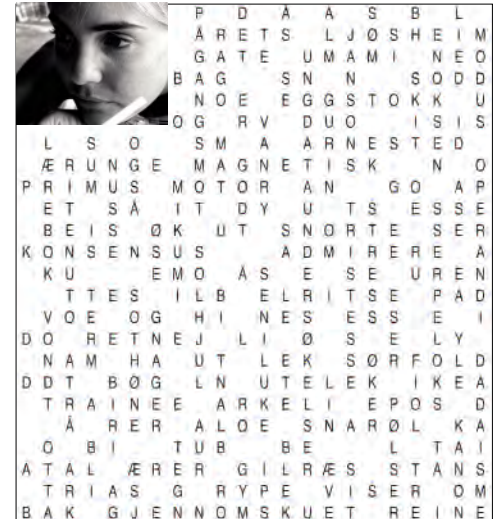
Den norske tv-serien «Kroppen min eier jeg» er nominert til Emmy-pris i kategoriene «Kids: Digital» og «Kids: Factual», ifølge en pressemelding fra Bivrost Film.

Filmene er for barn og forteller om kropp, grenser og seksuelle overgrep på en direkte og ikke-skremmende måte. De er en del av et undervisningsopplegg for helsesøstre og lærere og ligger på NRK.no. Redd Barna har laget en gratis samtaleveileder som kan lastes ned fra deres hjemmesider. «Kroppen min eier jeg» er produsert av Bivrost Film, i samarbeid med Redd Barna og NRK Super. Filmene er finansiert av Ekstrastiftelsen, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Viken Filmsenter. Nominasjonene ble kunngjort 15. oktober i Cannes i Frankrike, og vinnerne kåres der 9. april 2019. @NTB

9. april kan tv-serien «Kroppen min eier jeg» vinne to Emmy-priser.

SKJERM DUMP FRA KROPPENMIN EIER JEG.NO.

Kryssordløsning

Vinnerne av høstkryssord i nr. 11

Vinnerne av høstkryssord er:
Ragnhild Lybeck, 2850 Lena
Inger Aabjørnsrød, 4637 Kristiansand
som vil motta boksjekk på kr. 500,-.
Vi gratulerer.

Forskning

Ny rapport om hjelpetilbudet til barn og unge med skadelig seksuell adferd

Når barn og unge utsettes for seksuelle overgrep, er gjerningspersonene noen ganger også mindreårige. Disse har et omfattende hjelpebehov.

En ny studie fra Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress viser at ansatte i hjelpeapparatet er usikre på lov- og rammeverket for slike saker. De er også usikre på rettslige rammer som samarbeidspartnerne forholder seg til.

De seksuelle handlingene kan være lovstridige og kreve påtalemessig etterforskning. Samtidig trenger de mindreårige ofte omfattende hjelp fra flere kommunale og statlige tjenester og etater. Ifølge studien kan det være utfordrende å samarbeide på tvers av tjenestene. Mange informanter

ga uttrykk for at etatenes og tjenestestedenes ulike roller i dette arbeidet var uklare.

Forskerne peker på et behov for klarere retningslinjer om hvordan tjenestene skal forholde seg til slike saker, og hvordan det tverretatlige samarbeidet i kommunene skal utformes. Det er også behov for handlingsplaner i den enkelte kommune og for arbeid med slike saker på den enkelte arbeidsplass. Akutttilbud og tilgjengelig støtteapparat for familier i alvorlig livskrise er det også behov for.

Rapporten er skrevet på oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) og inngår i opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021). Notatet er skrevet på oppdrag fra Redd Barna.

Pris

Ole Vig-prisen til musikal

Sigrun Loe Sparboe får Ole Vig-prisen 2018 for sin rolle som utøvende musikal og som aktiv i kulturarbeidet i Harstad, ifølge ei pressemelding fra Ole Vig-fondet. Ho samarbeider like positivt med både profesjonelle som med amatører, hennar tekstar er djupe og når inn i sjela til menneske, bygd på kvardagsrefleksjonar og personlege opplevingar, heiter det i pressemeldinga. Ho har gitt ut to soloalbum og tre album med Sigrun & The Kitchen Band. For komiteen er det særst positivt at ho no gjev ut kvalitetsmusikk på norsk og sin eigen dialekt. Eit diplom og 10.000 kroner vert delt ut i Stjørdal 29. november. I styret til Ole Vig-fondet deltar Utdanningsforbundet, Stjørdal kommune, Noregs Ungdomslag og Inntrøndelag Ungdomssamlag.

● Frankrike

20 000 franske elitestudentar krev ein overgang til ei meir økologisk haldbar samfunnsmodell og viser til observasjonar frå heile kloden. I denne flaumen i Sør-Frankrike mista 13 personar livet i midten av oktober i år.

FOTO THOMAS SYLVAIN, AFP / NTB SCANPIX

20.000 elitestudentar nektar å arbeide hos klimaskadelege føretak

«Kvifor bruke sykkel til jobben dersom ein arbeider i eit føretak som bidrar til å framskande klimaendringane?»

Det spør oppunder 20.000 studentar ved fleire av dei aller beste eliteskolane i økonomi og teknikk seg, i eit manifest. «Manifest for ei økologisk oppvakning» blei lansert i slutten av september, melder svt.se, nettstaden til Sveriges Television.

Studentane, hovudsakeleg frå skolar som utdannar leiingar i politikk og næringsliv, som Polytechnique, HEC og Agro, lovar å nekte å ta jobb i bedrifter som bidreg til å skade kli-

maet og/eller miljøet. Dei seier seg klare for dei karrieremessige oppofringar dette vil føre til. Dei krev ein overgang til ein meir økologisk haldbar samfunnsmodell og konstaterer at «til trass for mange alarmer frå forskarar, til trass for ugenkallelige endringar observert over heile kloden, held våre samfunn fram med ferda mot ein miljømessig og menneskeleg katastrofe». Kritikken rettar dei mot politikarar og store føretak som ikkje held seg til klimamåla, men også mot privatpersonar sitt ansvar og forbruksmønster.

Per 28. oktober hadde manifestet fått oppunder 20.000 underskrifter.

● Danmark

Heimeundervisning i Danmark

Førre skoleår (2016/2017) blei 475 barn i Danmark undervist heime i staden for i ein privatskole eller i ein folkeskole, skriv dr.dk, nettstaden til Danmarks Radio. Det tyder ein auke på 26 prosent samanlikna med to år tidlegare, då 378 barn blei undervist heime. Tala er henta frå Danmarks Statistikk.

I Danmark er det undervisningsplikt, men ikkje skoleplikt. Som heimeskolefamilie kan ein sjølv avgjere korleis ein vil undervise barna sine, så lenge dei oppnår same faglege ferdigheiter som dersom dei hadde gått i ein vanleg skole.

Talet på foreldre som vel folkeskolen vekk, aukar òg. I 2007 gjekk 13 prosent av danske skoleelevar i ein fri- eller privatskole. I 2017 hadde dette stige til 17,5 prosent.

Antall barn i Danmark som blir undervist heime, aukar.

FOTO ISTOCK

● Australia

23 prosent av lærarar i vidaregåande seier seg mobba

I delstaten New South Wales oppgjev 23 prosent av lærarane i vidaregåande opplæring i offentlege skolar at dei har blitt mobba i løpet av det siste året, skriv The Sydney Morning Herald i nettutgåva si. Lærarane oppgjev først og fremst rektorar og inspektørar som mobbarane, men òg andre lærarar. Meir enn 40 prosent seier at dei har vore vitne til mobbing i same periode. Det viser medarbeidarundersøkinga «People Matters». Rundt 41 prosent av lærarane i vidaregåande oppgjev å ha vore vitne til mobbing på arbeidet, mens gjennomsnittet her er 33 prosent for heile offentlig sektor.

● Eleven

Knut Hovland (62)

Avtroppende redaktør for Utdanning.

Redaktør for Norsk Skoleblad fra 1991 til 2002, og redaktør for Utdanning fra bladets oppstart i 2002 til desember 2018.

Student ved Nesna Lærerhøgskole i Nordland fra 1977–1980.

Studerte media ved Distriktshøgskulen i Volda fra 1980–1982.

Opprørets time

Anders Breidlid kunne ha kastet Knut Hovland ut av lærerstudiet. Likevel velger Utdannings redaktør sin gamle lærer i engelsk som sin favorittlærer.

TEKST OG FOTO Hans Skjong | hs@utdanningsnytt.no

– «**Lever han fortsatt?**» spurte kjæresten til sønnen min da jeg sa jeg skulle møte favorittlæreren min, ler avtroppende redaktør i Utdanning, Knut Hovland, da han møter sin favorittlærer Anders Breidlid.

Breidlid, som i dag er professor ved Oslo Met – Storbyuniversitetet, underviste Hovland i engelsk ved lærerhøgskolen i Nesna i Nordland i 1979–80.

For det er et atypisk møte i artikkelserien «Min favorittlærer». Her er det som regel et gjensyn mellom en elev og en lærer fra grunnskolen eller videregående skole, med en generasjon i aldersforskjell. I dette møtet er det et knapt tiår som skiller de to i alder, og eleven hadde attpåtil bare læreren i noen år, og da i høyere utdanning. Allikevel er det altså Breidlid som har gjort størst positivt inntrykk på Hovland.

– Du inspirerte oss til å jobbe ekstra, hadde et variert undervisningsopplegg og stilte samtidig krav til oss som studenter, sier Hovland.

– Skulle tro han har en viss peiling

– Det er jo svært hyggelig at Knut Hovland har pekt meg ut som sin favorittlærer. Ekstra hyggelig er det jo at Knut synes jeg var en ok lærer, siden han har vært en fremtredende profil i norsk utdanning som redaktør av Norsk Skoleblad og Utdanning. Da skulle en jo tro at han har en viss peiling, sier Breidlid.

Hovland forteller at Breidlid var mer opptatt av å undervise om viktig engelsk og amerikansk lit-

teratur og sentrale samfunnsspørsmål, enn kun det rent grammatiske.

– Det gikk mye i klassikere som Steinbeck og Hemingway. I tillegg var jeg veldig opptatt av minoritetsgrupper, og vi diskuterte mye forholdene til afroamerikanere og urfolksgrupper i Nord-Amerika. Jeg var ikke særlig interessert i fonetikk – jeg likte det historiske, politiske, og det ideologiske i engelskfaget, sier Breidlid.

Kunne blitt kastet ut

Men selv om Hovland har en svært hyggelig tone med Breidlid i dag, tok han som tillitsvalgt for studentene en tøffere tone på Nesna. Breidlid ville at Hovland og de andre studentene skulle ha eksamen i innføringskurset i engelsk i det første studieåret, i 1977/78.

– Vi hadde ingen eksamen i de andre fagene på disse innføringskursene og mente det også var unødvendig i engelsk, sier Hovland.

Rektor truet med å kaste ut alle de 60 studentene fra høgskolen.

– Men rektoren skjønte nok at det ville vært svært uheldig om 60 studenter plutselig ble kastet ut, sier Hovland.

Han forteller at rektoren inviterte studentene til et forsoningsmøte med sveler og kaffe. Saken endte til slutt opp i Høgskolerådet, der enden på visa ble at studentene tok eksamen med bestått/ikke bestått som vurderingsform. Alle besto.

● Læreren

Anders Breidlid

Cand. philol fra Universitetet i Oslo.

Doktorgrad i afrikansk litteratur/historie fra School of Oriental and African Studies (SOAS), University of London.

Høyskolelektor/førsteamanuensis ved Nesna Lærerhøgskole (1976–1983) og ved Sagene Lærerhøgskole (1985–1992).

Professor ved Institutt for internasjonale studier og tolkeutdanning ved Oslo Met – Storbyuniversitetet.

Rektor ved Bislet Høgskolesenter 1992–94.

Dekan ved Høgskolen i Oslo 1994–97.

Anders Breidlid (t.h.) underviste avtroppende redaktør i Utdanning, Knut Hovland, i engelsk ved Lærerhøgskolen i Nesna i 1979–1980. Breidlid er nå professor ved Oslo Met – Storbyuniversitetet der de to møtes for en mimrestund. Et portrett av Breidlid (nederst til venstre) henger på veggen på instituttet sammen med portretter av tidligere ledere tilknyttet institusjonen.

Radikale lærerhøgskoler

Breidlid sier at han ikke husker konfrontasjonen med Hovland.

– Nesna og Sagene var jo de to radikale lærerhøgskolene på den tida, så jeg kan godt forestille meg at studentene ikke ville ha noen eksamen. Jeg var nok litt autoritær i veldig ung alder og syntes det var greit å fortelle noen ganger hvor skapet skulle stå, avslutter Breidlid.

Hovland sier konflikten med Breidlid var tilbakelagt da han tok engelsk som fordypningsfag det siste året.

– Da hadde vi et flott år, med mye engelsk og tur til England i en hel måned, inkludert et collegeopphold, sier Hovland.

Til Etiopia for å undervise

Anders Breidlids interesse for andre kulturer har fortsatt siden den gang han hadde Hovland som student. Da Utdanning møter Breidlid, skal han om få dager til Etiopia for å undervise sørsudanske studenter på masternivå i utdanning og utvikling. Undervisningen må foregå i Etiopia grunnet krigssituasjonen i Sør-Sudan.

– Har du noe inntrykk av hvordan undervisningen om «spørsmål fra sør» er i norsk skole i dag?

– Mitt inntrykk er at undervisningen ofte beve-

ger seg ut fra en vestlig forståelsesramme, ikke minst på universitetene, hvor debatten om avkolonisering av pensum synliggjør dette, sier Breidlid.

– Hva med Utdanning – hvor flinke har redaksjonen vært til å belyse «skole spørsmål fra sør», eller skrive om urfolkstematikk o.l., redaktør Hovland?

– Vi har blant annet skrevet om forholdene for samiske elever, med gode innspill fra Den samiske høyskolen, og har også vært på mange reportasjereiser, ikke minst i Afrika. Men det er nok et tema som kunne blitt belyst i enda større grad, sier Hovland.

Enige om flere treff

Møtet på Oslo Met er i ferd med å rundes av. De to herrene oppdaterer hverandre på livssituasjonene sine, antall barn, hvor de bor, og ikke minst – lokalfotballen i Østfold.

De to østfoldingene sier adjø til hverandre med lovnader om å møtes for en øl.

Men først må Breidlid komme hjem fra Afrikas horn.

Ma
sk
på
mi

Marthe måtte lifte skole grunn av lite mikrofonbruk

Marthe Solheim Helseth (19) hadde tøffe tak i flere år på skolen. Det hadde vært mye enklere hvis lærerne og medelevene hadde brukt mikrofonene, så hun kunne hørt dem ordentlig.

TEKST Kari Oliv Vedvik

FOTO Kjell Langmyren

Marthe har nedsatt hørsel. Til slutt ble det for toft, og hun holdt på å droppe ut.

Hun har tidligere fortalt sin historie til fagbladet «Din hørsel». Til tross for at det er tungt å rippe opp i erfaringene, stiller hun velvillig opp og forteller via e-post om sine skoleerfaringer.

– Hadde du hørt meg greit hvis vi hadde snakket med hverandre ansikt til ansikt, uten at det var støy rundt oss?

– Selvfølgelig! Jeg klarer meg veldig bra sosialt i motsetning til mange andre med nedsatt hørsel. Likevel er det mange fordommer. Enkelte tror at jeg som hørselhemmet automatisk er döv, dum eller har et sosialt handikap, forteller Marthe til Utdanning.

– Kan du tegnspråk?

– Jeg lærte meg munnavlesning da jeg var veldig liten. Foreldrene mine merket at jeg ikke responderte like godt som jevnaldrende, og etter en lang og krevende kamp mot helsevesenet fikk jeg tatt en hørselstest da jeg var vel tre år. Da jeg først fikk høreapparat, var mye språk allerede på plass, så behovet for tegnspråk eksisterte verken da eller nå.

Barn er nysgjerrige

Fire år gammel begynte hun i barnehagen. Der brukte de hørselsteknisk utstyr som var nærmest optimalt for henne. Marthe husker ikke så mye fra barnehagetiden, men husker at hun hadde mange venner og at hun hadde det gøy både der og på fritiden.

– Var barneskolen bra for deg?

– Barneskolen var grei. Vi var jo tross alt barn, og barn gjør som oftest det de blir fortalt. Det vil si at de brukte det tekniske utstyret og behandlet meg som den jeg var, aldri annerledes selv om jeg hørte dårlig. Jeg jobber selv med barn i barneskolen i dag. Når de spør hva jeg har i ørene, er jeg ærlig og svarer. Det har ikke vært noen innvendinger mot det, og de aksepterer det svaret de mottar på samme måte som dem jeg gikk i klasse med, gjorde da vi var små.

Marte Solheim Helseth ville ikke flytte hjemmefra som 17-åring, men måtte for å få utbytte av undervisningen.

Krevende tid på ungdomsskolen

– Hadde du utbytte av undervisningen på ungdomsskolen?

– Jeg hadde utbytte av den, men den krevde veldig mye av meg. På grunn av lite mikrofonbruk måtte jeg munnnavlese. Likevel lærte jeg mye på egen hånd og fikk gode karakterer som sikret førstevalget mitt på drømmelinjen på videregående, Studiespesialisering – internasjonal.

Tilretteleggingen på ungdomsskolen var ikke optimal. Marthe skulle ha ønsket at alle lærerne satte seg bedre inn i hvilke konsekvenser hørselstap gir. Og at de for eksempel ga henne bedre tid til å respondere når de stilte spørsmål, at de brukte mikrofon og at de gjentok svar og spørsmål fra medelevene.

– Jeg husker godt at jeg fikk fortalt gang på gang i elevsamtaler at jeg ikke var nok muntlig aktiv. Foreldrene mine reagerte. Jeg ble ekskludert fra å oppfatte og delta i den muntlige diskusjonen, siden det ikke alltid ble brukt mikrofoner i undervisningen.

– Det er faktisk ikke mulig å delta i samtaler når en ikke hører hva det blir snakket om eller bare får med seg bruddstykker av diskusjonene. Mange tror at en får normal hørsel når en får høreapparater. Det stemmer overhodet ikke. Normalt hørende tenker ikke på hvor mye støy som blir forsterket i høreapparatene.

Støyende rom

I kantina på ungdomsskolen var det mye støy. Marthe greide ikke å sitte der, men hun fikk heller ikke sitte i klasserommet. Løsningen var å tilby henne en krok under trappa.

Det som var bra med ungdomsskolen, var at det var i tryggere omgivelser enn det som skulle komme senere, selv om miljøet hadde endret seg betraktelig siden barneskolen.

– Mange av guttene kunne jeg spille fotball med hver dag, og jeg hadde en bestevenninne som betydde mye, og fremdeles betyr mye for meg. Ulempen med ungdomsskolen generelt er at det er mange nye timelærere, men noen av lærerne på ungdomsskolen var likevel stabile omsorgspersoner som jeg i dag er kollegaer med.

– Det ble verre på videregående. Hva kunne de ha gjort annerledes?

– Klassen jeg gikk i, var preget av gjenger og generelt elendig miljø. Det var vanskelig å endre på det, men skolen burde tatt bedre grep da jeg endte opp alene og med mange utfordringer. Jeg kunne gå alene og ikke snakke med noen i løpet av en dag. Lærerne hadde ikke nok kunnskap om hørselstap og konsekvenser. Tilretteleggingen kunne vært mye bedre. Jeg vet knapt om man kan kalle det tilrettelegging, sier hun.

Nektet å bruke mikrofon

Administrasjonen ved videregående fikk informasjon året før om at Marthe skulle begynne, men timelærerne hadde lite kunnskap om hvordan de skulle tilrettelegge på best mulig måte.

– Kunne det vært en idé at noen kom og fortalte klassen om hva det innebar å ha nedsatt hørsel?

– En audiopedagog var inne i klassen og kurset lærerne på barne- og ungdomsskolen ca. annet hvert år. Da skjerpet lærere og elever seg, men etter hvert glemte de det og gikk tilbake til «gamle vaner». Det skled ut gang på gang og ble aldri noen fast vane, mener Marthe.

På videregående deltok Marthe selv på kurs og skulle kurse lærerne sine. Det ble veldig tøft.

– Årene før hadde jeg utviklet prestasjonsangst. Jeg følte jeg ble behandlet som om jeg var fra en annen planet. Så ideen om å få noen til å fortelle klassen om hvordan det var å ha et hørselstap ble etter hvert bare for mange «åhh, skal vi ha det der igjeen?». Det var veldig tøft psykisk.

– Turte du å si til læreren at de måtte bruke mikrofon?

– Ja, i de fleste tilfellene sa jeg at lærerne måtte bruke mikrofoner, men når man gjentar seg tusen ganger eller får svar om at de «snakker høyt nok», gir man litt opp. Enkelte vikarlærere nektet, de påsto at de snakket høyt og tydelig nok. Jeg opplevde også mobbing fra enkelte medelever når det gjaldt mitt hørselstap, noe som gjorde det vanskeligere å si fra. Enkelte lærere krevde heller ikke at medelevene brukte elevmikrofoner. Det er ikke lett å henge med i undervisningen når du bare hører hva læreren spør om via teleslyngen, men ikke hører svarene fra medelever som ikke bruker mikrofon.

«Det er ikke lett å henge med i undervisningen når du bare hører hva læreren spør om via teleslyngen, men ikke hører svarene fra medelever som ikke bruker mikrofon.»

Ville droppe ut

Til slutt holdt Marthe på å gi opp hele videregående skole. Løsningen ble Briskeby videregående i Lier i Buskerud som eies av Hørselshemmedes Landsforbund (HLF) og tilbyr videregående opplæring og kurs rettet mot ungdom, samt kurs og rehabiliteringstjenester rettet mot voksne med Statped, Helse Sør-Øst og NAV som samarbeidspartnere. Klassene har maksimalt åtte elever.

– *Hvordan var det å måtte flytte hjemmefra til Lier for å gå på skole?*

– Wow! Det tøffeste valget i livet mitt. Jeg var så tappet psykisk at jeg ikke ønsket å gå på skole mer. Mamma presset på at jeg bare måtte søke på skolen i Lier for å ha et alternativ. Det gjorde jeg. Etter søknadsfristen dro vi til Lier på hospitering. I løpet av hospiteringen følte jeg virkelig ikke at skolen var noe for meg og ville si fra meg plassen min.

Foreldrene til Marthe holdt igjen og sa at det er dette eller ingenting. De sa at hun ikke måtte kaste bort drømmene sine på personer som ikke lenger hadde noen plass i livet hennes. Første dagene i Lier var tøffe.

– I begynnelsen jobbet jeg med leksene rett etter skolen. Etter hvert ble jeg så sosial at jeg brukte hele dagene med venner, og nettene med

lekser og innleveringer. Det å se tilbake på det, er utrolig. Jeg tror aldri jeg ville klart det nå. Første året i Lier bodde jeg på internat på skolen. Året etter flyttet jeg i en leilighet litt lenger borte fra skolen. Det ble da lettere å koble av og hente seg inn igjen, siden vennene fortsatt bodde på internatet på skolen. Det er med en stor glede jeg kan si at jeg gikk ut av skolen med 6 i snitt og gode venner som jeg vil ha med meg resten av livet.

Vil ta krevende studier

På vitnemålet til Marthe ble det 20 seksere av 24 mulige. Hun har flyttet hjem til Bud utenfor Molde. Nå arbeider hun opp mot sju dager i uken; på en barneskole med elever fra 1.–10. trinn og på et sykehjem.

– Det er virkelig to krevende yrker som det står respekt av. Jeg synes det er godt å ha litt andre utfordringer i hverdagen fremfor de jeg har hatt de siste seks årene med karakterpress både på ungdomsskolen og på videregående.

– *Har du noen videre planer for fremtiden?*

– Ja, jeg har alltid hatt en plan om å studere noen av de vanskeligste studiene å komme inn på for å bevise at jeg kan klare alt som alle andre, og gjerne mer. Derfor skal jeg i januar 2019 begynne å

studere jus ved Universitetet i Oslo. Det blir en ny og krevende utfordring, men jeg har ikke tvil om at det blir spennende å prøve ut studiehverdagen.

Fikk teknisk hjelp

Marthe gikk ved Fræna videregående skole i Møre og Romsdal. Rektor Arne Tjelle sier at på grunn av taushetsplikten kan han ikke gi detaljerte opplysninger om de individuelle tiltakene de satte i verk for Marthe Solheim Helseth.

– Når vi får elever som melder om en vanske eller spesielle behov, begynner vi planleggingen av den individuelle tilretteleggingen allerede før sommerferien. Vi tar kontakt med dem som kan bidra med hjelp, sånn som Statped, pedagogisk-psykologisk tjeneste og NAV Hjelpemiddelsentral.

– Nye rutiner må alltid følges opp for å sikre at de blir tatt i bruk. Som lærende organisasjon må vi alltid reflektere over egen praksis og drøfte om vi kan forbedre rutinene våre. Det vi har lært av å ha elever med hørselshemming, er blant annet å passe på at alle bruker mikrofonene konsekvent, at læreren har blikkontakt med eleven, tenke gjennom hvor eleven sitter i klasserommet og ha skriftlige, utfyllende planer slik at foreldre kan støtte eleven i skolearbeidet, sier Tjelle.

– Mange triste historier

Leder av Hørselshemmedes Landsforbund Morten Buan har hørt om mange elever og barnehagebarn som ikke får den tilretteleggingen de trenger.

– **Det er et stort problem.** Dessverre er det alt for utbredt. Lærere har liten eller ingen kunnskap om hørselshemming. På Briskeby HLFs Skole og kompetansesenter har vi personale som kan dra ut til videregående skoler og skolere dem i hvordan de skal tilrettelegge og undervise når de har elever med hørselshemming. Mange unge som kommer til Briskeby, har med seg triste historier fra sine opplevelser på skolen, sier Buan til Utdanning.

Om lag 7000 barn og unge har en eller annen grad av hørselsnedsettelse eller er helt døve. Ifølge Morten Buan tror mange at de som har høreapparat eller cochleaimplantat, hører like bra som en hørende.

– Det er ikke tilfellet. De aller fleste vil få inn alt av støy i tillegg og er avhengig av at lærere og andre bruker hjelpemidler, sier han.

Over én av tre barneskolelærere utsatt for **v**

35 prosent av barneskolelærere har opplevd vold eller fysisk skade mens de er på jobb. Det viser en ny rapport laget for Utdanningsforbundet. Dette er et illustrasjonsbilde og har ingen sammenheng med læreren Utdanning har snakket med i saken.

ILL.FOTO ISTOCK

Mer enn én av tre lærere i barneskolen har vært utsatt for vold eller fysisk skade det siste skoleåret, viser en ny rapport. For «Bodil» førte volden og truslene til at hun sluttet som kontaktlærer.

TEKST Hans Skjong | hs@utdanningsnytt.no

– **Det gikk til slutt** ut over helsen, sier læreren «Bodil».

Hun refererer til de gjentatte voldshandlingene og truslene hun ble utsatt for fra elever ved en grunnskole på Nedre Romerike i Akershus.

Bodil forteller om en episode da klassen skulle på tur. Den ene eleven ble sint, stakk av fra klassen, og Bodil bestemte seg for å ta ham tilbake til skolen.

«På veien tilbake stritter han, hyler «slipp meg», «du er slem», sparker og slår meg åtte til ti ganger, kaster en stein og sier han skal drepe meg to-tre ganger», har hun skrevet i sine notater.

På kontoret kaster han ting rundt, og etter ca. 30 minutter er han igjen delvis rolig.

– Man blir aldri immun mot det. I etterkant fikk jeg ofte reaksjoner, redselen slo gjerne ut i gråt da. Og fortvilelsen over at vi ikke klarte å hjelpe barnet mer, sier hun.

Bodil er ikke hennes ekte navn. Hun vil være anonym av hensyn til skolen, elevene som utførte handlingene og foreldrene deres. Bodil ønsker ikke at vi skriver årstrinnene elevene gikk på da dette skjedde, men elevene var under ti år gamle da hun var kontaktlærer for dem.

Hun er en av mange lærere i barneskoler som har opplevd slikt, viser en ny rapport laget av Respons Analyse for Utdanningsforbundet. Medlemmer i forbundet har svart på spørsmål om arbeidsmiljøet ved skolen. 35 prosent av de spurte lærerne i barneskolen har det siste året opplevd vold eller fysisk skade på jobb. Med fysisk skade menes «slag, spark, dytting, lugging eller andre fysiske angrep på din person», ifølge rapporten. Tilsvarende andel for lærere i ungdoms- og videregående skole er henholdsvis syv og én prosent.

Ville beskytte elevene

Bodil sier det var tungt å gå på jobb i tiden hun var kontaktlærer for elevene.

– Jeg visste aldri hvordan dagen ble, sier hun.

Hun sier at elevene som utførte disse handlingene, kunne ha gode dager innimellom. Andre dager var de svært vanskelige å ha med å gjøre. Hun følte et stort ansvar for å beskytte de andre

● Vold mot lærere

Mer enn én av tre lærere i barneskolen har vært utsatt for vold eller fysisk skade det siste skoleåret. Henholdsvis syv og én prosent av lærerne i ungdoms- og videregående skole har opplevd det samme.

36 prosent av lærerne i barneskolen har blitt truet eller trakassert en eller flere ganger det siste året.

Tilsvarende andel i ungdomsskolen er 29 prosent, og 16 prosent blant lærerne på videregående skole.

Kilde: Rapporten *Arbeidsmiljø og opplevelse av trusler, vold og trakassering* laget av Respons Analyse for Utdanningsforbundet. Totalt 977 av Utdanningsforbundets medlemmer har svart på undersøkelsen.

– **Å bli utsatt for vold** gjør at du går mer eller mindre inn i helspenn. Det spiller ikke så stor rolle om det er en seksåring eller en tenåringsgjenger som gjør det, sier regiondirektør i Arbeidstilsynet Hanne Luthen. Bildet er en illustrasjon og viser ingen av kildene Utdanning har snakket med.

ILL. FOTO: ISTOCK

elevene. Mange av dem var redde og ble også utsatt for slag og spark.

I samråd med fastlegen bestemte hun seg for å slutte som kontaktlærer for klassen og få andre oppgaver ved skolen i stedet.

Dette var skoleledelsen positive til, og Bodil gir honnør til dem for å lytte til henne. Men hun vil samtidig fremheve at hun skulle ønske at det kommunale støtteapparatet ble involvert av skoleledelsen tidligere. Hun sier også at dialogen med foreldrene til elevene etter hvert ble utfordrende. Hun opplevde at det ikke hjalp særlig å si ifra til dem om hva som skjedde på skolen.

– Dette var elever vi mistenkte hadde utfordrende forhold hjemme. De burde nok hatt mer oppfølging fra det kommunale teamet på et tidligere tidspunkt, sier hun.

– Jeg vil også framheve at da det kommunale teamet kom på banen, var de en enorm støtte for oss som hadde mest med elevene å gjøre.

– *Sett i ettertid, er det noe du kunne gjort annerledes?*

– Jeg skulle vært mer «på» når det gjaldt barnevernets arbeid med disse elevene. Skolen meldte bekymring. Som kontaktlærer ble jeg imidlertid aldri involvert. Det synes jeg at jeg burde ha blitt. Å bli involvert har jeg i etterkant erfart i andre barnevernssaker, sier hun.

Rektor bekrefter

Skolens rektor bekrefter at slike hendelser forekom i Bodils klasse. Hun holdes også anonym for å ikke avsløre skolen Bodil jobbet ved.

Rektoren sier at det i første instans alltid vil være ressurspersoner på skolen, som ledelse og sosiallærere, som hjelper lærere når de har elever med

utfordrende adferd.

– Trenger skolen bistand til å finne gode løsninger, har kommunen et støtteapparat som bistår ytterligere. Dette skjedde også i dette tilfellet, skriver rektoren i en e-post.

Ifølge rektoren har skolen nå gode rutiner rundt forebygging og håndtering av utfordrende adferd.

– Vi opplever at lærerne får støtten de trenger i krevende situasjoner. Rutinene er gjennomgått i personalet og blir i det daglige fulgt opp av skolens sosialpedagogiske team.

Undervisning på tredje plass

Ifølge Arbeidstilsynet er undervisning på tredje plass over bransjer som er mest utsatt for vold og trusler i arbeidslivet.

I 2018 gjennomfører Arbeidstilsynet om lag 100 tilsyn i grunnskoler i Østfold og Akershus. Hanne Luthen er regiondirektør i Østfold og Akershus.

Hun sier at i de over 50 tilsynene som er gjennomført så langt, har Arbeidstilsynet bedt ni av ti skoler om å jobbe bedre med å kartlegge farer og risikoer de har knyttet til vold og trusler.

– Vi ser at skolene ofte ikke klarer å vurdere hvor risikoen er størst for at vold og trusler skal skje. De har ofte ikke oversikt over hvilke situasjoner og målgrupper som er mest utsatt. Dette fører til at skoleledelsen ikke kan sette i gang riktige tiltak, sier Luthen til Utdanning.

– *Folk som ikke jobber i skolen, kan kanskje spørre seg: «Hvor farlig kan et klaps eller slag fra en seksåring være?»*

– Å bli utsatt for vold gjør at du går mer eller mindre i helspenn. Det spiller ikke så stor rolle om en seksåring eller en tenåringsgjenger gjør det. Også elever

i barneskolen kan skade en lærer med slag, spark, spyting og steinkasting, sier Luthen.

– Ta det opp tidlig

Stig Johannessen, forbundsleder i Skolelederforbundet, sier skoleledelsen må ha et tett og nært samarbeid med foresatte og ta opp slike problemstillinger på et tidlig tidspunkt. Han er også opptatt av overgangen mellom de ulike nivåene fra barnehage til videregående skole.

– Selv om det ofte legges opp til en god dialog mellom nivåene, kan det være spesielle forhold hos enkelte barn og unge som man burde kjenne mer til, sier han.

Han sier skoleledere helt klart har et ansvar for å ivareta de ansatte i slike situasjoner.

– Vold er et språk

Agathe Waage, leder i Elevorganisasjonen, sier at mange av elevene som tyr til vold, er elever som ikke har lært å snakke om hvordan de har det.

– Det er viktig at elever lærer det. Og det er heller ikke sånn at det er lærerne som skal fikse alt i skolen. Lærere må få hjelp av helsesøstre, rådgivere, terapeuter og skoleledelsen, sier hun.

Hun sier det er vesentlig å huske på at elever som tyr til vold, ofte har det veldig vondt.

– Det kan være et rop om hjelp. Man må møte elevene med forståelse og finne ut hvorfor de gjør som de gjør. Det finnes ikke onde elever, slik som det ikke finnes onde voksne, sier hun.

Nanna Paaske er studieleder ved Institutt for grunnskole- og faglærerutdanning ved Oslo Met – Storbyuniversitetet. Hun sier vold er et språk, og at det er vanskelig å peke på én årsak til at det er høyere forekomst av vold og trusler i barneskolen.

– Kan hende handler dette om at de sliter med å sette ord på tanker og meninger? Slike barrierer kan skape avmakt i møte med skolen og lærerne, sier hun.

– Lærerne har krav på forsvarlig arbeidsmiljø

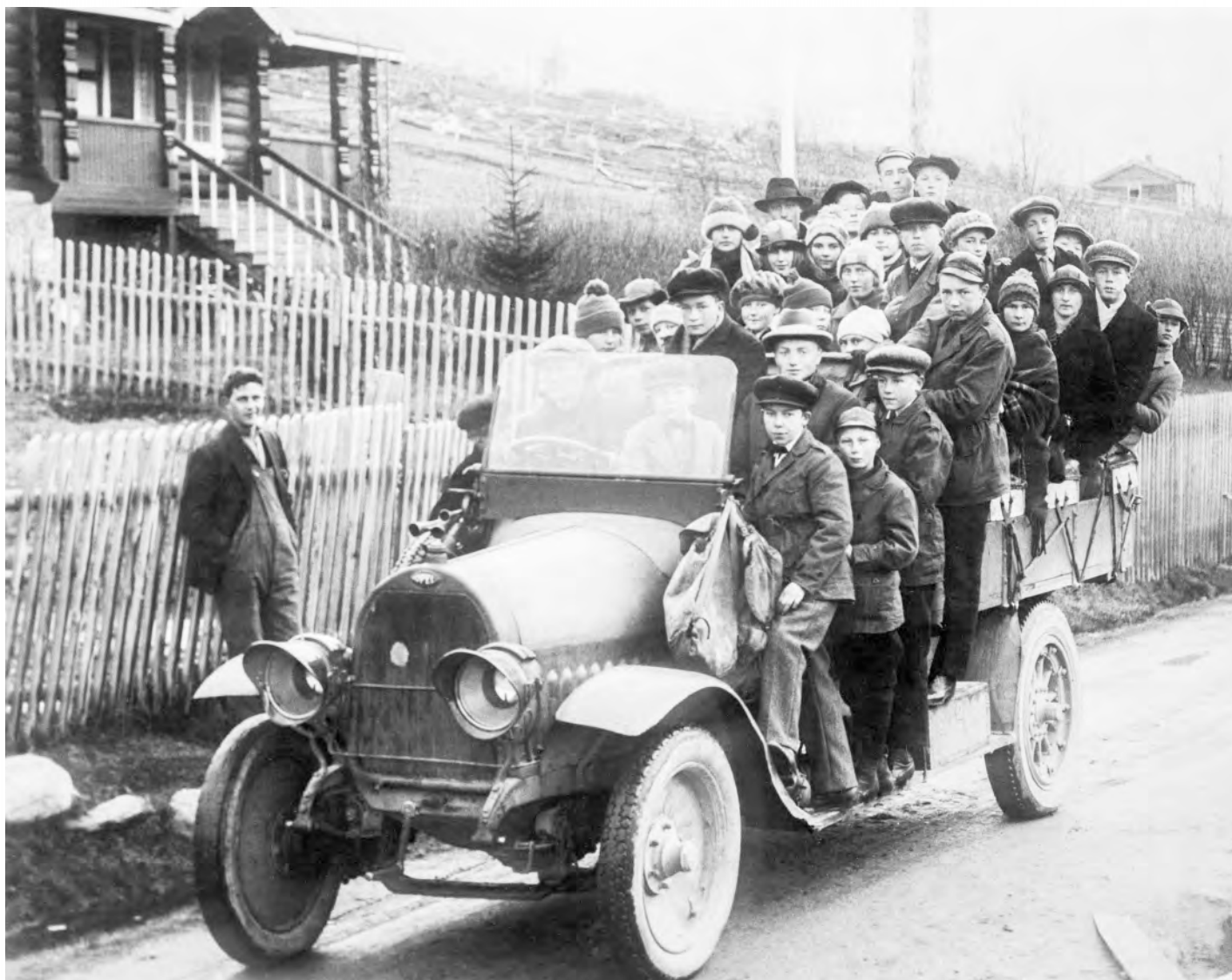
Terje Skyvulstad er nestleder i Utdanningsforbundet. Han sier funnene fra rapporten er veldig alvorlige.

– Lærere har krav på et forsvarlig arbeidsmiljø, sier han.

I undersøkelsen til Respons Analyse sier kun én av åtte lærere som opplevde en truende og/eller voldelig situasjon at de fikk hjelp av verneombud og/eller tillitsvalgt til å håndtere situasjonen i etterkant.

– *Hva sier dette om fagforeningens rolle i å støtte lærere som opplever slike situasjoner?*

– Verneombud og tillitsvalgt skal jobbe systematisk med hele arbeidsmiljøet, og ikke bare direkte rettet mot enkeltmedlemmer.

Fotografiske
tilbakeblikk
fra skole og
barnehage.

Kvar var verneombodet?

Alle dei 31 passasjerane får utruleg nok plass når Lom og Skjåk framhaldsskule dreg på tur i sjåfør Ola Auale sin Opel ein skuledag på midten av 1920-talet. Det er ikkje kjent kor lang turen var, men vonleg klarte alle å klamre seg fast heile vegen til endes, og dei to lærarane Torkjell Naterstad og Dorothea Heyerdahl fekk elevane til å halde fred med kvarandre undervegs. Framhaldsskulane vart, til liks med realskulane, offisielt erstatta med ungdomsskulane i 1969. Det året vart forresten køyretøyforskrifta endra, slik at alle nyregistrerte bilar skulle ha bilbelte framme frå 1. januar 1971.

FOTO UKJEND/MAIHAUGEN TEKST HARALD F. WOLLEBÆK

Regjeringen vil ha lov mot overgrepssdømte i videregående

Personer som er dømt for seksuelle overgrep mot barn og unge, kan i dag jobbe i videregående skole og på folkehøyskoler. Det vil regjeringen endre.

TEKST Sonja Holterman og Paal Svendsen | sh@utdanningsnytt.no og ps@utdanningsnytt.no

Utdanning har i en artikkelserie avdekket at minst 78 ansatte i skole og barnehage er dømt for overgrep siden 2010. Disse og andre overgrepssdømte får ikke jobbe i grunnskolen eller barnehagen igjen. Men de kan få jobb i videregående skole og på folkehøyskoler.

Etter at Utdanning brakte nyheten i 2016 om at over 250 barn i skole og barnehage var misbrukt av

ansatte, sa partitopper i Ap, Frp, SV og KrF at de ville skjerpe regelverket slik at overgrepssdømte ikke skal ha mulighet til å jobbe i videregående skole.

Skal ikke kunne ansettes

Etter Utdannings avsløringer har det kommet krav om en lov mot overgrepssdømte i videregående skole, og nå kommer forslaget fra regjeringa etter at kunnskapsminister Jan Tore Sanner (H) i februar åpnet for et yrkesforbud.

– Regjeringen foreslår lovendringer i opplæringsloven, friskoleloven og folkehøyskoleloven. Forslaget innebærer at personer som er dømt for seksuelt misbruk av mindreårige, ikke vil få jobbe i videregående skoler eller folkehøyskoler, sier Sanner.

I dag skal de som søker jobb i videregående skole levere politiattest, men de kan få jobb selv om de er dømt for overgrep.

– Det medfører et betydelig ansvar for ansettelsesmyndigheten å gjøre en vurdering av hvilke

konsekvenser en slik dom skal få for ansettelsesaken, sier Sanner.

Kunnskapsministeren ønsker nå et yrkesforbud for alle overgrepssdømte.

– Forbud mot ansettelse vil gjelde dersom man er dømt for seksuelt overgrep mot mindreårige og dette er anmerket på politiattesten. Hensynet til vern om barn og unge i denne sammenheng veier tyngre enn straffedømtes mulighet til å jobbe i skolen. Regjeringen er opptatt av at straffedømte skal komme tilbake i jobb, men vi mener de kan returnere til andre yrker enn i barnehagen og skolen, sier Jan Tore Sanner.

Trygghet for ungdommer

Personer som er dømt for seksuelt overgrep mot mindreårige, får i dag ikke jobbe i barnehage, grunnskole, i kommunal musikk- og kulturskole, i skolefritidsordning, i leksehjepsordning og i skolelignende aktiviteter.

● Ansettelsesforbud for overgrepssdomte

Kunnskapsdepartementet har sendt ut på høring et forslag om ansettelsesforbud i videregående skoler og folkehøgskoler for personer som på sin politiattest har anmerkning om dom for seksuelt overgrep mot mindreårige.

Departementet foreslår innført et ansettelsesforbud tilsvarende det som i dag gjelder i grunnskoler, skolefritidsordninger, leksehjelpsordninger, kommunale musikk- og kulturskoler samt andre skolelignende aktivitetstilbud. Forbudet gjelder både fast og midlertidig stilling.

Høringsfristen er 31. januar 2019.

Regjeringen vil forby ved lov at overgrepssdomte skal få jobbe i videregående skole og folkehøgskoler.

ILL. FOTO ERIK. M. SUNDT

– Elever i videregående skole er i lange perioder sammen med ansatte ved skolen, gjerne mer enn tiden de tilbringer med egne foreldre. Forbudet gir viktig trygghet for elever og foreldre og kan hindre skadelig påvirkning på barn og unge, sier Sanner.

Lederen for utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget, Roy Steffensen (Frp), er svært fornøyd.

– Jeg tror ingen skjønner hvorfor elever i videregående skal ha et svakere vern mot seksuelle overgrep, sier Steffensen til Utdanning.

Eleveorganisasjonen har etterlyst et forbud i lenge tid og mener det er en selvfølge at loven må forby overgrepssdomte i videregående skole.

– Vi mener at elever i videregående skal ha den samme tryggheten som elever i barneskolen. De fleste på videregående er fortsatt barn, og skolen må kunne garantere at skolegangen er trygg, sier leder Agathe Waage.

Advokat Vidar Raugland.

ARKIVFOTO LIV SKJELBRED

Utdanningsforbundet:

Overgrepssdomte har tapt nødvendig tillit

Utdanningsforbundet støtter at personer som er dømt for seksuelt misbruk av mindreårige, ikke vil få jobbe i videregående skoler.

– Å være lærer innebærer å ha ansvar for barn og unge. Er man domfelt for dette, har man tapt den tilliten lærere må ha for å kunne overlates et slikt ansvar. Hensynet til elevene må veie tyngst, sier forbundets leder, Steffen Handal, til Utdanning, og fortsetter:

– Dette er ikke et generelt yrkesforbud. Dette er en nødvendig grenseoppgang for læreryrket. Å være lærer er ingen rettighet, det er en mulighet for dem som er skikket, sier han.

– Hva tenker du om tilbakevirkende kraft?

– Vi har respekt for Grunnlovens bestemmelser om tilbakevirkende kraft. Når seksuelt misbruk gjennomført av en lærer er kjent, vil tilliten til vedkommende bli satt i spill, sier Handal.

Han sier videre at ansvaret for ansatte i en slik situasjon er plassert hos arbeidsgiver og må håndteres klokt.

– Prinsipielt mener vi at du ikke skal fungere som lærer i videregående dersom du har misbrukt, selv om forholdet ligger tilbake i tid. En mer rettslig avklaring rundt dette vil forhåpentligvis bli belyst i den kommende høringen, sier Handal.

Usikkerhet om overgrepssdomte som allerede jobber i skolen

Dersom lovforslaget blir vedtatt, åpner det ikke uten videre for å si opp overgrepssdomte lærere.

Regjeringen vil hindre ved lov at personer som er dømt for overgrep mot mindreårige, skal få jobbe i videregående skole og folkehøgskoler. På spørsmål om loven skal gjelde for allerede domte personer som i dag jobber i videregående, viser Kunnskapsdepartementet til Grunnlovens paragraf 97, som sier at ingen lov må gis tilbakevirkende kraft.

– Tidligere dommer vil kunne ha virkning for nytilsetninger, men ikke umiddelbart som grunnlag for oppsigelser i eksisterende arbeidsforhold. Det må vurderes konkret, sier advokat Vidar Raugland til Utdanning.

Raugland har arbeidsrett som ett av sine spesialfelt.

Han mener tiltaket er et skritt i riktig retning, men må ikke bli det eneste tiltaket mot overgrep.

– I skolesammenheng har lærere spesiell status i relasjonen med elever selv om det er snakk om videregående elever. Også videregående elever trenger den beskyttelsen de kan få via lovreguleringer som dette, sier han.

Mormor og hu

g de flere andre ungene

Hjerterud

Lise Arnesen (69) hadde sin første barnehagejobb det året hun var russ. Det var i 1969. Siden den gangen er mye endret, men kittelen har hun fortsatt. – Jeg liker å ha arbeidstøy på meg. Og jeg har pleid å sy kittlene mine selv, sier hun. I dag jobber hun som pedagogisk leder i en idrettsbarnehage i Fetsund i Akershus.

Lise Arnesen har jobbet 50 år i barnehage.
Og ennå er hun ikke klar til å forlate barn og kolleger.

TEKST Sonja Holterman | sh@utdanningsnytt.no

FOTO Maja Ljungberg Bjaaland

Ikke pensjonsklar

Lise er snart 70 år. Hun ble ferdig utdannet førskolelærer tidlig på 1970-tallet og har ikke angret på yrkesvalget. – Jeg har jo verdens beste jobb, vet du, sier hun. Etter 50 år i yrket er hun ennå ikke klar for pensjonistlivet. Nå jobber hun tre dager i uka og vil gjerne fortsette med det. – Jeg kan jo ikke sette meg i en stol og vente på at jeg skal bli nitti, sier hun og ler. Thea, Loke, Eva, Emilie, Ada, Sigrid og Ingrid er klare for formiddagsmat.

Norgesrekord

Lise vet ikke om hun har norgesrekorden i barnehagejobbing. – Ha, ha, ja nei, jeg vet ikke. Det kan godt hende at det finnes noen som har jobba like lenge som meg, sier hun. Hun håper å få lov til å jobbe for pensjonistlønn til hun er 73 år. – Det kan være det holder da, sier hun.

Beskjeftigelse

– Den største forandringen er vel at nå går nesten alle barn i barnehage. Den gangen var det veldig få som gjorde det, sier Lise Arnesen. Noe annet som har endret seg, er frileken.

– Frilek ble kalt «beskjeftigelse», og det var ikke mye tid som ble satt av til det, sier Lise.

Mormor

Lise har mange barnebarn, og én av dem hun er mormor til, gikk i barnehagen hennes.

– Da kalte alle barna meg for mormor.

Det synes jeg var koselig, sier hun.

– Mange barn bor langt borte fra besteforeldrene sine. Da kan det være godt for dem å ha en bestemor eller bestefar i barnehagen, sier hun.

Fantasien

– Barn i dag blir oppfordret til å bruke fantasien, å være kreative. Det synes jeg er fint, sier Lise.

Sånn var det ikke da hun begynte som førskolelærer. Den gangen stilte barna seg i en ring rundt formingsbordet mens Lise demonstrerte dagens aktivitet.

– Deretter viste jeg dem hva de skulle lage og hvordan de skulle gjøre det, sier hun.

Entusiast

– Du må kjenne entusiasme for å orke å stå i jobben så lenge som jeg har gjort, sier Lise.

– Når jeg våkner om morgenen, tenker jeg med glede på alt vi skal gjøre i løpet av dagen i barnehagen, sier hun.

Men når hun kommer hjem etter endt arbeidsdag, kjenner hun det også.

– Jeg er ikke 35 år lenger. Det er godt å komme hjem og sette seg ned, sier Lise.

Sivert og Lise Arnesen er ute i det kalde høstværet.

Petit

Det ble da folk av oss, og!

Sitter foran jentungen. Med nedovermunn og henda i fanget bak et velfyllt fat påsmurte brødsiver. Pluss et halvt eple.

– Det er skall på eplet! Liker ikke skall, jeg!

Skall? Skall og skall! Skal si deg en ting, jeg. Da vi var små, måtte vi gå i hagen og plukke epler sjøl, og da måtte vi klatre opp i trea, skal jeg si deg. Og ramle ned, det gjorde vi. Men opp igjen! Om vi brakk en fot eller fikk et skrubbsår eller øret hang igjen oppi greina, trur du det var noen som trøsta oss da?

Og eplene på den tida, jenta mi ... de var så digre at vi måtte gjemme dem under genser'n eller oppi hetta på anorakka våre, for hvis atte vi datt ned og eplene ble ødelagt så vanka det pryl, må du vite. Fatter'n sto der klar med pisken, og han va'kke sein om å gi oss et rapp, om det trengtes.

Og så måtte vi eta det som var. Epler var det flust av på den tida, og vi åt stikkelsbær også. Rett fra buskene med pigger på, for vi måtte lære oss å bli menn, som fatter'n sa. Det var så surt at tårespruten sto og kjakene trakk seg oppover og bretta seg over øra, så surt var det! Men vi fortrakk ikke ei mine, og om høsten måtte vi ut i åkern og grave fram kålrot og gulrot og potttitter med bare nevene, eller med en kjepp hvis vi var heldige. Hakke? Nei, den var det fatter'n som brukte, for vi måtte lære oss å jobbe, sa'n, og vi sku' neimen ikke få no' gratis der, hvis det var det vi trudde.

Gå fra bordet, sier du? Da vi var små, hadde vi nesten ikke mat, men vi måtte ete opp alt, for gjorde vi ikke det, så fikk vi ikke mer heller. Før så var maten sur da, og blei'n for sur, så spurte vi om å få på litt sukker. Men sukker skjønner du, det var mangelvare, det! Husker julaften, da kom mutter'n med sukkerposen. En hel kilo, og da gapte vi som fugleunger, og så tømte hu ei spiseskje sukker i

Ole Foss
skribent og humorist
FOTO PRIVAT

gapet vårt, og hvis det rann noe på gulvet så måtte vi ned på alle fire og slikke opp sukkeret.

Noen av oss var så godtesjuke at vi spiste opp golvteppet, og eldste brutter'n min satte fast hele tepet i halsen så fatter'n, mutter'n og alle vi andre måtte dra og dra ...

Akkurat nå hadde jentungen spist opp siste biten av skiva si, og tygginga mellom lattertoktene hadde resultert i noen skorper, smuler, ostebiter og mjølkeskvetter rundt om. Og eplebiten, den lå der bare. Pytt-pytt!

– Du juger så fælt du, farfar!
Åkei, men det ble da folk av meg og!

«Noen av oss var så godtesjuke at vi spiste opp golvteppet.»

Ole Foss

ILL.FOTO ISTOCK

Tilbakeblikk

For 50 år siden

Bygde skole en million billigere enn normen

Hvis man regner etter den «vedtatte pris-norm» på 800,- kroner pr. kvm, ville dette komplekset ha kostet 3,3 millioner. Men i Birkenes har man klart det kunststykke å få det hele til for 2,3 mill! Altså en million under «normen»! Dette skyldes en voldsom energi fra skolens byggekomité, et utmerket samarbeide med byggmester og arkitekt, firma Tre- og Betong i Lillesand, og at man har evne og vilje til å improvisere, og til å bruke den stedlige ekspertise på mange felter der andre velger ferdigvarer. (Om Valstrand skole i Birkenes kommune, Aust-Agder)

Norsk Skoleblad
nr. 46/1968

For 25 år siden

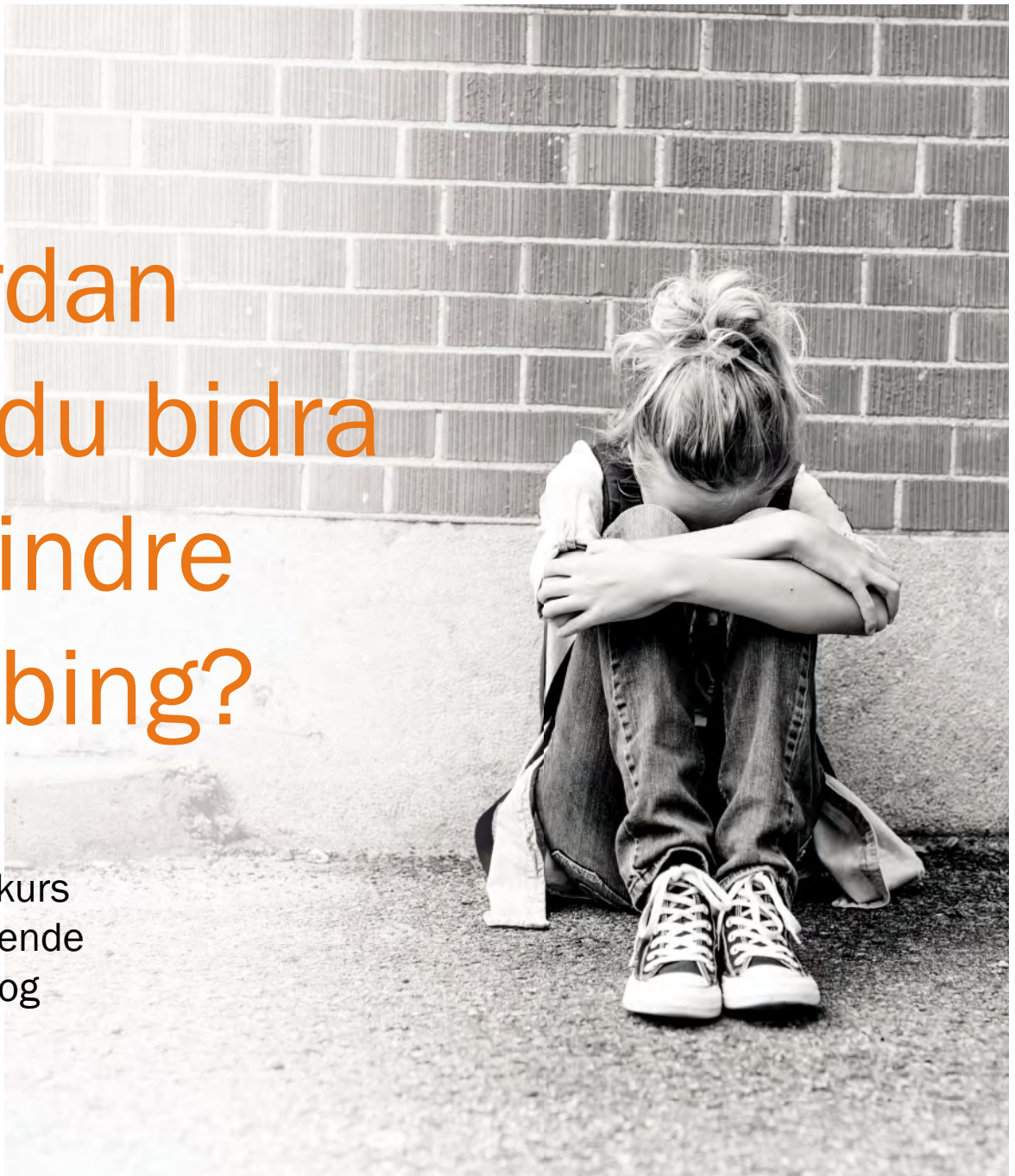
Kommune-frislepp i Løten

I Løten er det vedtatt en ny administrasjonsstruktur som bryter helt med tradisjonell kommunal drift. Skolestyret og skolesjefstilingen fjernes. Skoler og barnehager deles inn i oppvekstsentre styrt av virksomhetsledere. Lærerforbundet Hedmark mener omorganiseringen kolliderer med statlige bestemmelser og nasjonale styringslinjer.

Skolefokus nr. 7/1993

Hvordan kan du bidra til mindre mobbing?

Vi tilbyr nettkurs
om inkluderende
barnehage- og
skolemiljø

Nettkurs om inkluderende barnehage- og skolemiljø

Kurset er for deg som jobber i barnehager, grunnskoler og videregående skoler. Du gjennomfører kurset sammen med kollegaer i arbeidstiden. På kurset lærer du hvordan dere sammen kan fremme gode og trygge miljø og forebygge mobbing og andre krenkelser.

Oppstart august 2019

Påmeldingsfrist 1. mars 2019

Mer info og påmelding: inn.no/ibs

Bøker

 Aktuell bok ANMELDT AV Ståle Johnsen | sj@utdanningsnytt.no

Godt marked for strippersker og erfarne jomfruer

Håvard Mossige presenterer smakebiter fra annonsemarkedet gjennom to århundrer, med vekt på det aparte.

Erfaren jomfru søkes strax – kuriøse annonser fra gamle dager

Av Håvard Mossige
Vigmostad Bjørke
2019
160 sider

Alt smaker ikke like godt dagen derpå. Men Aktiebryggeriets eget pilsnerøl gjorde susen, ifølge denne annonsen, illustrert av Oslo-tegneren Knut Spange. (Arbeiderbladet, 1925)

Er du nostalgiker med sans for humor, eventuelt en historieinteressert leser med dragning mot barokk humor, er kanskje dette boken du har lett etter. Her har Håvard Mossige samlet et utvalg avisannonser fra perioden 1770–1970.

Kildematerialet er ufattelig stort, forfatteren har lett etter godbiter i aviser i tidsrommet fra 1770 til 1970. I forordet takker han blant annet Nasjonalbiblioteket, som har digitalisert og publisert millioner av avissider på sine nettsider.

Annonsene utgjør ikke et representativt utvalg

av periodens annonser, Mossige har vært på jakt etter det kuriøse, det som pirrer nysgjerrigheten og lattermusklene samtidig som det gjenspeiler tidsåndens omskiftelige vinder.

Håvard Mossige har ordnet annonsene etter emner, med titler som «Et smukt ytre» og «Bordets glæder». I kapitlet «Navnet skjæmmer ingen» finner vi en serie annonser fra sang- og pianolærerinner med uvanlig klangfylte navn, blant andre Inga Ring, Elisabeth Duus, Clementine Thiis og Lulli Lous. Og fra tiden rundt 1900 finner

På sigarfabrikkene var det kvinner som hadde som jobb å fjerne tobakksbladene fra stilkene. Disse ble kalt strippersker, et ord som i dag gir litt andre assosiasjoner. (Social-Demokraten, 1916)

vi kjøpmenn med sjeldne navn som Øgestenius Kjos, Offer Ohlson og Zakæus Gurholdt. For ikke å glemme Halfdan Cock-Jensen, som var vandre-lærer i fjærkreavl.

Det later til at nordmenns interesse for utseende, helse og mote har vært omtrent konstant gjennom perioden boka dekker (1770–1970). Tidligere satt superlativene langt løsere, og annonsørene lovet nok mer enn man tør i dag. Markedsføringsloven og legemiddeloven har kanskje virket etter hensikten.

Frykten for smittsomme sykdommer som f.eks. tuberkulose var stor, og det gav nok en trygghet å vite at brukte skolebøker man kjøpte, på forhånd hadde blitt forskriftsmessig desinfisert. (Norske Intelligenssedler, 1889)

Om lag ett år etter at denne annonsen stod innrykket (Romsdals Amtstidende, 1889), innledet Lulli Lous et forhold til Knut Hamsun, mens han arbeidet med romanen «Mysterier». 120 år senere, i 2010, offentliggjorde Nasjonalbiblioteket en serie brev Hamsun hadde skrevet til den unge pianolæreren.

Noen eksempler:

- En annonse fra 1911 viser en skallet mann, og forklaringen er enkel: «Denne herre forsømte at bruke VITAL, det beste for Haaret.» (Den 17de mai, 1911)
- «Gjentatt inngnidning med planteproduktet Graziosa sikrer enhver kvinne en vakker byste.» (Aftenposten, 1914)
- «Elektrisk-galvanisk suspensorium anbefales som den sikreste hjelp mot slappelse i underlivsorganene og for underlivs- og ryggmargslidelser. (Dagbladet, 1885)

Om femti år ler vi kanskje like mye av våre dagers remedier (som silikon og ereksjonspiller), om vi ikke gjør det allerede.

Språk i endring

Ordenes betydning endrer seg. Det kan gi opphav til morsomme misforståelser. Dette er gjennomgangstemaet i kapitlet «Misforstå ikke». Her kan vi lese om «en smuk ræv billig til salgs», «erfaren jomfru til et mindre Hotelkjøkken ønskes strax» og «nogle par gode Herreskaller til salgs». I tilfelle poengene skulle gå leseren hus forbi, har forfatteren skrevet noen oppklarende ord.

I Norge har vi hatt forbud mot alkohol- og tobakkreklame siden 1975. Bare av den grunn vekker annonser av denne typen oppsikt. I 1908 falbød Dietrichrichsons Vinhandel på Stortorget i Oslo «fyltde Lommelærker til Holmenkoldagen», og i Arbeiderbladet reklamerer Aktiebryggeriet for sitt pilsnerøl med teksten «Efter festen. Intet morgenøl smaker bedre enn Aktie-pilsner».

I denne annonsen i Morgenposten (1911) inviteres det til møte: Emne: «Det evige Helvede». Alle er velkommen!

To må man være

Sjekkeappen Tinder er kanskje nymotens, men tidlig oppdaget ensomme sjeler at det kunne være nyttig å avertere etter livsledsagere. I kapitlet «Amors skjæbnepiler» finner vi flere eksempler på mer eller mindre romantiske fremstøt. I Aftenposten (1913) leter noen etter velstelte og slanke menn: «2 unge damer ønsker bekjendtskap med to herrer i fast stilling. Billett mrk. "Glatraket og uten mave". I en annonse fra 1899 fra Norsk Egteskabsbureau, leter 19 mannlige kandidater, omtalt med yrkestittel og alder, etter en «snil dame», «formuende dame», «ærbar dame» med mer.

Mossiges annonsesamling er først og fremst underholdning, men den må også fremheves som kilde til kunnskap og ettertanke. Eksempler fra boka kan piffe opp undervisningen, enten det

er historie eller norsk som står på timeplanen. Annonsene gjenspeiler hvordan man levde og tenkte i tidligere tider. Og om dagens elever tror at de snakker eller skriver på samme måte som oldemor gjorde for hundre år siden, får de seg flere overraskelser.

Til tross for alle de ytre forskjellene – det som likevel fremtrer som klarest, er likhetene med dagens annonsemarked. Produktene og språket fornyer seg, men de grunnleggende behovene er de samme: Vi vil spise godt, bevare helsen, ta oss godt ut og kanskje til og med finne en hjertevenn. Som franskmennene sier: «Plus ça change, plus c'est la même chose.» («Jo mer ting endrer seg, jo mer blir alt ved det samme.»)

Trenger lærere et etisk råd?

● **Oddgeir Osland,
Sølvi Mausestaden,
Torbjørn Gundersen og
Lars Erik Larsen**

Senter for profesjonsstudier,
Oslo Met – Storbyuniversitetet

Lærere står overfor mange etiske dilemmaer, som med fordel kan bli belyst og informert av systematiske og prinsipielle analyser.

Senter for profesjonsstudier har nylig evaluert Lærerprofesjonens etiske råd. To spørsmål var sentrale: Bør det videreføres? Dersom ja, hvordan?

Vi har i vår utredning konkludert med at rådet bør videreføres. Hva er så argumentene våre?

Det ene poenget, som ingen etter det vi er kjent med er uenige om, er at den daglige utøvelsen av læreryrket rommer mange små og store etiske dilemmaer: Det kan handle om alt fra konkrete problemstillinger knyttet til bruk av digitale læremidler i undervisningen og hensyn til personvern, til bredere spørsmål knyttet til prinsipper om rettferdighet, sjanselighet, åpenhet og ansvarlighet i utdanningssystemet vårt.

Vi har brukt vurderingsfeltet som et eksempel på et felt der det er mange etiske dilemmaer som i det offentlige ordskiftet ofte er forkledd som en kamp mellom ensidige og entydige standpunkt. Eksempler på sentrale spørsmål er: Skaper regionale og lokale forskjeller i vurderingspraksis forskjeller (for eksempel målt i karakterer) som undergraver sjanseligheten til elevene? Medfører økt fokus på testing en type konkurranse mellom skolene som gjør at elevens læring blir undergravet? Blir elevene brukt som midler for å tilfredsstille eksterne mål som for eksempel prestisje og søknadstall? Er det etisk forsvarlig å bruke tester vi ikke har god nok kjennskap til kvaliteten på? Er det etisk riktig å la være å ta i bruk informasjonen fra ulike vurderingsformer?

Det andre poenget er at mange av disse dilemmaene er vriene, både når det gjelder hva vi skal tenke om dem og hvordan vi konkret skal håndtere dem. Hvordan de skal håndteres, er som oftest et spørsmål om hver enkelt lærers praktiske dømmekraft. Dette handler om å bruke skjønn, det vil si at hvordan dilemmaene best skal løses ikke kan leses direkte ut av bøker om etikk, opplæringsloven, eller lærerprofesjonens etiske plattform – ei heller av en uttalelse fra lærerprofesjonens etiske råd, for den del. Men vår praktiske dømmekraft

kan være mer eller mindre informert, mer eller mindre gjennomtenkt. Da er det en fordel for oss om noen tenker gjennom etiske dilemmaer på en systematisk måte hver enkelt av oss ikke er i stand til, fordi vi mangler tid, ressurser eller kunnskap. Dette er begrunnelsen for etikk som kunnskapsfelt. Og det er begrunnelsen for anvendt etikk på så mange områder: Innen forskning har en ikke bare forskningsetiske retningslinjer, men også forskningsetiske råd og forskning på forskningsetikk. Medisinsk etikk er utviklet som tungt forskningsfelt, Legeforeningen har sitt etiske råd som foretar sine egne vurderinger uavhengig av skiftende politiske signaler med mer.

Profesjonsetikk er for oss noe mer og delvis noe annet enn den faktiske håndteringen av etiske problemstillinger i våre daglige yrkesliv. Profesjonsetikk, slik vi definerer det i vår evaluering, er en del av anvendt etikk i den forstand at etiske teorier, begreper og argumenter anvendes på konkrete etiske spørsmål som reises i profesjonene. Profesjonsetikk er en systematisk og prinsipiell analyse av etiske problemer som kan oppstå i profesjonell praksis, som elevenes eller lærernes «autonomi», taushetsplikt, personvern og varsling. Profesjonsetikk er altså, slik vi ser det, et særegent kunnskapsfelt. Vi er alle hverdagsetikere, men for noen er altså etikk en hovedbeskjeftigelse som gjør dem spesielt egnet til å foreta etiske overveielser.

Dette betyr også at vi i evalueringen har vært særlig opptatt av den informerende rollen som lærerprofesjonens etiske råd kan og bør ha. Dette er viktig for å få frem de prinsipielle sidene ved en sak, og det kan også være modellerende for hvordan lærere kan jobbe med etiske dilemmaer lokalt. Den informerende rollen blir således minst like viktig å ivareta som den rådgivende funksjonen. Vi mener også at rådet bør være tydelig på å skille mellom hva som skaper etiske dilemmaer og hva det etiske dilemmaet består i. Dette er kanskje særlig viktig i et politisert felt som utdanningsfeltet. Selv om politiske og styringsmessige aspekter

«Med etableringen av Lærerprofesjonens etiske råd har Utdanningsforbundet gjort et riktig og framtidsrettet valg.»

ved utdanningsfeltet kan generere mange viktige etiske problemstillinger, er det viktig å skille mellom en etisk og en politisk tilnærming til dem.

Med dette utgangspunkt er vi kritiske til dem som er prinsipielt imot profesjonsetiske råd. Torodd Korpås går i intervju i Utdanningsnytt ut med kritikk av rapporten vår for mangel på kritiske stemmer. Han har litt rett, men mest feil. Det er riktig at vi ikke har intervjuet han eller andre som er kritiske til selve ideen om et slikt råd, men vi refererer relativt utførlig til den type kritikk, og vi framfører argumenter mot den forståelsen han og andre har. Korpås mener at «profesjonsetikken hører profesjonen til, og at etikken bør utvikles av og i lærerkollegiet, gjerne ved den enkelte skole.» Dermed mener han at «et slikt råd er overflødig». Vi er nok enige med Korpås i at etikk bør utvikles av og i lærerkollegiet, men ikke i at etikken bør ha sitt eneste utspring i praksis. Vår forståelse av profesjonsetikk er altså at dette er et særegent kunnskapsfelt som viser utover lærernes ordinære kunnskapsbase, og at lærere, som andre profesjonere, kan og bør ha nytte av at deres daglige yrkeslivsdilemmaer (som blant annet har sitt utspring i at de har en maktposisjon overfor elever og deres framtid), også informeres av det utsideblikket en systematisk etisk drøfting innebærer.

Det er altså vår vurdering at med etableringen av Lærerprofesjonens etiske råd har Utdanningsforbundet gjort et riktig og framtidsrettet valg. Og vi mener at de andre lærerorganisasjonene bør kjenne sin besøkelsestid og gå inn med støtte til og medvirke til utviklingen av rådet.

Hva kan gjøres bedre? Det følger av vår forståelse av profesjonsetikk at et etisk råd bør være sammensatt av personer med kompetanse i etikk, det vil si evne til å beskrive, analysere og vurdere profesjonsetiske spørsmål på en klar, konsistent og prinsipiell måte. Etikere finner vi innenfor flere disipliner, som filosofi, teologi og pedagogikk, og vi foreslår at den etiske kompetansen styrkes noe i selve rådet. Videre bør selvsagt rådet bestå av personer som har kunnskap og erfaring fra læreryrket. Den type erfaring og kompetanse handler både om evne til å identifisere sentrale etiske problemstillinger, og om dømmekraft når det gjelder spørsmålet om hva det innebærer å håndtere etiske dilemmaer i praksis.

Samtidig er det begrenset hvor stort et råd kan være for å virke operativt og effektivt. Vi foreslår derfor at en vurderer å etablere en referansegruppe med bred basis i læreryrket på ulike nivå, som både gir innspill til saker som skal tas opp og kan fungere som et korrektiv til rådet. Vi mener også at rådet bør finne måter å involvere barn og unge på.

I utredningen har vi i første rekke diskutert hvordan det etiske rådets informative og rådgivende rolle kan styrkes. Vi tror at noe det viktigste et etisk råd kan gjøre for å fylle disse rollene, er å styrke kvaliteten på selve belysningen av etiske dilemmaer. Etiske dilemmaer er kjennetegnet av at de ikke har entydige svar, vi er stilt overfor handlingsalternativer som alle medfører at noen viktige verdier og hensyn prioriteres ned i forhold til andre verdier og hensyn som vi finner mer tungtveiende. I en samtid der heller ikke lærerne og skolen unngår polariserte skyttergravskriger, er trolig en slik rolle viktigere enn noen gang. Og vi kommer med noen forslag til hvordan den informerende rollen kan styrkes, og vi utfordrer noen ideer om rådets autonomi og representativitet som vi oppfatter kan være til hinder for å styrke denne rollen: Autonomi er ikke så mye noe en har, som noe en tar, der en ikke bare tolererer, men stimulerer til kritisk meningsbrytning, for eksempel mellom rådet og Utdanningsforbundet/lærerorganisasjonene. Og representativitet handler i denne sammenheng mindre om at alle berørte parter er involvert i en drøfting, enn om at alle relevante og tungtveiende synspunkt må være med i drøftingen.

Vi har i evalueringen i liten grad gått inn på om, eller på hvilken måte, rådet kunne inntatt en beslutningstakende og sanksjonerende rolle. Det er blant de områder vi ser vi kunne vært kommet lenger, det samme gjelder behovet for systematisk gjennomgang av de økonomiske og administrative ressursene til rådet, gitt våre forslag. Dette er samtidig diskusjoner som bør tas i åpne og kritiske forum framover. Framdriften i den diskusjonen er nok litt avhengig av om vi klarer å få oppklart hva den prinsipielle uenigheten om behovet for et profesjonsetisk råd består i. Er det en skinnuenighet, eller er den reell, basert på ulike kunnskaps- syn om hva profesjonsetikk er og bør være?

«Vi mener at de andre lærerorganisasjonene bør kjenne sin besøkelsestid og gå inn med støtte til og medvirke til utviklingen av rådet.»

Behov for endringer

● **Gerd Grimsæth**
førstelektor ved
Høgskolen på Vestlandet,
campus Bergen
FOTO PRIVAT

Forskning peker på behov for endringer for master i spesialpedagogikk i femårig lærerutdanning.

Med den nye femårige grunnskolelærerutdanningen er vi gitt en sjanse til å skape en utdanning der master i spesialpedagogikk gir kunnskap og kompetanse relatert til skolens behov. I forskriften for den nye lærerutdanningen står det at den skal være basert på forskning og erfaringskunnskap.

Når vi nå skal starte noe nytt; femårig grunnskolelærerutdanning med master i spesialpedagogikk, er det ikke tilstrekkelig å overføre den masteren vi allerede har, eller overføre innholdet i de spesialpedagogiske kursene studenter og lærere kan velge i dag. Master i spesialpedagogisk kompetanse for skolen knytter spesialundervisningen tett til den ordinære undervisningen.

Hva forskning sier om spesialpedagogisk undervisning

Haug (2017b) oppsummerer omfattende forskning på spesialundervisningen i Norge slik: «Den institusjonaliserte praksisen er blitt slik at spesialundervisninga mange stader sviktar hensikta. Det er liten tvil om at måten skulen arbeider på med elevane som får spesialundervisning, totalt sett ikkje fungerer tilfredsstillande nok. Så lenge det eksisterer ei spesialundervisning som er orientert om individuelle rettar som er møtte med avvikstempel, ein omfattande bruk av forvaltningslova og med manglande samanheng, vil det vere vanskeleg å auke kvaliteten på den opplæringa denne elevgruppa får» (s. 28).

Videre uttaler Nordahl (2017) som medforsker om spesialundervisningen i Norge: «Kompetansen til lærere (...) som driver spesialundervisning, gjør det problematisk å realisere de overordnede mål som eksisterer for elever som mottar spesialundervisning i skolen» (s. 363). Svært mange lærere har 30 studiepoeng i spesialpedagogikk. Vi må anta at de får spesialpedagogiske oppgaver i skolen. Når

forskningen fra et større norsk forskningsprosjekt om spesialundervisningen konkluderer slik sitatene viser, må vi ta høyde for hva det innebærer, når vi nå skal fastsette innholdet i master i spesialpedagogikk i grunnskolelærerutdanningen.

Den grunnleggende individorienterte tilnærmingen innenfor spesialpedagogikken har rettet sine forklaringsmodeller mot den enkelte elev. Det ble omtalt som et paradigmeskifte da mer systemiske tiltak skulle vektlegges, spesielt betydningen av relasjonen mellom lærer og elev. Likevel opplever vi en økende individorientert tilnærming der bruk av diagnoser i skolen er akselererende (Nordahl, 2017). I spesialpedagogikken brukes ikke bare diagnoser som ADHD, autismespekteret og ulike syndromer med mer, men også betegnelser som lærevansker, lese- og skrivevansker og atferdsvansker. Dersom vansker eller avvikerbetegnelser og diagnoser er utgangspunktet for spesialundervisning, er det ikke nok. Nordahl (2017) hevder at vi da kommer i en situasjon der vi ikke retter søkelys på undervisningen og læringsmiljøet.

Behov for endret innhold i spesialpedagogikken i lærerutdanningene

Skal vi ta forskningen alvorlig, må behovet for en endret spesialpedagogisk undervisning bygge på et endret innhold i spesialpedagogikk i lærerutdanningene. Sagt mer direkte: Vi må unngå å innføre og/eller overføre den etablerte «master i spesialpedagogikk for lærere» eller kurset i spesialpedagogikk (30 studiepoeng) med litt om alle vansker (som har gitt lærere muligheten til arbeid i pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT), i kompetansesentre eller i andre spesialinstitusjoner). Haug (2017a, s. 10) peker på at historien til faget spesialpedagogikk preger feltet fortsatt og omtaler historiske tilnærminger som «frosne ideologier».

Kurset «Spesialpedagogikk, 30 studiepoeng» inneholder i de fleste tilfeller fortsatt emner som er inkludert i andre fag. Innen det enkelte undervisningsfags didaktikk vektlegges «tilpasset opplæring». Likedan, til norskfaget hører lesevansker tilknyttet leseopplæring, og matematikkvansker er knyttet til undervisning i matematikk. Fag som religion, livssyn og etikk (RLE) og samfunnsfag har for eksempel tatt opp ulike etiske dilemmaer knyttet til inkludering og antisegregerende arbeidsmetoder. I den nye femårige lærerutdanningen er det også kommet til et «Fagovergripende tema» som går gjennom hele utdanningsløpet og hvor de ulike fagmiljøene har sine ansvarsområder. Et eksempel derifra på noen tematiske felt

som har ligget under «Spesialpedagogikk, 30 studiepoeng», er: «Kunnskap om barn og unge i vanskelige livssituasjoner, herunder kunnskap om mobbing, vold og seksuelle overgrep mot barn og unge» (Forskrift om rammeplan for femårig grunnskolelærerutdanning).

Endret innhold i faget spesialpedagogikk kan endre spesialundervisningen

Spesialpedagogikken i lærerutdanningen må endres, slik at lærerne kan møte utfordringene i skolen. Utgangspunktet må være hvilke pedagogiske handlinger som skal prioriteres for å unngå mistrivsel og frafall. Befring (2018) hevder at «mulighetene for læring er nærmest grenseløse» (bakside). Støtte i læreprosessen og stimulerende impulser er relevante pedagogiske handlinger. Vi må utdanne lærerne som er i stand til å omprioritere ressurser for å gi mer direkte og forebyggende støtte og skape økt motivasjon for elevaktiviteter. «Ordinær opplæring og spesialundervisning må sjåast i samanheng» (Haug, 2017a, s. 17).

Femårig lærerutdanning med master i spesialpedagogikk

Første kull som skal ta femårig lærerutdanning med master, er nå kommet til 2. studieår. Det haster å ferdigstille innhold og organisering av godkjente emneplaner. De pedagogiske fagmiljøene ved lærerutdanningsinstitusjonene er av ulik størrelse og med ulik bakgrunn. Nå trenger vi at fagpersoner med omfattende spesialpedagogisk utdanning og forskningserfaring tar grep. Master i spesialpedagogikk skal være en fordypning i de største utfordringene skolen står over. Det mest fremtredende er atferd som hindrer læring (forårsaket av omstendigheter utenfor eleven (deriblant uhensiktsmessige pedagogiske tilnærminger)) og elever som ikke oppnår tilstrekkelig lese- og skrivekompetanse.

Referanser:

- Befring, E.** (2018): De pedagogiske kvalitetene. Oslo: Universitetsforlaget.
- Haug, P.** (red.) (2017a): Å møte mangfoldet i opplæringa. I P. Haug (Red.), Spesialundervisningen. Innhold og funksjon (s. 9–30). Oslo: Samlaget.
- Haug, P.** (2017b): Kva spesialundervisning handlar om. Padeira, (14), 20–31.
- Nordahl, T.** (2017): Forståelse av læringsutbyttet til elever som mottar spesialundervisning. I P. Haug (red.): Spesialundervisningen. Innhold og funksjon (s. 350–367). Oslo: Samlaget.

Var seksårs-reforma i skolen eit feilsteg?

● **Sigmund Sunnanå**

tidlegare utdannings-
direktør i Rogaland

FOTO PÅL GRINI

Det bør gjerast ei ny vurdering av om seksåringane bør gå i barnehage eller skole.

I 1997 bestemte Stortinget at seksåringane skulle overførast frå barnehagen til skolen. Frå å vera dei eldste i barnehagen blei seksåringane nå dei yngste i skolesystemet. Endringa blei innført med den klåre føresetnaden at dei nye førsteklassane skulle vera ein mjuk overgang frå barnehagen til skolen med stor vekt på leikeprega aktivitetar.

Desse føresetnadene galdt berre til rangeringa på PISA-undersøkingane blei det viktigaste i norsk skolepolitikk. Dei første PISA-undersøkingane i 2001 plasserte landet vårt lenger nede på rangeringsskalaen enn mange hadde venta. Det kom krav om styrking av det faglege nivået i skolen generelt, og spesielt i norsk, matematikk og engelsk, som var dei faga som blei undersøkte i Pisa. Ei rekkje styrkingstiltak blei sette i verk. Kunnskapsløftet frå 2006 la mellom anna opp til at den systematiske opplæringa i norsk, matematikk og engelsk skulle starta alt i 1. klasse.

Frå 2001 har PISA-undersøkingane hatt stor politisk merksemd. Alle regjeringar uansett farge har sett i verk tiltak for å styrkje det faglege nivået i dei teoretiske faga. Tiltaka synest likevel ikkje å ha ført til ei betre rangering på Pisa. Undersøkingar som professor Tom Are Trippestad ved Høgskolen på Vestlandet har gjort, viser at det er små variasjonar på den norske rangeringa i PISA i dei siste 16 åra. Resultata i 2017 er nokolunde like dei i 2001. Den viktigaste endringa som har skjedd i perioden, er at talet på elevar med stressymptom og psykiske vanskar har auka.

Ei rekkje forteljingar frå foreldre og lærarar gir inntrykk av at læringsmiljøet for seksåringane er krevjande og stressande. Det ser ut til at prinsippet om tidleg innsats har fått ei tolking som flytter mål og forventningar om læringsresultat i teoretiske fag nedover i aldersgruppene. Seksåringane inngår i eit omfattande mål-, vurderings- og kartleggingsregime. Barna i første klasse får til dømes vekeplanar med formulerte mål som det til og med kan vera vanskeleg for foreldre å forstå, og elevane blir vurderte i forhold til måloppnåing. Barn som

ikkje maktar å nå dei måla som er sette, kan lett føla at dei kjem til kort. Dette kan føra til mismot og mistrivsel og gi grunnlag for minkande interesse, mindre lærelyst og skolevegving. Slike negative haldningar til læring og skole kan balla på seg gjennom den obligatoriske skoletida og enda med fråfall i vidaregåande opplæring.

Dei fleste seksåringar har ein lang arbeidsdag: først skole, så skolefritidsordning og så gjerne fritidsaktivitetar etterpå. Det kan vera ulike syn på lekser, men etter mi meining bør i alle fall ikkje elevane i 1. – 4. klasse påleggjast lekser.

Etter initiativ frå Senterpartiet og Kristeleg Folkeparti har Stortinget vedteke at seksårs-reforma skal evaluerast. Utdanningsdirektoratet er i gang med fornying av det faglege innhaldet i skolen mellom anna med tanke på å styrkje dei praktiske og estetiske faga. Det skal bli interessant å sjå resultatet av dette arbeidet.

Seksåringane skal starta eit langt og krevjande skoleløp. Dei bør derfor få ein god og positiv start som skaper lærelyst, sjølvstende og oppleving av meistring. Innhald og arbeidsformer bør vera prega av læring gjennom lek og sosiale og kulturelle aktivitetar. Det kan vera stor skilnad i modningsnivået hos seksåringar. Tidleg innsats bør mellom anna bety at barn med lære- og funksjonsvanskar får tilpassa opplægg.

Etter mi meining synest det som om dagens skoleopplegg er mindre godt tilpassa mange seksåringar. Det er derfor viktig med ei grundig og fordomsfri vurdering. I den samanhengen kan det kanskje også vera aktuelt å ta ei ny vurdering av om seksåringane bør gå i barnehage eller skole? Noreg er eit rikt land. Vi treng i alle fall ikkje ta barndommen frå barna våre.

«Desse føresetnadene galdt berre til rangeringa i PISA-undersøkingane blei det viktigaste i norsk skolepolitikk.»

Læreres viktige rolle i forebygging av seksuelle overgrep

● **Kaare Torgny Pettersen**
professor ved
Universitetet i Sorøst-
Norge

FOTO: KNUF JUL MELAND

● **Kjersti Draugedalen**
doktorgradsstipendiat
ved Universitetet
i Sorøst-Norge

FOTO: KNUF JUL MELAND

Det er en utbredt holdning at lærere generelt ikke skal forholde seg til seksuelle overgrep, fordi dette tilhører andre yrkesgruppers domene. Det er feil.

Her forleden sto tre grunnskolelærere og pratet sammen i gangen på universitetet vårt. De er alle studenter ved en av våre videreutdanninger der de lærer mer om seksuelle overgrep. Alle tre hadde fortalt kolleger på skolene de jobber ved at de tok denne videreutdanningen. Alle tre hadde blitt møtt med samme reaksjoner: «Har du tenkt å skifte jobb?» Eller: «Har du tenkt å bli spesialpedagog eller jobbe i pedagogisk-psykologisk tjeneste?». De ble møtt med en forestilling om at det er andre yrkesgrupper, som sosiallærere, spesialpedagoger og helsesøstre, som skal forholde seg til seksuelle overgrep, ikke lærere generelt.

Denne forestillingen er utbredt i Norge i dag, selv om Kunnskapsdepartementet i Rundskriv F-5-16 (2016) poengterer at lærere skal ha nødvendig kunnskap både for å avdekke seksuelle overgrep og for å kunne sette inn nødvendige tiltak når de mener det er grunnlag for å tro at en elev er utsatt for vold og/eller seksuelle overgrep. Denne kunnskapen er nå også blitt pensum på grunnskolelærer- og barnehagelærerutdanningene i Norge, men det er et skrikende behov for videreutdanning av dem som allerede står bak katetrene eller på annet vis er i praksisfeltet.

Kripos peker på pedagogisk personells manglende opplæring om seksuelle overgrep som en mulig årsak til manglende anmeldelser (Kripos, 2016, s. 18), mens Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress understreker behovet for en systematisk opplæring i seksuell helse på alle nivåer av utdanningssystemet som et tiltak for å forhindre seksuelle overgrep og skadelig seksuell atferd blant barn (Askeland, Jensen, & Moen, 2017).

«Du som er lærer i barnehage eller skole, bør utruste deg med kompetansen som kreves for å være den læreren som kan utgjøre en forskjell.»

Traumebevisst omsorg i klasserommet

Barn og unge med skadelig seksuell atferd utgjør en stor andel av overgrepstatistikken mot barn. Undersøkelser har vist at mellom 30 og 50 prosent av alle overgrep mot barn begås av andre barn og unge (Barbaree & Marshall, 2006; Bonner, 2006; Långström, 2000 i Ingnes & Kleive 2011, s. 18). På bakgrunn av disse funnene er det stor sannsynlighet for at yrkesgrupper som jobber med barn, vil møte barn med skadelig seksuell atferd.

Mange lærere kan bli bekymret over atferden til enkelte elever, men vet ofte ikke hva som forårsaker den eller hvilke faresignaler de skal se etter når det kommer til skadelig seksuell adferd. Lærere må få kunnskap og kompetanse slik at de kan avdekke og sette inn tiltak overfor denne gruppen barn og unge. Denne handlingskompetansen krever imidlertid at lærere er i posisjon til å hjelpe barna (jmf. tilknytningsteori, Killén, 2000). Lærere bør derfor gjøre seg kjent med en traumebevisst tilnærming (Bath, 2008) i arbeid med barn, og jobbe med de tre pilarene trygghet, relasjon og affektregulering (Søftestad, 2018; Nordhaug, 2018).

Traumebevisst omsorg i klasserommet går ut på at læreren skaper et trygt klassemiljø for alle elevene og opparbeider seg en god og nær relasjon til hver elev. Når lærere klarer å skape et slikt fellesskap, er de dermed i posisjon til å regulere følelsene til elevene (affektregulering). Sårbare barn er ofte utenfor toleransevinduet sitt (Siegel, 1999), som betyr at de er i alarmberedskap. De trenger hjelp fra en trygg og rolig voksen til å regulere følelsene sine inn i toleransevinduet igjen (Nordanger & Braarud, 2014). Denne kompetansen er viktig for lærere å inneha, for det er bare når elevene er i toleransevinduet sitt at de er mottakelige for læring.

En trygg og nær klasseledelse og struktur basert på traumebevisst omsorg skaper et optimalt klassemiljø (Søftestad & Andersen, 2014). Alle barn trenger et slikt miljø på skolen, men for barn med problematisk og skadelig seksuell atferd – og andre sårbare barn – er det ekstra viktig med trygge, årvåkne og ikke minst handlekraftige

Alle overgrep

«Barn og unge med skadelig seksuell atferd utgjør en stor andel av overgrepstatistikken mot barn.»

lærere som kan motvirke utenforskap (Draugedalen, 2018).

Tabusprenging og skamforståelse

Vi vil også oppfordre lærere til å våge å snakke åpent med elever om seksuelle overgrep for å sprengte tabuets grep. Åpenhet om temaet reduserer barns skamfølelse og kan virke forebyggende overfor de negative konsekvensene av seksuelle overgrep og skadelig seksuell atferd.

En studie hvor 180 voksne med overgrepserfaringer fra barndommen ble intervjuet, i tillegg til ledere ved 19 av landets incestsentre, viser at seksuelle overgrep ofte fører til skam og at denne skammen kunne vært redusert gjennom en rekke tiltak (Pettersen; 2009, 2013a, 2013b, 2016).

Skam innbefatter at man mister noe av seg selv og at man blir noe annet enn det man er. Skam handler om å føle at «de andres blikk» er blitt kritiske og ekskluderende til deg som person. Det kan for mange innebære at overgrepsutsatte barn føler seg kategorisert som «annerledes» og dermed ekskludert fra fellesskapet. Et barn som har vært utsatt for seksuelle overgrep, har mistet noe av seg selv og trenger en god hjelper for å kunne ta tryggheten tilbake.

Det er ikke tilfeldig at når personer som har vært utsatt for overgrep blir spurt hvem som var den viktigste voksenpersonen for dem i deres barndom, så svarer svært mange: «En god lærer». Du som er lærer i barnehage eller skole, bør utruste deg med kompetansen som kreves for å være den læreren som kan utgjøre en forskjell.

Referanser:

Kunnskapsdepartementet (2016): Rundskriv F-5-16, Endring i rammeplaner for lærer- og barnehageutdanninger fra Kunnskapsdepartementet.

Pettersen, K.T. (2009): An Exploration into the Concept and Phenomenon of Shame Within the Concept of Child Sexual Abuse. An Existential-Dialogical Perspective of Social Work Within the Settings of a Norwegian Incest Centre. Doctoral thesis at Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 2009: 184.

Pettersen, K.T. (2013a): Working with Dignity. A Study of the Work Done within Norwegian Incest Centres. Social Work and Social Sciences Review. An International Journal of Applied Research, 16 (1), 7–18.

Pettersen, K.T. (2013b): Sexual Abuse within the Family. A Study of Shame from Sexual Abuse Within the Context of a Norwegian Incest Center. Journal of Child Sexual Abuse, 22, 677–694.

Pettersen, K.T. (2016): Psykisk helsearbeid ved norske incestsentre. Tidsskrift for Psykisk Helsearbeid 13 (nr. 1-2), 15–23.

Bath, H. (2008): The Three Pillars of Trauma-Informed Care. Reclaiming Children and Youth, Vol. 17.

Draugedalen, K. (2018): Barn og unge med problematisk og skadelig seksuell atferd i barneskolen. Tidsskrift for Spesialpedagogikk, vol. 2, 2018.

Ingnes, E.K. & Kleive, H. (2011): I møte med unge overgripere. Gyldendal Norsk Forlag AS, Oslo.

Killén, K. (2000): Barndommen varer i generasjoner. Forebygging er alles ansvar. Kommuneforlaget AS, Oslo.

Nordanger, D.Ø. Braarud, H. C. (2014): Utviklingstraumer kan forstås som vedvarende eksponering for traumatisk stress kombinert med sviktende andre-regulering av affekt. For dem som arbeider med utviklingstraumatiserte barn og unge, tilfører modellen «toleransevinduet» både forståelse og handlingsrom. Tidsskrift for Norsk Psykologforening, Vol 51, nummer 7.

Nordhaug, I. (2018): Kva ser vi – kva gjer vi? Omsorgssvikt, vald og seksuelle overgrep: skulen og barnehagen sine oppgaver. Fagbokforlaget, Bergen

Siegel, D. (1999): The Developing Mind: Toward a Neurobiology of Interpersonal Experience. Guilford Press, New York.

Søftestad, S. (2018): Grunnbok i arbeid med seksuelle overgrep mot barn. Universitetsforlaget, Oslo.

Søftestad, S. & Andersen, I.L. (2014): Seksuelle overgrep mot barn. Traumebevisst tilnærming. Universitetsforlaget, Oslo.

Språk

No må TV2 også skrive nynorsk

Når det gjeld den nye konsesjonsavtalen mellom staten og TV2, er vi glade for at avtalen tydeleg formulerer at TV2 må nytte begge dei to offisielle målformene. Formuleringa om nynorskbruk er likevel så slapp at ho set store krav til TV2 som allmennkringkastar. I søknaden har TV2 vist til at dei har mange nynorsktalande medarbeidarar, og skal dei følge avtalen, må dei heretter også sleppe nynorsken til i eigen tekstproduksjon. Dette gjeld skjerm-vignetar, teksting av film og nettsida TV2.no.

Når avtalen seier at begge dei offisielle målformene skal nyttast, må vi forstå det som bokmål og nynorsk. Dermed inneber avtalen at TV2 må produsere nynorsk teksting. Slik det er no, er nesten all tekst på TV2 på bokmål.

Det er bra at prinsippet om hovudkontor langt unna Oslo-gryta ligg fast. Det gir betre journalistikk at nyhende blir formidla med ulike perspektiv som ein får ved å vere og ha sitt virke i ulike delar av landet. Det er dessutan viktig for rekruttering av nynorskjournalistar på Vestlandet at dei kan ta seg arbeid også i TV2, men bu og arbeide på Vestlandet.

Noregs Mållag ser det som positivt at kanalen skal tilby norskspråklege barne-TV og program for unge. Eit problem er at det ikkje er oppgitt

TV2 må produsere nynorsk teksting. Slik det er no, er nesten all tekst på TV2 på bokmål.

FOTO: GOOGLE

noko prosentkrav for variasjonen i norsk språk i detaljerte programområde, anna enn at norsk skal utgjere minst 50 prosent av sendetida.

Noregs Mållag vonar at Medietilsynet passar på at TV2 følgjer opp denne avtalen på ein samvitsfull måte. Områda i avtalen som gir «tolkingsrom», må ikkje systematisk bli tolka slik at norsk språk i større grad tyder bokmål enn det som tydeleg er den politiske intensjonen bak avtalen.

Magne Aasbrenn | leiar i Noregs Mållag

Språk

Svak TV 2-avtale

For såpass mykje pengar burde språkkrava til TV2 vore tydlegare. TV2 og Kulturdepartementet har signert ein avtale om at kanalen skal drive kommersiell allmennkringkasting dei neste fem åra. Avtala seier mellom anna at minst halvparten av programma skal vera norskspråklege, at både språkformene skal nyttast og at hovudredaksjonen skal liggja minst 100 kilometer frå Oslo. For krava departementet har lagt inn i avtala, skal kanalen kompensast med opp til 135 millionar kroner i året.

Det er sjølvsagt bra at det står noko om norsk språk i avtalen, men det er skuffande at den ikkje er meir konkret. Det burde stått noko om at nynorsk skal nyttast i alle programformer og at den skal vera synleg på nettsida. Særleg gjeld

dette innhald som er retta mot born og unge.

TV2 har vore flinke til å nytta både nynorsk og dialekt, men meiner at dette var eit godt høve til å avtalefesta denne praksisen. Eg er overraska at samisk ikkje er nemnd i det heile.

Med ein såpass diffus avtale, skulle det ha vore lett å få med noko om samisk språk. Det er van-skeleg å sjå at TV2 kjem til å prioritera dette når departementet ikkje tek det med i denne avtala.

Guro Kvalnes | leiar i Kringkastingsringen (medlemsorganisasjon som arbeider for at NRK skal nytta minst 25 prosent nynorsk og at det blir meir nynorsk i alle andre radio- og fjernsynskanalar)

Nordahl-utvalet

Ikkje fjern retten til sp

Nordahl-utvalet konkluderer med at det står dårleg til med spesialundervisninga i skulen. Resultatet kjem ikkje overraskande på nokon av oss som er i berøring med feltet. Utvalet kjem med forslag til fleire tiltak som kan rosast, men også i alle fall eitt tiltak som har spreidd uro og frustrasjon. Ikkje minst foreldre til elevar som treng særskilt tilrettelegging har uttrykt sin motstand mot forslaget om å fjerne den juridiske retten til spesialundervisning. Ifølge ei pressemelding på regjeringen, no 18.06. skal ei melding til Stortinget hausten 2019, «Tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage og skole», gje svar på kva tiltak departementet tilrår.

Kunnskapsminister Jan Tore Sanner kommenterer ikkje direkte lovendringsforslaget, men understrekar i same pressemelding at ein ikkje vil endre systemet før «vi vet at vi har noe bedre for barna som trenger det mest». Så er spørsmålet kven som skal definere kva som er betre. Er det utvalet? Det

Å fjerne retten til spesialundervisning blir som å rive heile huset fordi ein ikkje er nøgd med interiøret, poengterer Gunhild Nordvik Reite.

ILL. FOTO: ERIK M. SUNDT

Delta i debatten:
Utdanningsnytt.no

Har du mykje på hjartet?

Det er du ikkje åleine om. Utdanning tek imot store mengder kortare og lengre debattinnlegg, innspel og kronikkar. Men det er trengt om plassen. Vårt tips er: Skriv kort! Held du debattinnlegget ditt på under 2500 teikn (inklusive mellomrom), er sjansen større for å få plass. Redaksjonen set retten til å kutte i innlegga som vilkår.

For innlegg på innspelsplass er lengda 3000–10.000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 12.000 og 17.000 teikn.

Redaksjonen tek imot debattstoff på denne adressa: redaksjonen@utdanningsnytt.no

Spesialundervisning i skulen

Å tru at vi ikkje treng ein klagerett, er i beste fall naivt. Vi har dessverre fleire tilfelle der foreldre har sett seg nøydde til å klage når til dømes omsyn til kommunal økonomi går framfor omsynet til barnets beste. Fjerning av klageretten vil i verste fall kunne gjere nokre barn rettslause. Det ville ikkje vere ein inkluderande rettsstat verdig.

Vi har ein skule som ikkje passar for nærare ein tredel av elevane. Det tilseier at ein allmenn rett til læring ikkje er tilstrekkeleg. Lovverket vi har no, er godt. Det vi ikkje har fått til, er å sette lov og intensjonar ut i livet. Å fjerne retten blir som å rive heile huset fordi ein ikkje er nøgd med interiøret. Det blir å rette bakar for smed, noko ein vil kunne karakterisere som eit moralsk justismord. Vi har allereie svikta nokre av dei barna som treng

oss mest, og tida for å gjere noko med det er overmoden.

Dette konkrete forslaget har møtt overveldande motstand frå både foreldre, lærarar, organisasjonar og frå mange av oss som forskar på feltet. Mellom anna seier Bjørnsrud og Nilsen i sin analyse av «Nordahl-rapporten» i Spesialpedagogikk 26.10. (gjengjeve på Utdanningsnytt.no 26.10.18) at «Vi kan ikke se at det finnes faglige grunner som tilsier at elever får en bedre særskilt tilrettelegging dersom retten fjernes.»

Kunnskapsminister Sanner: La foreldre sleppe å sove dårleg om natta det neste året. La alle oss som engasjerer oss i forholda for barn med behov for særskilt tilrettelegging få arbeidsro og få bruke krefter på å finne gode løysingar i staden

for å krangle om paragrafar. Du kan som kunnskapsminister fjerne unødige støy og legge til rette for ein meningsfull debatt framover gjennom å legge akkurat denne ballen død. Det som kunne vore ein fruktbar debatt, har til dels «hengt seg opp», særleg på grunn av dette eine omstridde forslaget. Di nøling og uklare tilbakemelding skaper uro. Slå allereie no fast at den individuelle retten skal få stå i ei eller anna form, slik kan vi rette fokuset mot å diskutere tiltak som faktisk kan utgjere ein positiv forskjell for dei som treng det mest!

Gunhild Nordvik Reite | doktorgradsstipendiat i spesialpedagogikk ved Høgskulen i Volda

Møteplassen for moderne og innovativ læring

SETTⁱⁱ
28.-29. november 2018
Norges Varemesse Lillestrøm

ØYSTEIN GILJE

Dybdelæring i digitale klasserom

SISSEL NAUSTDAL

Legger din skole til rette for "growth mindset" kultur?

PELLE SANDSTRÅK

Mr Tourette Unplugged

PETTER SCHJERVEN

Språk og kommunikasjon

ANN S MICHAELSEN

Digitale hjelpemidler i fagene engelsk, fremmedspråk og norsk

EINAR ØVERENGET

Etikk, menneskesyn og lederskap – i praksis

EMMA NÄÄS

Med verden som klasserom

KARL-FREDRIK TANGEN

Teknologipratens forbønnelse og løsning

MARIA WIMAN

Verdiskapende læring – undervisning som motiverer og gjør en forskjell

BERIT ANDERSEN

Barn og unges digitale liv – status 2018

BARBARA ANNA ZIELONKA

Nettverksbaserte undervisningsmetoder som motiverer

**MELD
DEG PÅ NÅ!
settdagene.no**

Samarbeidspartnere

Kompetansepertnere

Arrangører

● Lønn

Satsing på skolen?

Det høres så fint ut når politikerne forteller hvordan de skal satse på skolen og få flere lærere med god utdanning. For å få til dette må vi ha flinke folk som vil og kan lære fra seg. Dette krever fra lærerens side en særdeles grundig kunnskap i de fagene de skal undervise i, en stor forståelse for faget og de må forstå det de skal lære fra seg helt til bunns. Det krever folk med stor evne til å lære seg å formidle kunnskap på alle plan. De må kunne forstå hvilket nivå den enkelte elev er på og starte der med innlæringen og oppbygningen av kunnskapen. Dette krever kunnskap på et svært høyt nivå, samtidig som de må kunne formidle kunnskap på alle nivå slik at det forstås.

Problemet er at mennesker med slike evner og kunnskaper stort sett velger å ta utdanning og jobber hvor de får betalt, både for utdanningen sin og for det arbeidet de gjør. Man kan ikke forvente at folk med slike evner går inn i et yrke hvor de blir sett ned på og underbetalt. I dagens samfunn blir lærere til dels sett ned på, de har et yrke som blir ansett som lavstatus, og lønna er ikke mye å skryte av i forhold til andre med like lang utdanning i svært mange andre yrker.

Jeg er ganske sikker på at det i mange hjem rundt i landet sitter foreldre og snakker nedsettende om lærere rundt middagsbordet mens barn og ungdom hører på. Dette undergraver yrkets autoritet og gjør at de unge håpefulle mangler respekt for læreren som kanskje har et av de viktigste yrker i vårt samfunn. De utdanner Norges framtid! Mangelen på respekt underbygges av de bevilgende myndighe-

Lærermangelen kommer ikke til å bli rettet opp før lærerne får den lønn og den respekt de fortjener, mener Stein Skjønberg.

ILL. FOTO: JØRGEN JELSTAD

ter som ikke verdsetter læreren høyere enn at de lønner læreren lavere enn andre med tilsvarende utdanning. I tillegg pålegges lærerne fra sentralt hold oppgaver som tar fokus vekk fra kunnskapsformidling og over på mer administrative forhold.

Norge kommer til å mangle mer enn 10 000 lærere med godkjent utdanning om noen år. Jeg er ganske sikker på at den mangelen ikke kommer til å bli rettet opp før lærerne får den lønn og den respekt de fortjener.

Det hjelper lite med fine ord og store planer hvis man ikke har noen til å gjennomføre dem.

De som kunne fylt gapet, velger yrker hvor de får betalt for det de gjør!

Stein Skjønberg | pensjonert lektor

● Utdanningsforbundet

FAS i fylkesstyrene –

Utdanningsforbundets landsmøte vedtok i 2009 en organisasjonsmodell hvor medlemsmassen ble inndelt i fem medlemsgrupper. Alle fem skal være representert i sentralstyret, og det samme skal være målsettingen når det gjelder fylkesstyrene («så sant det er mulig» er formuleringen i vedtektene, paragraf 15.2).

Opprettelsen av medlemsgruppe FAS (faglig-administrativt støttesystem) ble vedtatt for at de gruppene som til da ikke hadde noen tilhørighet i de gamle seksjonene og derfor opplevde seg lite sett og hørt, skulle bli mer synliggjort og få sin stemme inn i forbundets organer og i medlemsdemokratiet. De skulle oppleve at det var noen i sentrale ledd som talte deres sak og ivaretok deres interesser – at Utdanningsforbundet var den rette fagforeningen også for dem.

I de fylkesstyrene hvor det ikke er innvalgt noen fra FAS, skal likevel ansvaret som kontaktperson for denne gruppen tildeles et fylkesstyremedlem, og da blir det en fra en av de andre gruppene som får denne oppgaven.

I min tid som kontaktperson FAS i Oslo (siden starten i 2010) har andelen «ekte» FAS-ere i det sentrale kontaktforum FAS, hvor alle fylkenes FAS-kontakter møter, gått merkbart ned. Dette er ingen kritikk av de personene som har dette ansvaret i fylkene, men det er et faktum at de som ikke selv kommer fra FAS, har sin identitet og sitt perspektiv fra andre deler av forbundets virkeområde enn den de er satt til å representere. Hensikten med den modellen som ble vedtatt i 2009, er blant annet at perspektivene fra

● Karakterkrav

Er Sanner ute av kurs?

Nylig ble jeg spurt om jeg kunne hjelpe to voksne innvandrere med matematikk, og det gav meg noen refleksjoner om kunnskapsministers Sanners krav til matematikkunnskap både hos lærere og elever.

Jeg har følgende utdanning etter folkeskole og framhaldsskole: 4-årig landsgymnas reallinje, 2-årig lærerskole, 1 år spesialpedagogikk, norsk mellomfag, 1/2 årshenhet i mediekunnskap

Jeg har undervist i barneskole, ungdomsskole, videregående skole og i voksenopplæring i til sammen godt over 40 år.

Oppgavene jeg skulle hjalpdisse elevene med

var følgende:

$$-2(2-7) + (-2)^2$$

$$3(ab^2 - 2a^2 + ab) - 2(ab - 2a^2b + 3ab^2)$$

Jeg ble jo glad for at jeg greide å være til hjelp med disse oppgavene.

Men etter at elevene var gått, satt jeg igjen og tenkte på at denne kunnskapen hadde jeg ikke brukt en eneste gang i hele mitt yrkesliv som lærer

Videre satt jeg og undret meg over hvorfor Sanner på liv og død skal presse alle som skal bli lærere til å oppnå minst 4 i matematikk. Det finnes jo

mange andre fag i skolen der du ikke trenger solide mattekunnskaper for å være en dyktig lærer.

Sanners kunnskapspress gjør at mange bruker lengre tid for å komme ut skolen som lærere, eller avbryter og finner seg noe annet å gjøre. Dette fører, i alle fall i en overgangsperiode, til lærermangel i skolen, og det fører i mange tilfeller til store ekstraavgifter for studentene, og sist, men ikke minst, for samfunnet

Harald Jakobsen | Finnsnes

en oppfordring

alle fem medlemsgrupper skal løftes frem når saker diskuteres og behandles, og da er man avhengig av at organene har denne bredden i representasjon.

De aller fleste sakene som forbundet diskuterer og behandler – jeg vil nesten si alle – har et «FAS-perspektiv», i den forstand at støttesystemene rundt barnehage og skole har en rolle og viktige innspill å bidra med for å belyse saken best mulig. Likeledes har alle «typiske FAS-saker» et bredere perspektiv, slik at de ikke kun angår denne gruppen. Derfor er FAS-stemmen viktig i alle diskusjoner og i utviklingen av forbundets politikk på alle områder.

Det er derfor viktig at fylkeslagene gjør en innsats og anstrenger seg til det ytterste for å finne kandidater til å fylle disse vervene. Det er min uærbødige påstand at mange fylkeslag ikke har anstrengt seg så

mye som de burde i så henseende. Alle fylker og kommuner har sine faglige og administrative støttesystem rundt barnehage og skole, så det er medlemmer og tillitsvalgte der ute som kan kontaktes!

I disse dager, da fylkesårsmøtene forberedes og valgkomiteene er i full sving, er min klare oppfordring, spesielt til sistnevnte i denne fasen: Gjør en innsats for å finne de gode FAS-erne som kan bidra til å oppfylle intensjonen bak den modellen vi har hatt siden 2010: Å målbære de små gruppenes interesser og rettmessige plass i Utdanningsforbundet! Hvis ikke taper medlemsdemokratiet, og dermed hele organisasjonen!

Vidar Webjørnsen | kontaktperson for FAS
Utdanningsforbundet Oslo

Fylkeslagene må gjøre en innsats og anstrenger seg til det ytterste for å finne kandidater til å fylle vervene som representant for faglig-administrativt støttesystem, oppfordrer Vidar Webjørnsen.

ILL.FOTO WENCHE SCHJØNBERG

Spesialpedagogikk er det eneste norske tidsskriftet innenfor sitt fagfelt og inneholder fagartikler, forskningsartikler, kronikker, debattstoff og bokmeldinger. Bladet kommer ut med 6 nummer i året.

Gi et abonnement i gave

Send din bestilling til
abonnement@utdanningsnytt.no
eller ring oss på telefon 24 14 23 30.

Oppgi gavemottakers navn og adresse,
samt ditt navn og adresse.

Medlemmer i
Utdanningsforbundet
150,- kroner i året

Ordinært abonnement
500,- kroner i året

Prisene gjelder i 2019.

● Tilsvar til Astrid Søgner i Elsa Kvammes film «Opprørsskolen»

Søgner på villspor

Elsa Kvammes dokumentarfilm «Opprørsskolen» om Forsøksgymnaset i Oslo (1967–2004) ble nylig vist av NRK. På spørsmål om hva som ledet til at skolen ble nedlagt, svarer direktør for Utdannings-etaten i Oslo fra år 2000, Astrid Søgner: – Det var politisk bekymring, og det var svak gjennomstrømning, som Skolesjefen skriver. Og som kulminerte i at den gang byråd Grete Horntvedt stilte krav i forbindelse med budsjett '97 om at 50 prosent av elevene skulle etter fire år ha fått et vitnemål. Og med et smil legger Søgner til: – Etter min vurdering ganske romslige krav.

Høsten 2001 ble imidlertid Forsøksgymnaset i Oslo (FGO) bedt om å dokumentere gjennomstrømningen. Skolens undersøkelse viste at 17 av 24 avgangselever før sommeren fullførte allmennfaglig studieretning (eksamen artium). Det ga 70,8 prosent i gjennomstrømning, omtrent Oslo-gjennomsnitt på denne tiden. Dokumentasjonen ble overlevert skriftlig til Søgners skoleinspektør Claus Hagli av FGOs to skoleledere 12. desember 2001. Etter det ble påstanden om lav gjennomstrømning ikke brukt av etaten.

Fire undersøkelser i Oslo-skolen var Brukerundersøkelsen av 1998, 2001 og 2003, og Dybdevurderingen 2002. Her skåret FGO klart høyere enn gjennomsnittet. I Skoleetatens Dybdevurderingen 2002 der blant annet leseevnen til grunnkurs-elevne i videregående skole i Oslo ble testet, var FGOs elever blant de fem beste videregående skolene. To tredjedeler av elevene ved FGO var gode eller svært gode lesere sammenliknet med gjennomsnittet.

Grunnkurselevne ble også spurt om skolehverdagen. Om FGO står det: «Elevene liker også fagene bedre enn gjennomsnitt i osloskolen. Eneste unntak er matematikk der de ligger ørlite under gjennomsnitt for Oslo. Elevene ved FGO har også flere bøker hjemme enn gjennomsnitt for Oslo. Elevene ved FGO ble lest for før de begynte på skole i større grad enn oslogjennomsnitt. Elevene ved FGO leser også i større grad mer enn én time hver dag. For mer enn halvparten er lesning en favoritt hobby. De diskuterer også bøker oftere enn oslogjennomsnittet.

På spørsmål om læreren viser interesse for den enkelte elevs læring i de fleste timene, svarer 47 prosent av FGO-elevne ja; oslogjennomsnitt: 39 prosent. På spørsmål om læreren i noen timer må vente lenge før elevene roer seg, svarer 38 prosent på FGO ja. Oslogjennomsnitt: 69 prosent. 'I begyn-

Påstanden om at Forsøksgymnaset i Oslo hadde særlig lav andel elever som fullførte, stemmer ikke, påpeker Rolf Melheim.

BILDE FRA ELSA KVAMMES DOKUMENTARFILM «OPPRØRSSKOLEN».

nelsen av timen går det mer enn fem minutter uten at det blir gjort noe: FGO: 38 prosent svarte ja. Oslo i gjennomsnitt: 54 prosent svarer ja.»

Karakterene i norsk muntlig og norsk skriftlig ble gjengitt; i parentes gjennomsnitt for Oslos videregående skoler:

FGO, karakterer i norsk muntlig:

6: 4,8 % (2,4 %)
5: 33,3 % (31,4 %)
4: 52,4 % (42,1 %)
3: 4,8 % (19,4 %)
2: 4,8 % (3,4 %)
1: 0 % (1,3 %)

FGO, karakterer i norsk skriftlig:

6: 4,8 % (1,8 %)
5: 19,0 % (20,7 %)
4: 61,9 % (45,5 %)
3: 9,5 % (26,0 %)
2: 4,8 % (4,3 %)
1: 0 % (1,8 %)

Kilde: Dybdevurderingen 2002

Elsa Kvammes film «Opprørsskolen» har hatt som mål å gi et mer nyansert bilde av FGO enn det myndighetene i Oslo hadde i 2003. Jeg oppfordrer skoleinteresserte til å se filmen på nrk.no; søk i søkefeltet med ordet Opprørsskolen.

Rolf Melheim | skoleleder ved Forsøksgymnaset i Oslo 2000–2002 og 2003–2004

● Lærernormen

Ikke lærere til å fylle stillingene

Høyre og Ap sier de vil støtte KrFs lærernorm med 100 millioner kroner Dette er vel og bra. Men det finnes ikke lærere til å fylle disse stillingene.

KS mener KrFs hertesak, lærernormen, er underfinansiert med mer enn 100 millioner kroner for neste år. Det vil både Høyre og Ap hjelpe til med, ifølge DN.

Normen vil dermed bli oppfylt ved at lærere flytter på seg fra utkantene, hvor det allerede er stor lærermangel: 20 prosent av kommunene i Nord-Norge hadde i forrige skole år 20 prosent eller mer ufaglærte lærere; sju av disse hadde mer enn 30 prosent.

Man hadde trodd at lærere som ikke er i skolen, ville søke seg tilbake når arbeidsvilkårene ble oppfattet som bedre som følge av normen. Men der er ikke tegn til noen stor bevegelse av slike lærere tilbake til skolen, se artikkelen «Rømmelærerne vender ikke tilbake» på Utdanningsnytt.no 24.10.

Karl Øyvind Jordell | professor i pedagogikk ved Universitetet i Oslo

● Læreplanar

Geografi ut av grunnskulen?

Er det lite moderne at elever skal lære hovedtrekk i Norges geografi, eller lære om Europa eller verdensdelene? Skal ein heller ikkje lære om kart? Mange vil tenke at det er sjølvsaugt at barn skal lære om dette i grunnskulen, men i utkastet til ny læreplan i samfunnsfag er desse og mange andre geografiske emne ikkje med. Dette har vore grunnleggjande lærestoff i skulen sidan læreplanen frå 1889, og er vel ikkje mindre aktuell for elevar i framtida?

Planen er klart brot med kunnskapssynet slik det var formulert i L-97 og i Kunnskapsløftet. L-97 og Kunnskapsløftet byggjer på at for å vurdere og reflektere må ein ha noko konkret å vurdere og reflektere ut ifrå. Planen slik den er no er ei oppramsing av kompetansemål som meir eller mindre ser tilfeldig ut. I fleire av kompetansemåla er det svært uklårt kva ein vil fram til. Ein oppnår ikkje djupnelæring utan å ha ein konkret ramme å gå ut ifrå.

Per Jarle Sætre | dosent Høgskulen på Vestlandet

Rett på sak

● Oslo-skolen

Upresist av Grethe Horntvedt

Tidligere skolebyråd Grethe Horntvedt (Høyre) kritiserer i media lektor Simon Malkenes for faktafeil i forbindelsen med striden mellom henne og daværende skolesjef Ragnvald Thiesen. Det Horntvedt ikke nevner, er den spenning vi lenge tidligere opplevde i bystyret, og som resulterte i at Horntvedt måtte sette inn en controller i etaten for å redde sitt politiske liv. Det opplevdes å gå over stokk og sten i etaten rent økonomisk, og at byråden ikke hadde kontroll.

For øvrig var Horntvedt og Høyre meget stolt av den såkalte temaskolen og konkurransen mellom de videregående skolene. Et resultat av dette og nåværende inntaksordning er bakgrunnen for de fatale konsekvenser vi nå kanskje kan få ryddet opp i. Høyre-skolen har vært lite vellykket. Testregimet har ført til stress og oppgitthet. Noen skoler har mange elever med faglige utfordringer, andre har elever i toppsjiktet. Skoler med utfordringer straffes økonomisk. De andre skolene har gode budsjetter. For pengene følger eleven, ikke klassen/gruppen. Å miste en elev er rådyrt. Å miste flere er økonomisk katastrofe for skolen. All honnør til Simon Malkenes som har ropt et varsko så det synger!

Terje Bjørø | tidligere rektor i Oslo-skolen og tidligere bystyremedlem for Venstre

Simon Malkenes fortjener honnør for å ta opp problemene med den nåværende inntaksordningen i Oslo, mener Terje Bjørø.

ARKIVFOTO MARIANNE RUUD

● Utdanningsforbundets pensjonister

Hva vil dere med oss?

● Inger Støreng

medlem av sentralt pensjonistråd i Utdanningsforbundet

FOTO LISBET JÆRE

Om et drøyt år er det landsmøte i Utdanningsforbundet.

Det sentrale pensjonistrådet har fått henvendelser fra flere fylkespensjonistråd angående pensjonistenes plass og rettigheter i organisasjonen. Det er vi veldig glade for. Innspill fra fylkespensjonistrådene er viktig som en forberedelse til hvilke saker vi skal prioritere i tiden fram til landsmøtet.

Flere spørsmål stilles: Hvorfor ønsker Utdanningsforbundet å beholde pensjonistene som medlemmer? Hvilke rettigheter har pensjonistene? Opplever vi å bli behandlet på en demokratisk måte? Skal vi være en egen gruppe i Utdanningsforbundet? Det som er helt klart, er at pensjonistene beholder rettigheter og plikter som da de var yrkesaktive (paragraf 13), bortsett fra å kunne velges til tillitsvalgt etter hovedavtalene.

I dag oppnevnes det pensjonistråd på fylkes- og lokallagsplan etter forslag fra pensjonistene. I diskusjoner har vi hørt uttalt at det er udemokratisk at pensjonistrådene blir oppnevnt og ikke valgt. Men slik er det med alle råd og utvalg i Utdanningsforbundet. Ingen av rådene velges, de oppnevnes.

Så til spørsmålet om pensjonistene skal være en egen gruppe i Utdanningsforbundet. Mange har kanskje følt seg gruppeløse etter at de ble pensjonist. Nå har vi fått klargjort at pensjonistene tilhører samme medlemsgruppe som da de var yrkesaktive. Det betyr at vi kan velges inn i både lokallagsstyret og fylkesstyret, og som delegater til fylkesårsmøter.

Mange pensjonistmedlemmer er misfornøyd med Utdanningsforbundets pensjonistpolitikk. Utdanningsforbundet er en arbeidstakerorganisasjon. Men det er viktig og riktig med en god politikk for å beholde pensjonistene som medlemmer. Utdanningsforbundets formål er å ivareta alle medlemmers interesser. Det innebærer blant annet gode lønns- og arbeidsforhold. Det betyr at også pensjonistenes «lønn» er viktig. Vi vil ikke bare være en gruppe som tilfører organisasjonen mange medlemmer. Mange av oss ønsker faktisk å kunne bidra med noe faglig på mange ulike områder. Vi har lang erfaring og mye kunnskap.

I Utdanningsforbundets dokumenter «Strategisk plan» og «Vi utdanner Norge» står det lite om pensjonister. Vi ønsker oss en organisasjon som viser at den også tenker på oss. Nå framover blir spørsmålet: Hva ønsker vi å prioritere ved landsmøtet 2019? Etter forrige landsmøte fikk vi rett til å møte i fylkesstyret med tale- og forslagsrett der det er oppnevnt pensjonistråd. Det samme gjelder i lokallagsstyret. Men ikke i sentralstyret. Dette synes vi er ulogisk. Det er fint å møte i representantskapet, men vi håper også å få møte- og talerett i sentralstyret på lik linje med pedagogstudentene. Dette ønsket har vi spilt inn til sentralstyret.

Sentralt pensjonistråd er opptatt av å gjøre en god jobb for Utdanningsforbundets pensjonister sammen med resten av organisasjonen.

Korleis leggje til rette for særleg sensitive barn

● **Rebecca Vihovde**
3. årsstudent ved barne-
hagelærerutdanninga
Campus Sogndal
Høgskulen på Vestlandet
FOTO RUTH VIHOVDE

Å førebu slik at særleg sensitive barn i barnehagen kan vite kva som skal skje, gjer overgangssituasjonar mykje enklare.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

I rammeplanen for barnehagens innhald og oppgåver står det at barna skal oppleve å bli forstått, respekttert, bli sett og få den hjelp og støtte dei har behov for ut ifrå egne føresetnader (Utdanningsdirektoratet, 2017). «Barnehagen skal gi rom for barnas ulike føresetnader, perspektiv og erfaringar og bidra til at barna, i fellesskap med andre, utviklar eit positivt forhold til seg sjølve og tru på egne evner» (Utdanningsdirektoratet, 2017). Særleg sensitive barn er eit lite kjent omgrep, og personalet kan ha vanskar med å leggje merke til og følgje opp dei behova som er i denne barnegruppa.

Høgsensitivitet vert regna som eit personlegdomstrekk og gjeld om lag kvart femte barn. Mange blir oppfatta som forsiktige og tilbaketrekte, mens ei lita gruppe blir oppfatta som utåtvende og spenningsøkande. Like mange gutar som jenter er høgsensitive.

Kva er høgsensitivitet?

Aron (2017) beskriv høgsensitivitet som medfødde tendensar til å tenke mykje for ein handlar og å registrere meir av omgjevnadane, samanlikna med individ som handlar impulsivt og tenkjer mindre over det som skjer. Sensitive individ, dette gjeld både barn og vaksne, er som regel oppvakte, intuitive, empatiske, samvitsfulle og forsiktige. Aron (2017) viser til fire personlegdomstrekk for høgsensitivitet: 1) Djuptgåande omarbeiding av sanseinntrykk 2) Å ha lett for å bli overstimulert 3) Å ha sterke emosjonelle reaksjonar samtidig som ein er spesielt empatisk 4) Å vere sensitiv for subtile stimuli.

Overstimulering

Djuptgåande omarbeiding av sanseinntrykk går ut på at ein som er høgsensitiv, fangar opp små detaljar og brukar lang tid på å reflektere og omarbeida inntrykk. Refleksjon skjer som regel umedvite, men ein kan sjå det igjen i dei djupe spørsmåla barnet stiller, om barnet brukar vanskelege ord for alderen, den humoristiske sansen, problem med å ta avgjerd eller å bruke lang tid på nye situasjonar,

då barnet har behov for å tenke igjennom situasjonen før det eventuelt vel å gå inn i den. Alle særprega treng ikkje vere til stades, men ein stor del av dei vil vise teikn på at dei tenker grundig over det som skjer. Blir det for mange sanseinntrykk, klarar kanskje ikkje barnet å omarbeida alt og vert overstimulert, noko som kan føre til apati, tilbaketrekking eller raserianfall (Svatun, 2017).

Barn som er høgsensitive, er mykje meir merksame på kva som skjer, både innvendig og utvendig. Dette gjer at dei vert mentalt slitne, og dette kan igjen føre til at barnet vert fysisk sliten. Å bli sliten, overstimulert og trøyt av inntrykk er det normale, men det skjer i større grad for høgsensitive barn. Overstimulering kan komme til uttrykk på ulike område. Barnet kan ha store reaksjonar på smerte eller forandring, høge lydar kan opplevast som fysisk smerte, dei klagar over kulde, varme, våte klede, klede som klør og småstein i skoene. Ein kan oppleve at dei har behov for å leike stille eller å trekke seg tilbake (Aron, 2017).

Emosjonelle reaksjonar

Eit høgsensitivt individ har gjerne sterke emosjonelle reaksjonar, og dei er oftast svært empatiske. Særleg sensitive barn er meir engasjert i det som skjer, og dette gjer at dei har lettare for å hugse og observere viktige lærdommar. Empati har ei stor rolle, og dette i kombinasjon med sterke kjensler gir medkjensle og forståing (Aron, 2017). Empati er ifølgje Malt (2015) evna til å sette seg inn i andre sine kjenslemessige reaksjonar og tilstandar. Dei kan peike ut hårfine nyansar i sosiale situasjonar.

Dei høgsensitive barna er merksame på subtile stimuli, som lukter, lydar og detaljar. Dei registrerer meir, men dette tyder ikkje nødvendigvis at dei har betre syn, hørsel, smaks- eller luktesans. Informasjonen blir stort sett grundig omarbeida av hjernen. Samtidig har høgsensitive personar raskare refleksar, som gjer at smerte og stimuli påverkar dei meir.

Ulike behov

Dei treng tid for å vurdere ein situasjon før dei tar sjansen eller kastar seg ut i noko. Her er eit klart behov for å trekkje seg tilbake om det skjer for >

«Det særleg sensitive barnet tar korrigeringa som eit overordna budskap om barnets verdi som menneske.»

«Eit høgsensitivt individ har gjerne sterke emosjonelle reaksjonar, og dei er oftast svært empatiske.»

mykje på ein gong, og tid til omarbeiding av alt som har skjedd. Fleirtalet treng ro og stille for å sortere alle stimuli som kjem i ein vanleg kvardag.

Det er også ei mindre gruppe høgsensitive barn som har trong til å delta i aktivitetar med fart og spenning. Dei opnar alle sansane sine og søkjer gjerne mot det ukjente. Døme på dette er at dei likar å møte nye menneske og å prøve ut nye ting. Sjølv om dei kan verke svært utåtvende, har dei på same måte som fleirtalet behov for å trekkje seg tilbake og vere aleine. Ei utfordring her er korleis dei kan finne balansen mellom trong til aktivitet og trong for ro.

Barnehagekvardagen

Alle barn har behov for tryggleik og omsorg, men om sensitive barn ikkje får tilfredsstilt behova sine, kan dei vere sårbare og utsette barn. Barnet kan bli stempla som vanskeleg eller nærtakande av vaksne i barnehagen eller av andre barn. Vaksne vil kanskje ikkje klare å sjå potensialet eller barnets positive sider, noko som igjen vil påverke barnet sitt sjølvbilde (August, m.fl., 2016). Dersom ein klarer å ta omsyn til barnets personlegdomstrekk framfor å fokusere på diagnosar, vil dei sensitive trekka vere lite merkbare i kvardagen. Då vil det særleg sensitive barnet tilpasse seg positivt og trivast (August, m. fl., 2016).

I barnehagen har dei særleg sensitive barna behov for å observere før dei avgjer om dei vil delta eller ikkje. Dei ser an situasjonen og førebur seg grundig på deltaking i ein situasjon. Etterpå blir det brukt

mykje tid på å tenke igjennom og vurdere det som har skjedd. Denne prosesseringa er rotfesta i barnas nervesystem (August, m.fl., 2016). Knytt til leikesituasjonar står dette svært sentralt, og på denne måten kan dei oppdage om det er leikekameratar som er dominerande eller om det er barn som har det vanskeleg (August, m.fl., 2016).

Kvardagsaktivitetar

Dei bør delta på lik linje med andre barn i kvardagsaktivitetar, og dei har føresetnad for å klare seg godt. Lærar ein seg å forstå dei kjenslevarer reaksjonane, kan både barnet sjølv og andre vise omsyn slik at barnet kan ha ei positiv tilpassing (August, m.fl., 2016). Særleg sensitive barn er ofte dei som først reagerar på støy. Kva påverknad støy, heng saman med om barnet opplever situasjonen som meningsfull, trygg og handterleg. Er personane rundt merksame på at dei særleg sensitive barna har større behov for psykologisk støtte enn andre, samt støtte i å regulere kjenslene, kan dei særleg sensitive barna takle utfordringane godt (August, m.fl., 2016).

Strand (2015) skriv at alle ikkje treng å vere med på alt, og stiller spørsmål ved om ein kan gje dei særleg sensitive barna eit anna tilbod når det er store tilstelningar. Å lage små grupper kan vere lurt. Samtaler med foreldre og barnet, gjere avtaler på førehand kan vere lurt. Dette kan vere med på å gje barnet tryggleik, og barnet kjenner seg forstått. Eit særleg sensitivt barn vel gjerne bort aktivitetar. Då er det viktig at ein

finn ein balanse mellom å la barnet bli utfordra og beskytta. Eit særleg sensitivt barn treng gjerne meir tid på førehand og grundig forklaring for han eller ho vil gå ut i nye situasjonar og prøve nye aktivitetar. At barnet lærer å setje ord på kjenslene sine, vil stå sentralt (Aron, 2017).

At det særleg sensitive barnet følar at det meistrar forandring, står sentralt i barnehagekvardagen. I denne samanhengen vil det for eit særleg sensitivt barn vere svært sentralt å skape smidige overgangar slik at barnet opplev dette på ein god måte, og her er oftast behov for kyndig hjelp frå vaksne i barnehagen. Ein overgang kan føre med seg kompliserte sanseopplevingar for eit særleg sensitivt barn (Aron, 2017).

Handtering

Overstimulering kan skuldast ein lang og spennande dag med mange impulsar og overgangar. Det er viktig at personalet lærar seg signal på overstimulering, slik at dei kan møte barnet på best mogleg måte. Reaksjonane er svært individuelle, men vanleg er å protestere, sutre, irritasjon, bli opphissa, gnir seg i auga eller nekte å ete, sjølv om barnet er svolten. Barnet vil ikkje alltid klare å fortsette utan pause (Aron, 2017), så det kan vere heilt naudsynt for å hjelpe barnet vidare.

Det er viktig at vaksne bevarer roa når barnet er ute av kontroll og pratar roleg og vennleg til barnet. Å setje ord på og hjelpe barnet med å forstå sine egne kjensler, er å hjelpe barnet med å forstå og finne kjelda til reaksjonen. Det viktigaste i ein slik situasjon

Kronikk

Hvis du emner på en kronikk, er det lurt å presentere ideen for redaktør Knut Hovland
kh@utdanningsnytt.no.

Utgangspunktet er at temaet må være interessant og relevant, og språket godt og forståelig, for en bredt sammensatt lesergruppe. Stoff som bygger på forskning, må være popularisert. Det betyr blant annet at forskningsresultatet er det sentrale i teksten, og at det som handler om metode, har en svært beskjeden plass. Lengden kan være mellom 12.500 og 17.000 tegn inklusive mellomrom. Litteraturliste og henvisninger må være inkludert i antallet tegn. Eventuelle illustrasjoner må ikke sendes limt inn i wordfilen, men separat som jpg- eller pdf-filer.

vil vere at vaksne klarar å hente barnet inn igjen, og klarar å få barnet til å roe seg ned. Barnet må motast der det er (Aron, 2017).

Irettesetting

Innimellom vil det vere behov for å korrigere barnet. Her handlar det mykje om korleis den vaksne gjer det. Her må personale finne ein god måte, då det særleg sensitive barnet tar korrigeringa som eit overordna budskap om barnets verdi som menneske (Aron, 2017).

Trygge vaksne

Det sensitive barnet har eit meir påtrengande behov for tryggleik, og vil verte meir påverka og avhengige av trygg kontakt til dei vaksne (August, m.fl., 2016). Oppleving av tryggleik vil avhenge av det personlege forholdet mellom barnet og vaksne, men òg kor rettferdig og godt barnet opplever at barnegruppa blir regulert av vaksne. I barnehagen vil det vere viktig at barnet kan vere trygg på at vaksne regulerer samspelet sitt med barna på ein føreseieleg og rettferdig måte. Samtidig er det viktig at barnet opplever vaksne som lydhøyre i ein-til-ein-samspel (August, m.fl., 2016).

Intervju

For å kartlegge korleis personalet i barnehagen legg til rette for særleg sensitive barn, vart det gjennomført intervju med tre pedagogar som arbeider i barnehage. Alle som vart intervjuet, meiner at det ikkje er nok kunnskap om særleg sensitive barn, men dei hadde samstundes ei nokolunde lik oppfatning av kva åtferd som var typisk. Her vart sjenert og vare for sanseintrykk nemnd. Sensitive barn treng trygge vaksne, og at dei er avhengige av å ha vaksne nær. Barna brukar mykje tid på observasjon og trekk seg bort frå store folkemengder for å observere situasjonen. Dei opplever at barnet studerer vaksne og handlingane som dei utførar.

Tiltak

Alle som vart intervjuet, var samde om å starte med små grupper og heller utvide etter kvart.

Førebuing var eit nøkkelord som gjekk igjen i alle

intervjua. Overgangssituasjonar kan vere krevjande for eit særleg sensitivt barn og kan opplevast som kaotisk.

Mange kvardagsepisodar kan vere vanskelege, som at personalet skal gå heim, eller å gå inn etter at ein har vore ute, eller når ein skal ha ryddetid for ein skal ete.

Alle intervjupersonane var innom foreldresamarbeid, og det viktigaste er at ein får foreldra med seg på laget. Her vart lagt vekt på at ein i samband med foreldra kan lage mål for barnet, slik at barnet på denne måten kunne utvide grensene sine og utfordre seg sjølv. Også viktigheita av å vite om det skjer noko i livet til barnet som kan påverke kvardagen.

Når det gjeld skjerming, var det ulike måtar å sjå det på. Litt skjerming kan vere naudsynt. Dei særleg sensitive barna må ikkje gå glipp av å vere sosiale saman med dei andre barna. Barnet kan prøve å gå inn og ut av situasjonen og heller trekke seg tilbake om det blir for mykje. Det gir barna fleksibilitet, og at dei kan observere og kome inn i situasjonen når dei er klare.

Vikarar kan gje ei ekstra utfordring, men ikkje alltid, då det er så avhengig av kven barnet er og kven den nye personen er. Det er avgjerande å ha nokre av dei fast tilsette der slik at dei kan sjå an og vere i forkant når det trengst.

Vegen vidare

Som framtidig barnehagelærer vil eg ha fokus på at ein alltid skal møte alle barna der dei er, og prøve å finne kvifor det einskilte barnet i barnegruppa reagerer eller handlar som det gjer.

Å førebu er eit sentralt element slik at barnet kan vite kva som skal skje, og at dette vil vere med på å gjere overgangssituasjonane mykje enklare, og kan skje til ein meir positiv setting. I tillegg til vaksne som hjelper barnet å handtere når det er overstimulert og treng hjelp til å roe ned og tid til å prosessere stimuli.

Blir fleire av dei som arbeidar i barnehagen bevisst kor stort mangfaldet blant barnegruppa eigentleg er, vil ein enda enklare klare å møte dei einskilte.

Artikkelen byggjer på ei bacheloroppgåve om personalet i barnehagen og det å leggje til rette for ein god kvardag for dei særleg sensitive barna i barnehagen.

Kjelder:

Aron, Windt-Val, & Windt-Val, Benedicta. (2017): Særlig sensitive barn. Oslo: Cappelen Damm.

August, L., Faye-Schøll, B., & August, Martin. (2016): Sensitive barn i pedagogisk arbeid: Fra sårbarhet til styrke. Oslo: Kommuneforlaget.

Malt, U. (2015): Empati. Frå: <https://snl.no/empati>

Strand, B. C. (2015). Det særlig sensitive barnet. Første steg, 14 (4), 22-23.

Svatun, B. (2017): Høysensitive barn: i barnehagen og hjemme. Oslo: Kommuneforlaget.

Utdanningsdirektoratet (2017): Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver. Oslo: Utdanningsdirektoratet.

«**Dei kan peike ut hårfine nyansar i sosiale situasjonar.**»

BUSKERUD
FYLKESKOMMUNE

STILLING LEDIG

Skolen skal tilsette ny spesialpedagogisk koordinator. Lier vgs er en skole med blikket vendt mot fremtiden. Skolens praksis for elevoppfølging skal kjennetegnes ved følgende nøkkelord: «Tidlig – Tydelighet – Tett på». Vi kan tilby en spennende stilling i et miljø for utvikling og læring.

LIER VIDEREgåENDE SKOLE

VIL DU VÆRE MED Å UTVIKLE SKOLEN VÅR?

– ledig stilling som spes. ped. koordinator

Kort om stillingen: Du vil tilhøre en moderne og utviklingsorientert organisasjon som har klare mål for tilpasset opplæring, spesialpedagogisk koordinering og veiledning. Skolen kjennetegnes ved mestring, fleksibilitet og gjennomføring. Du vil inngå i et team som ledes av avdelingsleder med ansvar for det spesialpedagogiske arbeidet i skolen. Skolen har satt seg som mål å bli en dysleksivennlig skole. Den som tilsettes vil få en sentral rolle i dette arbeidet.

Vi ønsker medarbeidere som er opptatt av å skape trygge og gode læringsmiljøer. Du fremstår er faglig kompetent og har god veilederkompetanse med evnen til å se helhet og sammenheng. Vi tilbyr et hyggelig arbeidsmiljø med høy kompetanse og fokus på kunnskap og glede.

For ytterligere info: www.bfk.no, ledige stillinger eller ta kontakt med avd. leder Hege Sundet: 32 22 05 69. **Søknadsfrist: 19. desember 2018**

www.bfk.no

Skaper resultater gjennom samhandling

Den Norske Skole
Gran Canaria
COLEGIO NORUEGO

 La Fundación de la Escuela Noruega de Gran Canaria
Calle Bjørn Lyng 4
35129 Barranco de la Verga
Gran Canaria
www.colegio.no

 Telefon: +34 928 15 29 00
Faks: +34 928 73 65 57
postmottak@colegio.no
NIF: G-35396860

Den Norske Skole Gran Canaria er godkjent i følge friskoleloven som norsk grunnskole og som norsk videregående skole, studiespesialiserende, med rett til statstilskudd. Skolen, som også går under navnet Colegio Noruego. Vi har et ganske stabilt elevtall på det ca. 200 elever og omtrent 40 ansatte.

Å være en norsk skole i Spania medfører at vi er underlagt både spansk lov og den norske friskoleloven med tilhørende forskrifter. DNSGC er en delvis faddelt skole, og de som jobber hos oss må være forberedt på å undervise i sammenslåtte trinn. Hvilke trinn som blir sammenslått varierer fra år til år, avhengig av elevtall og gruppestørrelser. Vi trenger ansatte med pågangsmot, kompetanse, erfaring - og ikke minst fleksibilitet mht. å kunne jobbe svært allsidig i vår organisasjon.

Vi søker etter rådgiver/ avdelingsleder videregående i 100% stilling fra 1. februar 2019. Skolen har en liten ledergruppe som arbeider tett sammen. Vi forventer kunnskap om hele det 13-årige skoleløpet. Hovedområdet som avdelingsleder vil likevel være knyttet opp mot videregående skole. Rådgiver jobber med hovedvekt på elever fra 8. trinn til vg3. Det er ønskelig at søkere har gjennomført rektorutdanningen og/eller veiledningskompetanse for rådgivere.

Stillingen skal til sammen bекle funksjoner som:

- Personalledelse og delvis økonomiansvar for egen avdeling
- Legge timeplan for videregående skole og oppdatering av denne
- Eksamensansvarlig for videregående skole
- Koordinere og initiere elevmedvirkning i læringsmiljøet
- Ansvar for den praktiske gjennomføringen av den pedagogiske planen for avdelingen
- Deltakelse i skolens helseteam
- Kvalitetssikringsarbeid i forhold til friskoleloven og tilhørende forskrifter
- Intak av elever, herunder fagkontroll, ajourhold av elevdata og kvalitetssikring
- Skrive ut vitnemål/kompetansebevis samt innrapportering av elevdata til norske skolemyndigheter og NVB
- Informasjonsarbeid og veiledning av elever, samt skole- hjemsamarbeid

Send søknad med CV til soknad@colegio.no innen 26. november.

NÅ UT TIL 207.000 LESERE

Fagbladet Utdanning utgis 14 ganger i året og er Utdanningsforbundets medlemsblad. Innholdet er faglig- og politisk stoff med tilknytning til pedagogikk og skole. Du når ut til våre lesere som er lærere, skoleledere, studenter, barnehagelærere og styrere i barnehager, rådgivere, spesialpedagoger og andre ansatte i utdanningssektoren i Norge.

UTDANNING 14

Annonsefrist: 21. november

Utgivelse: 7. desember

UTDANNING 1

Annonsefrist: 12. desember

Utgivelse: 11. januar

Du kan annonsere digitalt på **Utdanningsnytt.no**

Ta kontakt med
marked@utdanningsnytt.no
Telefon 24 14 23 30

Les mer: utdanningsnytt.no/diverse/annonseinformasjon

UTDANNING
UTDANNINGSNYTT.NO

● Se flere ledige stillinger på Lærerjobb.no

● Mitt tips | 20 «Norges kuleste lærer» engasjerer ● Portrett | 34 Den snille lagspilleren
● Gyldne øyeblikk | 39 Mestrings glede ● Kronikk | 54 Lærernes betydning i kampen mot mobbing

UTDANNING

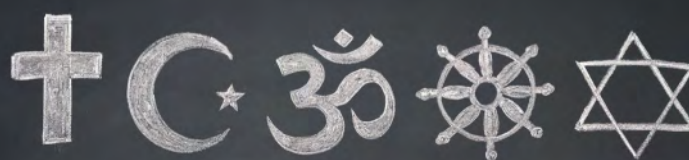
UTDANNING

ILL. ISTOCKPHOTO

Utgivelser 2019

Nr.	Materiellfrist	Utkommer
1	12. desember	11. januar
2	16. januar	01. februar
3	06. februar	22. februar
4	27. februar	15. mars
5	20. mars	05. april
6	10. april	03. mai
7	08. mai	24. mai
8	29. mai	14. juni
9	07. august	23. august
10	28. august	13. september
11	18. september	04. oktober
12	09. oktober	25. oktober
13	30. oktober	15. november
14	20. november	06. desember

3.-4. januar 2019

Etterutdanningskurs for lærere

Samfunn, religion og skolefag i endring

Kurset vil sette søkelys på endringer i samfunnet; kulturelt mangfold og religiøsitet, og på de store endringsprosessene som foregår i norsk skole med ny rammeplan og nye læreplaner i alle fag.

Hør blant annet:

- Religion og religiøse endringsprosesser i Norge/Norden (Inger Furseth)
- Gud i samfunnet (Åshild Mathisen)
- Mangfold blant muslimer i Norge/Europa (Olav Elgvin)
- Fagrevisjon - mandat og læreplan for KRLE og RE-faget (leder for læreplangruppa Geir Skeie). Panelsamtale.

Sted: MF vitenskapelig høyskole, Majorstua, Oslo
Kursansvarlig: Ann Midttun
Spørsmål: kurs@mf.no
Pris: kr. 1800

Elektronisk påmelding: innen 10. desember på www.mf.no/etterutdanning

Studier ved siden av jobb?

Studietilbud på MF i Oslo med oppstart 12.01.19

KRLE/Religion og etikk

15 stp og undervisning
åtte lørdager i semesteret

bachelornivå

Finn mer info på mf.no - og søk innen 15.12.18

VITENSKAPELIG HØYSKOLE
FOR TEOLOGI, RELIGION OG SAMFUNN

Minneord

● Bente Heiberg Danbolt

FOTO SKOLEFORUMS ARKIV

Bente Heiberg Danbolt døydde laurdag 6. oktober, nær 81 år gammal. Det er mange i Skule-Noreg og i fagrørsla som med stor respekt minnest ein dyktig lærar og ein skarpskodd tillitsvald.

Bente Heiberg Danbolt var utdanna adjunkt med faga fransk, historie og norsk. Etter utdanninga arbeidde ho først i Kristiansand. I største delen av yrkeskarrieren var ho tilsett ved Gosen ungdomsskole i Stavanger. Ho avslutta yrkesløpet som personalsjef i Stavanger kommune i 2005.

Men ikkje minst har Bente Heiberg Danbolt sett spor etter seg som tillitsvald. Ho representerte Norsk Lektorlag lokalt, frå tidleg på 1980-talet. Dette var starten på ei lang periode som topp-tillitsvald. Først i Norsk Undervisningsforbund (NUFO), deretter i Lærarforbundet.

Organisasjonsbygging og eit gjennomtenkt syn på tillitsvaldrolla prega Bentes arbeid som tillitsvald og leiar i alle år. Ho blei medlem i NUFOs sentralstyre i 1987 og blei vald til nestleiar på landsmøtet i 1989. Ho overtok seinare leiarvervet midt i ein landsmøteperiode då dåverande leiar, Magne Songvoll, blei vald til leiar i Akademikernes Fellesorganisasjon (AF).

Då Lærarforbundet blei etablert i 1993, var ho i første landsmøteperiode nestleiar saman med Hilde Borgir. Bente hadde i tillegg sentrale verv og oppgaver i AF og var aktiv i det internasjonale lærarsamarbeidet. Etter at ho takka av som nestleiar i 1996, var ho med vidare som medlem i fleire komitear.

Ho var stolt av læraryrket og av organisasjonen sin. Dette kom ekstra tydeleg til uttrykk då NUFO/Norsk Lektorlag markerte 100-årsjubileet sitt i 1992, med Bente som høgtidsstemt festleiar i Universitetets aula i Oslo.

Bente Heiberg Danbolt var ei drivande kraft i etableringa av Lærarforbundet, som kom etter samanslåing av dei fire lærarorganisasjonane Norsk Undervisningsforbund, Norsk Faglærarlag, Norsk Handelslærarlag og Norsk Spesiallærarlag.

Gjennom dette var ho også med på å leggje eit viktig grunnlag for skipinga av Utdanningsforbundet i 2001.

Bente var viljesterk og kunnskapsrik. Samstundes var ho lojal, raus og omtenkjam. Ho var ein støttande kollega og «kritisk venn». Ho fekk høg tillit i vide krinsar, ikkje minst hos dei tilsette i sekretariatet i Lektorenes Hus. Men det kunne også gnistre – skarpe blikk og ramsalte kommentarar var tydeleg tale. Særleg når ho forsvarte medlemmer og andre som ho meinte blei dårleg behandla.

Vi er mange som kjenner sorg etter Bentes bortgang. Sjølv om Bente var tillitsvald og organisasjonsmenneske store delar av døgnet i mange år, var ho også eit familiemenneske. «Eg må heim i helga, sjølv om det berre er for å snu», sa ho av og til. Tankane går no til ektemannen, Eivind og til familien elles, som står att med den tunge sorga. Fred over Bente Heiberg Danbolts minne.

Anders Folkestad

Tone Hagen Stephensen | Advokatfullmektig
i Utdanningsforbundet

FOTO: INGER STENVOLL

Endringer i arbeidsmiljøloven fra 1. januar 2019

Stortinget har vedtatt endringer i arbeidsmiljøloven som betyr skjerpede krav til fast ansettelse fra 1. januar 2019.

Den klare hovedregelen i norsk arbeidsliv er at arbeidstakere skal ansettes fast, jf. arbeidsmiljøloven paragraf 14-9 første ledd. Det fremgår imidlertid ikke nærmere av bestemmelsen hva som regnes som fast ansettelse. Denne uklarheten har medført at det har utviklet seg en praksis med økt bruk av avtaleformer som ikke gir forutsigbarhet eller trygghet for den ansatte. Slike avtaler omtales gjerne som fast ansettelse, uten at de nødvendigvis har det innhold man tradisjonelt har forbundet med fast ansettelse. Kontraktene er i gråsonen for hva som anses å være lovlig. Et eksempel er kontrakter der ansettelsen er fast, uten noen nærmere garanti for stillingsprosent eller lønn. Utfordringen med slike kontrakter har vært størst i bemanningsbransjen, men vi har også sett eksempler på slike blant Utdanningsforbundets medlemmer.

For å skape større forutsigbarhet i arbeidslivet, og for å sikre at virksomheter ikke omgår arbeidsmiljølovens vilkår for midlertidig ansettelse, vedtok Stortinget før sommeren følgende definisjon av fast ansettelse i arbeidsmiljøloven paragraf 14-9 første ledd: «Med fast ansettelse menes i denne lov at ansettelsen er løpende og tidsubegrenset, at lovens regler om opphør av arbeidsforhold gjelder, og at arbeidstaker sikres forutsigbarhet for arbeid i form av et reelt stillingsomfang». Definisjonen gjelder for alle faste arbeidsforhold, uavhengig av bransje. Den nye definisjonen presiserer at en fast ansettelse er tidsubegrenset. Ansettelsesforholdet løper uten fastsatt opphørstidspunkt og er ikke knyttet til ferdigstilling av et bestemt arbeid, i motsetning til ved midlertidig ansettelse.

Videre har en fast ansatt arbeidstaker fullt stillingsvern etter arbeidsmiljøloven, noe som innebærer at reglene for opphør av arbeidsforholdet gjelder. Blant annet innebærer det at det må foreligge saklig grunn for oppsigelse, det gjelder drøftingsplikt før beslutning om oppsigelse treffes av arbeidsgiver, oppsigelsen må være formriktig, og det gjelder oppsigelsesfrister i henhold til arbeidsmiljøloven kapittel 15.

Når det gjelder kravet til et reelt stillingsomfang, er det ikke lovfestet et minstekrav til arbeidsomfang for at det skal være tale om en fast ansettelse. Dette betyr at det kan være tale om alt fra en hel stilling til en deltidsstilling. Definisjonen stiller imidlertid krav til at det må være avklart mellom partene i hvilket omfang arbeid skal utføres for at det kan være tale om en fast ansettelse, for å sikre tilstrekkelig forutsigbarhet. Dette vil kunne løses ved å avtale en konkret stillingsandel eller stillingsprosent i arbeidsavtalen. Det kan også spesifiseres på andre måter, for eksempel ved å angi et visst antall dager eller timer i uken.

Definisjonen av fast ansettelse krever ikke at det avtales løpende lønnsutbetalinger. Det vil kunne foreligge fast ansettelse selv om den ansatte ikke mottar løpende lønn så lenge kravet til forutberegnelighet ellers er oppfylt. Det avgjørende er at det er avklart mellom partene hvilket arbeidsomfang arbeidsavtalen innebærer, og at den gir en forutsigbarhet og sikkerhet for arbeid og dermed inntekt.

Hvorvidt det foreligger en fast ansettelse, må vurderes konkret i hver enkelt sak. Vurderingen tar utgangspunktet i innholdet av arbeidsavtalen og praktiseringen av arbeidsforholdet, og det er de reelle, underliggende forholdene som vil være avgjørende.

«Den nye definisjonen presiserer at en fast ansettelse er tidsubegrenset.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Hege Valås | nestleder

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Utdanning av barnehagelærere må verdsettes høyere

Barnehagelærerutdanningen (BLU) har vært gjennom store endringer, og dette har skjedd i en sektor hvor omorganiseringen har gått på høyt gir. De som jobber i BLU, rapporterer om bekymring for kvaliteten. Studiet er organisert i fem kunnskapsområder, som inkluderer ti tidligere undervisningsfag. Dette er et studium som krever tett og god samhandling mellom de faglig ansatte. De trenger mer tid til å planlegge sammen, for å skape den tverrfagligheten som modellen forutsetter. Sånt tar tid, og det koster penger. Penger som institusjonene ikke har.

Det er stadig større politiske forventninger til de barnehagelærerne som skal komme ut av denne utdanningen. En ny og ambisiøs rammeplan ble nylig innført. Ambisjonene er gode, men de må følges opp med kunnskap. Det forventes derfor at BLU skal bygge opp sin forskningskompetanse og bli enda bedre til å samarbeide med sektoren. Også dette krever tid og penger.

Studentene skal ha 100 dager med obligatorisk praksis, men denne kostnaden tar ikke dagens finansiering høyde for. Alle rektorene ved institusjoner med BLU skrev for et år siden en kronikk, hvor de tok til orde for at finansieringen av utdanningen må løftes. De pekte særlig på at kvalitet i praksisopplæringen fordrer tid til samarbeid med barnehagene og penger til å frikjøp av barnehagelærere i praksis.

Deler av studiet krever også gruppedeling og verkstedslæring, for å oppnå et ønsket læringsutbytte. Jeg tenker da på de praktisk-estetiske fagene. Kunstfagene har hatt en viktig plass i barnehagens pedagogiske tradisjon, og en del barnehager er blant de få utdanningsinstitusjonene hvor denne kunnskapen fortsatt dyrkes og utvikles. Utdanningsforbundet mener det er viktig å opprettholde de praktisk-estetiske fagmiljøene.

Jeg har ikke møtt noen som har kjennskap til barnehagelærerutdanningen, og som mener at den er riktig finansiert. Følgegruppen som fulgte implementeringen av den nye studiemodellen, var klokkeklar: Det aller viktigste rådet til myndighetene er å løfte finansieringen. Dette er en forutsetning for å holde sammen det nye programmet, og å kunne utvikle utdanningen.

Skal BLU gjøre studentene skikket til å være gode lærere for de yngste barna i utdanningstrappa, må utdanningen gi mer individuell oppfølging og gruppevis veiledning til studentene. Dette gjelder både undervisningen på campus og i praksis. Forelesninger i store auditorier har også sin plass i barnehagelærerutdanningen, men kan ikke alene sikre den enkelte students danning og kvalifisering for et ansvarsfullt yrke. De som jobber i barnehagelærerutdanningene, må ha mulighet til å knytte gode relasjoner til studentene og følge med på faglig og etisk utvikling. Det er uansvarlig å utdanne barnehagelærere som man ikke vet om er skikket for profesjonsutøvelse. Det går først og fremst ut over barna i barnehagen.

Det er ikke noe i veien med ambisjonene for barnehagesektoren eller for BLU. Barnehagelærerutdanningen må være forskningsbasert, relevant for framtidens barnehager, og den må samarbeide nært med praksisfeltet. Ingen er uenig i dette, men det er ikke en slik utdanning samfunnet betaler for.

Ambisjoner alene er ikke uttrykk for verdsetting. Departementet må ta seg råd til å betale for den utdanningen de ønsker seg. Alle vi som er opptatt av gode barnehager, må fremme dette budskapet til de som kan bidra til en endring. Altså til politikere i alle partier – og i særdeleshet til regjeringen.

«Jeg har ikke møtt noen som har kjennskap til barnehagelærerutdanningen, og som mener at den er riktig finansiert.»

Reduserte mobbingen

Ved skoler som har fått veiledning fra eksterne veiledere gjennom Læringsmiljøprosjektet, har mobbingen gått kraftig ned. Det viser en ny evaluering.

– Det er positivt at skoler tar arbeidet med skolemiljø på alvor, og at de søker hjelp når de vurderer at de trenger det. Vi håper og tror at det nye regelverket og satsingen på kompetanseutvikling som fulgte med, bidrar til å styrke det forebyggende arbeidet mot mobbing, sier nestleder Terje Skyvulstad i Utdanningsforbundet.

Han mener det er viktig med større kollektiv bevissthet rundt mobbing.

– Vi merker oss at evalueringsrapporten peker på at flere av deltakerne i prosjektet understreker betydningen av en større kollektiv bevissthet rundt mobbing, og at konkrete råd om hvordan de kan jobbe forebyggende mot mobbing er mest nyttig. Det stemmer godt med de tilbakemeldingene vi får fra våre egne medlemmer, sier Skyvulstad.

Hjelp og kompetanse

Kunnskapsminister Jan Tore Sanner peker på at det er viktig at skoler som sliter med mye mobbing erkjenner problemet, og oppsøker den hjelpen som er tilgjengelig og øker sin kompetanse.

– Vi skal ha nulltoleranse for mobbing, og da det viktig at skolene og barnehager er trygge på hvordan de kan forebygge, avdekke og håndtere mobbing, sier statsråden.

Siden 2013 har 103 skoler i 42 kommuner fått veiledning fra eksterne veiledere gjennom Læringsmiljøprosjektet i regi av Utdanningsdirektoratet. Dette har vært en av regjeringens nasjonale satsinger for å redusere mobbing ved skoler som har hatt mye mobbing over tid.

Gir resultater

Nå viser en evaluering fra Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) at satsingen gir gode resultater:

- Andelen elever som opplever mobbing har gått

Mindre mobbing:

Skoler som får ekstern veiledning kan redusere mobbingen, viser en ny undersøkelse.

FOTO UTDANNINGSFORBUNDET

kraftig ned ved samtlige skoler.

- Skolene er blitt bedre til å avdekke og løse mobbesaker.
- Kommunen og skoleeierne opplever at de er blitt bedre til å følge opp skolens arbeid med mobbing.
- Foreldre og elever har blitt mer bevisste på betydningen av læringsmiljø.

Læringsmiljøprosjektet blir videreført, og omfatter også barnehager fra i høst. Ytterligere 37 skoler og 16 barnehager vil få oppfølging av eksterne veiledere.

Hør på episode 6 av Lærerrommet om mobbing. Du finner podkasten via Apples podcasts, Acast, SoundCloud eller Spotify.

● Læringsmiljøprosjektet:

- Skolene som deltok har gått fra å ligge godt over landssnittet i mobbesaker til å ligge godt under, viser tall i Elevundersøkelsen.
- Læringsmiljøprosjektet startet i 2013. Til sammen 103 skoler fra 42 kommuner har deltatt i tre ulike puljer. Denne høsten starter en fjerde pulje med 37 skoler og 16 barnehager opp
- Målet er å forbedre leke- og læringsmiljøet og redusere mobbingen ved de aktuelle skolene og kommunene.
- Skolene får veiledning av fagpersoner fra Læringsmiljøsentret i Stavanger og erfarne barnehage- og skolefolk.
- Det er Fylkesmannen og Utdanningsdirektoratet som rekrutterer deltakere som får tilbud om ekstern veiledningshjelp. Dette er skoler som har hatt mye mobbing over tid.
- Prosjektet blir videreført som ett av tiltakene i satsingen på kompetanseutvikling for barnehager og skoler Inkluderende barnehage- og skolemiljø.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Vant klimaprisen:

– Slik jobber vi med kl

I Brattås barnehage blir selv de yngste barna bevisste på klima og miljø. Ved Firda vgs. vil de gi elevene kunnskap og handlekraft.

Barnehagen på Nøtterøy i Vestfold og skolen på Sandane i Sogn og Fjordane vant Utdanningsforbundets klimapris 2018.

Brattås barnehage har i flere år hatt en klar miljøprofil. Juryen trekker blant annet fram at det jobbes aktivt med kildesortering og gjenbruk, og at bærekraftig utvikling er en satsing i hele barnehagens arbeid.

– Vi sår nødvendige spirer i barnas bevisstgjøring i å tenke bærekraft så tidlig som mulig. Derfor er også de aller minste barna med på både søppelplukking og avfallssortering, oppgaver vi synes er svært viktige, sier daglig leder Annemarte M. Bekkevold.

– Når barn sorterer søppel, stiller de ikke spørsmål, det blir en del av dem, sier Bekkevold.

Forskning og mikroplast

Barnehagen bygger videre på denne bevisstgjøringen i forhold til barnas alder og modenhet. Skolestarterne får mer avanserte oppgaver.

Juryen peker på Brattås' forskningsprosjekt som fokuserte på hva mikroplast er og hvordan plast påvirker skjærgårdens dyreliv. De har ryddet nærmiljøets strand for plast, og jobber med lokalt næringsliv med å lage en bærekraftsti i skogen ved barnehagen. Målet er at også nærmiljøet skal få kunnskap om bærekraftig utvikling og på den måten bidra til å fremme holdninger og verdier for «grønn danning».

– Vi oppdaget plast i naturen, og barna lærte om mikroplast og hvordan det løser seg opp i små partikler. Med kaffefilter, lup og forstørrelsesglass studerte de det som var igjen når vi silte sjøvann, sier Bekkevold.

Barnehagen er mye ute. Målet er at barna skal bli glade i naturen og at kjærligheten skal gjøre det lettere for dem å skjønne at den må tas vare på, forteller hun.

Firda vgs. har fra 2015 jobbet målrettet med klima og miljø med prosjektet «Grøn skule», og har et samarbeid med barnehagene og skolene i

Gloppen kommune. Juryen trekker fram at grunn-skoleelever på besøk ved Firda har fått prøve et flombasseng skolen har utviklet. Det brukes for å vise hva som skjer med landskap og bosetning når klimaet endrer seg og blir våtere.

Lærer om flom

– I bassenget renner ei elv der barna plasserer hus i sanden langs elva. Vannmengde justeres ved økt pumpetrykk, elvas fart økes ved å endre på bassengets helling. Slik får vi fram hvordan landskapet formes av elva, og hva som skjer når vannmengden øker, forklarer rektor Hallgeir Hansen.

Senest i høst har vi sett hvordan en elv i flom river med seg hus og endrer lokalsamfunn, så skolens flomsimulator er høyaktuell.

– Det er viktig at skolen har klima- og miljøfokus. Det handler om å gi elevene både kunnskap og handlingskraften som trengs for å løse utfordringene som ligger der, mener rektor.

Juryen peker også på programfaget «Klima og miljøfag» i studiespesialiserende utdanningsprogram. Det er utviklet på Firda for å gi en helhetlig tilnærming til klima- og miljøspørsmål.

– Foreløpig har bare vår skole faget. Vi skal nå søke om at læreplanene blir godkjent for alle landets videregående skoler, sier rektoren.

Skolen har også gjort internasjonal innsats via samarbeid med Ungt Entreprenørskap i prosjektet GreEnt (Grønt entreprenørskap).

Klimaprisen 2018 ble nylig delt ut i Læreren hus i Oslo, og 50 000 kroner til hver vinner skal fortrinnsvis gå til å styrke deres klimaarbeid videre.

– Vinnerne er gode eksempler for hvordan man kan bidra aktivt for å skape et bærekraftig samfunn. Det de gjør kan virke motiverende for andre, sier Utdanningsforbundets Steffen Handal.

ima og miljø

Læring: Barneveileder Sigurd Hedberg og pedagogisk leder Joakim Hjelm Johnsen i Brattås barnehage går gjennom søppel barna har plukket på Tenvikstranda. De snakker om at dyra i havet kan bli skadet av søppel, om kildesortering og hvor lang tid nedbrytningen tar.

FOTO BRATTÅS BARNEHAGE

Rydder: Her rydder barn i Brattås barnehage på stranda. Fv. Johannes Kopperud, Magnus F. Rudi og Anna Cornelia S. Sjonbotten. Assisterende daglig leder Stig André Kragnes holder sekken. FOTO MAIKEN ALM/TØNSBERGSLAD

Flomsimulator: Elever og lærere ved Firda vgs snakker om klimaendringer, mer nedbør og konsekvenser av flom. Fv. elev Rakel O. Bergset, lærer Eirik Tengesdal, elev Ida Marie Drageset og elev Johanne Gløpestad. De yngste barna er fra Sandane skule. FOTO FIRDA VGS

Kurs

Praksis – et utslag av tilfeldigheter?

22. november inviterer vi til kveldsseminar i Lærernes hus klokka 18, med fokus på praksisens rolle i lærerutdanningene og betydningen for studentenes profesjonsutvikling. Hva skal til for at praksis løftes og bidrar til mer profesjonsrettet lærerutdanning? Møt Steffen Handal i Utdanningsforbundet, leder Frank Aleksander Bræin i Pedagogstudentene, Monika Merket fra NTNU, og representant fra praksisfeltet. Det blir ytringer og debatt. Seminaret er gratis og åpent for alle, og kan også følges på streaming via udf.no eller Facebook.

SETT-dagene 2018

28.-29. november ønsker vi velkommen til SETT-dagene på Norges Varemesse på Lillestrøm. I vårt moderne og innovative samfunn skal skole og barnehage forberede barn og unge til en framtid vi vet lite om. Hvilke nye krav stilles til barnehagelærere, lærere, ledere og studenter? Det blir spennende forelesninger, workshops, Master Class og TeachMeet. Foredragsholdere er Petter Schjerven, Nina Bølgan, Srini Swaminathan, Barbara Anna Zielonka, Camilla G Hagevold, Fredrik Mørk Røkenes, Tove Lafton, Vibeke Saltnes Olsen, Pelle Sanstrak, Maria Wiman, Nina Raita mfl.

Les mer, og meld deg på her:
www.settdagene.com

Sjekk røykvarsleren nå!

Røykvarslerdagen 1. desember oppfordrer brannvesenet alle til å sjekke at de har fungerende røykvarslere. Alle batterier bør skiftes minst én gang i året, røykvarslerdagen kan derfor fungere som en fin huskeregel for å sikre at batteriet skiftes regelmessig. Les mer om brannsikkerhet på Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap sine sider www.sikkerhverdag.no/brann/

Klimaprisen:

- Etablert i 2012 av Utdanningsforbundet. Deles ut årlig. Alle barnehager, skoler og lærerutdanninger i Norge kan søke om prisen.
- Utdanningsforbundet ønsker at norsk utdanning i enda større grad skal engasjere barn og unge i klimaspørsmål – og gi økt kunnskap om både klimaproblemer og klimaeløsninger.

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

DINE FORSIKRINGSTILBUD

Som medlem av Utdanningsforbundet har du tilgang til unike forsikringsordninger for deg og dine til en god pris.

KOLLEKTIVE FORSIKRINGER

INNBOFORSIKRING

Dekker tap og skade på privat innbo og løsøre med inntil 2 millioner per skadetilfelle.
Pris fra kr 972 til kr 1476 pr år, avhengig av hvor i landet du bor.

UFØREFORSIKRING

En uføreforsikring gjør deg bedre rustet økonomisk dersom du skulle være så uheldig å bli ufør.
Pris baseres på alder og valgt forsikringssum.

REISEFORSIKRING

Ingen egenandel og hele 90 dagers reisevarighet.
Pris fra kr 756 til kr 1944 pr år, avhengig av om den skal gjelde for en eller for familie, og om du er over eller under 70 år.

LIVSFORSIKRING

Forsikringen gir en engangsutbetaling til etterlatte ved forsikredes død, uansett om dødsfallet skyldes sykdom eller ulykke.
Pris baseres på alder og valgt forsikringssum.

GRUNNFORSIKRING

Forsikringen består av tre deler: livsforsikring for medlemmet, ulykkesforsikring for familie og begravelsesstøtte ved død i nær familie.
Pris kr 888 per år.

STUDENTFORSIKRING

Forsikringen består av innbo-, reise-, ulykkes- og uføreforsikring samlet i en pakke, spesialtilpasset studenter.
Pris kr 996 per år.

BARNEFORSIKRING

Forsikringen gjelder barn og barnebarn fra 3 måneder til utgangen av det året de fyller 26 år.
Pris per barn 1212 per år.

UTDANNINGSFORBUNDETS 70+

Forsikringspakke for deg som er godt voksen. Pakken inneholder reise-, innbo- og ulykkesforsikring. Døgnåpen helsetelefon er også inkludert.
Pris for familie kr 3000 per år. En person kr 2400 per år.

UTDANNINGSFORBUNDETS HUS- OG BILFORSIKRING

UTDANNINGSFORBUNDETS HUSFORSIKRING

Husforsikring ekstra har unike vilkår og gode priser.
Vi tilbyr to varianter, hus ekstra og hus.
Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

UTDANNINGSFORBUNDETS BILFORSIKRING

Bilforsikringen ekstra og delkasko har 75% bonus, unike vilkår og gode priser. Bonusen gjelder også ved forsikring av din første bil.
Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

RABATT HOS TRYG

RABATT HOS TRYG

Som medlem i Utdanningsforbundet får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg rabatt på alt fra hytte- til båtforsikring.
Alle medlemmer får 32 prosent uavhengig av antall produkter.

TRYG PLUSS

Har du privat forsikring i Tryg, får du som medlem i Utdanningsforbundet tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om vedlikehold og påbygg av bolig, og hjelp ved ID-tyveri og misbruk på sosiale medier.

Les mer på udf.no/medlemstilbud

Bruk dine medlemsfordeler

Det lønner seg å være del av et fellesskap. Som medlem får du tilgang til et bredt forsikringstilbud med gode priser og unike deknings.

Les mer på
udf.no/medlemstilbud

Langtidsferie Deluxe Suitopia på Costa Blanca

I samarbeid
med
Utdanning

- Bo i 75 kvm. store suiter inkl. 20 kvm. stor balkong.
- Nytt hotell fra sommer 2017
- Halvpensjon inkl. ett glass vin til middagen
- Utfluktpakke

OSLO 13. OG 20. FEBRUAR OG 13. MARS 2019.

BERGEN 30. JANUAR, 6, 20, OG 27. FEBRUAR OG 6, 13, OG 20. MARS 2019.

TRONDHEIM 12. OG 19. MARS 2019.

STAVANGER 23. JANUAR, 13. OG 27. FEBRUAR OG 6. OG 20. MARS 2019.

ÅLESUND 6. MARS 2019

20/22 DAGER FRA KUN KR 16.995

ALT DETTE ER INKLUDERT:

- Fly Norge-Alicante t/r
- Alle skatter og avgifter
- Transfer flyplass-hotell t/r
- Alle netter i Calpe på Hotel Suitopia****
- Halvpensjon inkl. ett glass vin til middagene.
- Byvandring i Calpe
- Utflukt til Alicante og Valencia
- Utflukt til landsbyen Guadalest
- Æntre til Algar-fossene
- Norsktalende reiseleder

